

Jirásek Alois

F. L. Věk (Díl pátý)

Alois Jirásek

F. L. Věk (Díl pátý)

«Public Domain»

Jirásek A.

F. L. Věk (Díl pátý) / A. Jirásek — «Public Domain»,

Содержание

I. POČÍNÁ SE PODIVUHODNOU KOMETOU, JAKOŽ I TRUDNOU NOVINOU	5
II. VĚKOVÉ HLEDAJÍ POMOCI A PŘIJMOU NOVÝ KŘEST	10
III. MLADÝ VĚK SETKÁ SE S BÁSNÍŘI A VYDÁ SE DO PRAHY	15
IV. O TICHÝCH BOJÍCH	20
V. O ZNÁMÝCH I NEZNÁMÝCH, JMENOVITĚ O „STARCI Z HOR“	24
VI. JEŠTĚ O ZNÁMÝCH I NEZNÁMÝCH. KAPITOLA PONĚKUD TAJEMNÁ	33
VII. MLADÝ VĚK SE V PRAZE UCHYTÍ	38
VIII. MLADÝ VĚK SE DOSTANE NA PÍSAŘSKOU ŽIDLI	48
IX. O PODIVNÉM POŽÁRU	56
Конец ознакомительного фрагмента.	62

Jirásek Alois

F. L. Věk (Díl pátý)

I. POČÍNÁ SE PODIVUHDODNOU KOMETOU, JAKOŽ I TRUDNOU NOVINOU

Mladý Věk sám sebe v duchu konejšil, že snad přece není doma s majetkem otcovým tak zle, když jej rodiče přijali tak jako jindy, když sestra Liduška jej uvítala s hlučnou radostí, když si jenom jeho hleděli jako vždy, kdykoliv přijel na prázdniny, když nikdo si ani slovem neposteskl, ani nepovzdech. Tím se konejšil, to bral za důvod své naděje; než v tom teple upřímného vítání cítil přece jakýsi zarážející stín a najisto uspokojen nebyl.

I tu mu zůstal tajný strach, jenž jako temný přízrak tížil jej z Litomyšle až domů a zkazil mu cestu, jež mohla být radostnější nežli jiná léta, když se tentokráte vracel jako hotový, absolvovaný filosof.

U souseda Bílka mu na chvíli od trnulo; pozapomněl, když staroch sypal otázky o světě, o novinách, událostech, jmenovitě když se vyptával, jak je v kraji, bylo-li tam také takové sucho, co jak tam platí, je-li tam také taková dražota jako tady, to že snad ne, to že ó bože už nemůže nikde být hůř, nikde větší nouze mezi lidem nežli tu a dál tady při horách. A co „pangrot“, vyptával se vzrušeněji, co ten zlořečený „štátspangrot“, ten že tam jistě jako všude tady potlouk a žebráků nadělal.

Starý Bílek mluvil už rozhorleně a tak se rozhnil, že prudce šermoval pravou rukou, v níž držel červenou hliněnou hlavičku své krátké dýmky zahnuté, prosté troubele, a hněvivě rozkládal, to že je, okrást tisíce tisíců, a co tisíce, milióny lidí, může-li ten ministr, co vydal ten financpatent, spát, a bude-li moci umřít —

Než i u Bílků přimihl se Vašíkovi ten přízrak; tajný strach o rodiče, o rodný dům se mu ozval a nutkal jej, aby se starého Bílka optal, jak je u nich, doma u Věků, Bílek že jistě dobře ví, že by mu spravedlivě pověděl. Ale neodvážil se; bál se pravdy. Nechtěl si hroznou asi jistotou kazit chvíle prvního pobytu doma. Dnes ne, říkal si, dnes večer ne, až zítra, a kdož ví, nepovědí-li mu sami ještě dnes večer.

Nepověděli. Věková ohromená zprávou, kterouž jí svěřil muž té chvíle, co syn meškal u starého Bílka, trhla sebou, když zaslechla, že se vrací od souseda, a ulekaně prosila muže, ať Vašíkovi nic neříká, aby hned večer neslyšel, co jej a je všechny snad čeká.

U večeře i po ní hovořila nejvíc Liduška, nemajíc potuchy o tom, co matka od otce zvěděla. Věková se nutila do hovoru; vyptávala se na cestu, na Litomyšl, na tetu Barušku, na tetu Máli, a co ta hvězda, co tam o ní říkají. Mínila kometu, kteráž před týdnem, tj. dne 7. září (1811) se zjevila a od té chvíle co večer svítla.

Syn filosof vypravoval, jak ji v Litomyšli poprvé uviděl, jak se na ni dívali na zahradě za stavením, jak tety trnuly, Máli víc, jak obě úzkostně obracely oči na divnou hvězdu, Máli úzkostněji a vzdychajíc, obě že se křížovaly a teta Baruška že se skoro až zlobila, co zase bude, to že zase nová metla uhodí, jaké boží dopuštění.

Víkovi si ani nepovšiml, že se Lidka vytratila ze světnice. Přiběhla však ihned vzrušeně oznamujíc, aby se šel Vašík podívat, že kometa už vyšla, že zase svítí. A kvapila znovu ven.

Václav vyšel za ní, i matka, a také Věk vstal. Stanuli na dvorečku za stavením u zahrady, na níž se protínalo pod zčernalými stromy. Nad nimi, nad temnými střechami sousedních příbytků a jejich přístavků, nad ztichlými, tmavými korunami stromů sousedských zahrad vysoko na hvězdnatém nebi vznášela se velká kometa neobyčejná o dvou ohonech, tvořících zářivou parabolu. Její jádro jen

svítilo; oba ohony však byly bledší a ke koncům řídce mlhavé, takže za nimi viděli prokmitovat lesklý svit jiných hvězd.

Liduška, přehodivši zástěrku přes nahé paže, hleděla s naivním úžasem na tajemné znamení nebes. Tvář Věkové, kteráž v tu chvíli zapomněla se přemáhat, změnila se zármutkem i úzkostí. Ta hvězda jí dotvrzovala jejich strasti a hlásí, že bůhvíco ještě uhoří. Věk byl zachmuřen; ani si nevšiml, když se dcera na něco tiše ptala a když jí Václav něco vykládal.

Žádný z Věkovy rodiny nepozoroval, že kdosi stanul za nimi a že se s nimi dívá. Až Václav se náhle obrátil, když ucítil, že se někdo dotkl jeho paže. Starý Bílek dlouhých, bílých vlasů za uši sčesaných tu stál, v koženkách po kolena, bos, v košili v týlu zapjaté. Vrásčité jeho tvář zapadlých úst, vyvstálé brady, s jamkami pod lícními kostmi zdála se bledší v přísvisu hvězd a zapadlé oči jako by strnuly výrazem divné tajemnosti.

Když se Václav obrátil, zdvihl Bílek levou ruku směrem k vlasatici a vydechl tlumeně v uctivé bázni: „Napolion!“

Bílek Napoleona neměl v lásce, ale obdivoval jej náramně; jak ten obdiv rostl, rostl i strach z vítězného válečníka. Z toho obdivu i strachu věštíval, že Napoleon se nezastaví, že půjde ještě dál, dál, ať se nikdo netroštuje, že přestane, že má již dost, ten že obrátí svět naruby. Byl o tom přesvědčen, a teď mu na to vyšla kometa; tajemné to znamení měl za jistotný doklad svých „prorocství“.

„Napolion!“

Václav se obrátil po Bílkovi překvapen; nesrozuměv mlčel. Staroch hned vykládal, ať si učení třeba nevěří, ale že je jistotné, že uvidí, svět že uvidí, že ta kometa hlásí něco neobyčejného, co Napoleon jistě zas chystá, něco náramného a jistě hrozného, všechno že se před ním třese, všechno že ho poslouchá.

„Englicko ne —“ vyhrkl Václav.

Bílek mávl rukou a hned odrazil: „Ale taky mu nic neudělá.“

„Ale Rusko!“

„To je to, Vašíčku, Rusko, jediné! Tím dosud o zem neuhodil, to bude chtít porazit. Z toho bude hrozná vojna a tu nám ohlašuje tu ta —“ Obrátil zapadlé oči plné tajemné bázně ke kometě. Nedbal, že Věk zatím ustoupil do stavení a s ním Věková i Liduška. Zůstal sám s Václavem. Listí v korunách se ani nehnulo; bylo ticho. Cvrčkův hlas odkudsi ze zahrady zněl v něm ostřeji.

„Rusko, Rusko,“ povzdechl Bílek; smekl čepici a starostně pohladil své bílé, dlouhé vlasy.

„To se nedá,“ hájil Václav. „Je silné.“

„Je silné, je, viděli jsme jeho sílu, i ty, pamatuješ-li se, jak jsme před léty byli u Josefštotu se podívat na ruské vojsko. Kozáci, pěší, atalérie – Kozáci – jaké vojsko! Pravda, síla, veliká síla, ale dnes je Rusko samo a ostatní svět musí Napoliona poslouchat, i náš potentát. Rusko samojediné – počítej – A je to Napolion!“

„Ale Španihely má na krku, nemůže jich zmoci a taky nezmůže —“

„To nic, což o to; Španihely mu neublíží a Rusku nebudou nic platný. Kdežpak španihelská země! A i s těmi se vypořádá, uvidíš. Do té chvíle, nežli na Rusko udeří —“

Za té debaty došli až ke dveřím chodby, vedoucí dopředu stavení na síň. I tou chodbou rozkládal a dokládal starý Bílek své mínění; teprve na síni přestal. Do světnice již nevšedl; Věkovým dal jen ve dveřích dobrou noc, Vašíkovi však, který jej doprovodil až na podsň, připomenul na rozhodnou:

„Snad se toho ani nedočkám, ale ty jo, a vzpomeneš na mne. Jak jsem řek: Napolion. Dej ti pámbůh dobrou noc.“

Vašík se ve světnici dlouho nezdržel. Lidka se chystala nahoru na pokojíček, kdež měla postel, a otec jej pobídl, aby si šel lehnout, že je po cestě jistě unaven. Václav cítil v tom nejen starostlivost, ale také to, že není otcí do hovoru. A sám se ho také obával.

Vzadu, za velkou světnicí, v sedničce, kdež o prázdninách bývala Václavova ložnice, přestlávala Věková postel při světle lojové svíčky. Vlastně začala a hned přestala. Zapomněla na lože, stála nad ním zkormoučená, teskně zamyšlená; připadlo jí, tady že Vašíkovi asi dlouho stlát už nebude, snad

že už poslední vagace, za rok bůhví kde už budou. Škubla sebou, když vstoupil, a hned rychle a silně natrásala podušky i svrchnici. Ani nemohla hned promluvit, jako by byla při něčem přistižena.

I Václav mlčel zaražen, čekaje v úzkostném napětí, že matka začne, že poví. Začala však o Bílkovi, toho že Vašík hned napoprvé užil, ten když se dá do vojny, že by rozkládal třeba do půlnoci jako tuhle, když se tu stavil ten pan oficír.

„Jaký oficír, maminko —“

„Pan fendrich Polák.“

„U nás se stavil? Tatínek nic neříkal.“

„To nevzpomněl. Zná se s ním od minulého podzimku; je to tuze hodný oficír, Čech, česky mluví a rflfrjináč.“

„Jak se s ním tatínek seznámil?“

„Ale byla tu u nás právě konškripce, a ten pan Polák, ten oficír, byl na té konškripci. A přitom se tak smluvili. A vtom sem přijel náhodou taky pan farář z Dobřan. Tatínek ho s tím oficírem seznámil a hned byli oba jedna ruka.“

„Je pan farář zdrav?“

„Jako ryba.“

„A u nás se stavoval ten oficír?“

„Stavil se, bodejť,“ přisvědčila Věková, ne bez jisté pochluby. Mluvila živě, jsouc ráda, že se má v hovoru čeho chytnout, že je o čem povídat, „stavil, když jel pak na Dobřany. On tam od jara zajel kolikrát k panu faráři. Ten oficír snad taky spisuje —“

„Ten oficír?“ žasl Václav.

„Spisuje, pan farář ho prý k tomu má, povídal tatínek.“

„A snad česky —“

„Česky, to víš, pan farář, ten přec —“

„Česky,“ opakoval Václav, jako by u důstojníka ani možná nebylo. „Kde je teď, v Josefově?“

Věková přisvědčila, terf že ano, ale dřív že byl někde dole a také v ohni, v těch bitvách před dvěma lety.

„A když u nás byl, právě se k tomu trefil starý Bílek. Přišel na toulku. Tos ho měl vidět, když si moh s oficírem pohovořit. To bylo vojny, a samý Napolion.“

Naposled pleskla po peřině, hladivě ji přejela. Bylo ustláno a s vypravováním ocitla se v koncích.

„No tak, Vašíku,“ obracela, „snad se ti bude dobře spát, tak —“ Tíseň po kratičkém pozapomenutí sevřela jí zas útroby, tíseň a náhlý smutek. Byla by nejraději syna k sobě přivinula, hlavu mu pohladila, zaplakala.

Rychle se obrátila, jako by se rozhlížela, je-li všecko v pořádku. „No, truhlu,“ hleděla na jeho studentskou, kterouž si přivezl, „tu ty asi dnes nebudeš rovnat —“

„Tu, maminko, nechám až na ráno —“

„Prádlo jsem ti vybrala, máš tam jen knížky —“

„Ty si zej tra vyrovnám.“

„Tak dej ti pánbůh dobrou noc —“

Václav se za ní díval, že tak kvapně odchází. Povzdechl. Neřekla nic, pomýšlel, a i se usmála, ale tak – Něco je, něco jistě je. Ale oddechl si. Byl sám, v tichu, v klidu milé sedničky. Záhy ulehla a zhasil světlo. Ale vstal ještě jednou, jak si vzpomněl na vlasatici. Chtěl se ještě jednou na ni podívat. Viděl do zahrady, na zčernalé stromy, na kus nebe nad nimi; ale komety odtud nespátřil. A mrak se hnal do jasného hvězdnatého pruhu.

Ulehla, naslouchal kvapnému tikání starých dřevěných hodin na stěně, a zas myslil na matku; i ten neznámý důstojník se mu připletl do myšlenek, ten divný důstojník, jenž česky spisuje. Vtom usnul.

Když se ráno probudil, bezděky se pod peřinou libostně přichoulil; venku harašil déšť. A z něho v sedniče přitíní. Venku kalno, ticho a v tom tichu příjemné, stejnozvučné šumění; jen občas šlehla některá kapka plněji do nevelkého okna, jež se opotilo a po němž chvatně sbíhaly krůpěje.

Václav přitáhnul svrchnici naslouchal té jednotvárné, příjemné hudbě a díval se ven. Nebe temně sivé, zahrada v zeleni rozjasněné deštěm; stromy stály jako mátožné stíny v šedém mlhavu.

Chvilí si hověl, až mu připadlo, že by se také příjemně četlo. Ale nežli vzal z truhlice knihu, zastavil se u okna, aby se podíval na zahradu, kteréž celý rok neviděl. U plotu na dvorečku stály na déšť vynesené květináče kvetoucích fuchsí, balzamínek, mořská cibule, rozmarýna, muškát. To jistě Liduška vynesla – A jakou mají zeleninu – Přehlížel namoklou půdu v zahrádce, záhony cibule, hlávky kudrnaté, bujné kapusty, celer, stromek centifolie obalený růžemi plně rozkvetlými a pod stromkem růžové listy v závěji i různě rozváté po mokré hlíně.

Všecko pozoroval, i houštiny angreštu, malinčí u plotu větrem čechrané, přístavky v sousedství, zahrady, všecko splývavých kontur, mokré, deštěm ztemnělé a lesklé. Všude prázdno, placho, nikde ani slepice ani vrabce.

Takový klid – Maně povzdech. Klid tady, po vrchu, ale vnitř —

Odstoupil, rázem zapomenuv na zahradu, na déšť. Zachmuřilo se mu starostí. Co bude; zůstane-li jim to, nepřijde-li cizí do těchto milých míst a koutků —

V těch rozvahách se mechanicky ustrojil, otevřel studentskou svou truhlu, vybíral z ní knihy, stavěl je na stůl u zdi, knihy v prostých šedých obálkách i vázané, s rudými štítky na hřbetě, Hněvkovského Děvín, Vergilia, Rabenera, Plauta, Horáce, Wielandova Oberona a Schillerovy básně.

Těch ihned nepostavil k ostatním knihám. Zadíval se na štamblat do nich vložený, na uschlou kytičku pomněnek. Byla z osického údolí; tam dala mu ji Tonička Zemanova. Mihla se mu, jak tenkrát byla, v bílých pracích šatech krátkého života, s bledě zeleným hedvábným pasem pod řadry, s krátkými, vzdušnými rukávci, v slaměném klobouku – Jak bylo tenkrát krásně v oudolíčku, v kvetoucích lukách při potoku pod vysokými olšemi, tiše stojícími v záři zapadajícího slunce!

A štamblat – Pastýřka na něm s ovečkou, odpočívající pod bílou břízou splývavých větví. Hleděl na něj; oči se mu v zamyšlení ani nehnuły – Když ten lístek dostal u sousedů na zahradě, vzpomínal, když tam Tonička přišla ke kamarádce, vlastně kvůli němu, když mu za vysokým keřem kvetoucího bezu dala ten lístek —

Zatrnulo v něm blaženou vzpomínkou i náhlým zastesknutím – Před dveřmi se ozval Lidčin hlas. Naráz sklapl knihu a strčil ji s lístkem i s kytičkou do zásuvky stolu a chvatně otočil klíč. Svěží jako květ vstoupila Lidka, nesouc talíř kouřící se polévky. Smála se, to se vyspal, že tu jsou již podruhé se snídání, poprvé že maminku ani neslyšel, že se ani nehnuł, jak tvrdě spal.

„Ale nevím, bude-li ti chutnat.“ Postavila talíř na stůl. „Kyselo, budeš-li jíst. Kafe nemáme. Už jsme ho neměli, oh – Ani v krámě ho nemáme, nikdo se po něm neptá, jak je drahé. Ani na faře ho nevaří.“

„Vždyť já ho v Litomyšli také neměl. A já kyselo rád.“

Dal se do jídla, ptal se na matku, na otce.

„Pantáta odešel.“

„V tom dešti? Kam —“

„Nevím; má teď mnoho starostí. Však je to na něm vidět,“ dodala zvažněvši.

„A maminka —“

„Byla teď na komoře.“ Vtom Věková vešla.

„Liduško, jdi omýt brambory a postav je pak do nístěje.“

Václavovi se zdálo, že sestru posílá schválně pryč. Rychle dojíraje, pozoroval matku, když se vyptávala, jak se mu spalo, že už knihy rovnal a že dnes nebude moci na Dobřany k panu faráři, jak včera povídal, to že ne, když tak přší. Zdálo se mu, že za té řeči má mysl jinde. Pojednou ticho. Věková ustala, nemohouc dál; bylo jí úzko. Václava obešlo zlé tušení. Nejistě se zeptal na otce, kam šel.

„Na Opočen, na zámek —“ Věková se zamlčela, ale hluboký, třesoucí se povzdech pověděl, že to zlá cesta.

Václav položil lžici a otočil se po matce. „Na zámek, maminko? To snad skrze ty peníze, skrze ten dluh —“ Věková přisvědčila.

„Vypověděli peníze —“

„Vypověděli a tím pangrotem, rozumíš-li, je ten dluh o hodně větší a ten kupec v Praze, co pantáta od něho bere zboží —“

„Stojespall.“

„Udělal teď v tom zlém čase pangrot a psal advokát za jeho věřitele, aby pantáta vyrovnal dluh. To je rána; je zle, pantáta si neví rady. Včera se mně svěřil, když byls u Bílků.“

„Tatínek nemůže zaplatit?“

„Hned ne a to všechno najednou. Ó bože – chudák, nač myslí —“ Václav rychle vstal a přistoupil k matce sedící na lavici. Ptal se, co je, co otec hodlá, je-li tak zle.

„Je, už si neví rady. Je zle, když – ó bože, pomysli si, chce všeho nechat a —“

Dále nemohla. Slzy jí vyhrkly. Václav se k ní sklonil, konejšil ji, těšil, ptal se, sám zaleknut, co otec hodlá, co myslí, nechat všeho —

„A chce odtud!“ Věková zaplakala. „Odtud! Kam —“

„Do Prahy.“ Žasl, nevěřil sluchu. „Do Prahy, vy. Vy a my všichni – Co tam —“ Věková setřela slzy.

„Pantáta myslí, že to neudrží; a když bysme tu ostali, že by ti nemoh ničím pomoci, že bys musil ze studií. A nežli by na to dopustil, nežli by ti studie zkazil a snad i celý život, povídal, a má pravdu, to necháme tu všeho a vystěhujeme se —“

„Ale jak! A teď, a do Prahy a taky nanejisto, a vy, maminko, vy, odtud z hospodářství – Ne, to ne, zůstaneme tu, budeme se bránit, jak dlouho bude možná.“

„Ale ty —“

„O mne se nestarejte.“ Cítil pojednou sílu a pevné odhodlání. „Však já se v Praze udržím, uvidíte; to by bylo —“

„Jsou hrozné časy, drahota —“

„Taje všude. A když se přičiním, to by bylo, abych se neuchytil. Buďte bez starosti, maminko,“ těšil sebevědomě, „nebojím se a nedopustím, abyste vy kvůli mně —“ Usedl k ní. Přestala slzet; synova odhodlanost probouzela jí doufání, že by se na studiích v Praze přece snad uchytil a udržel, a zároveň jí odtrnulo v její tíživé obavě, že by musila do Prahy.

„Kdyby pánbůh dal,“ povzdychla, ale ne ještě v plné víře, „a tys to pořídil —“

„Pořídím, uvidíte,“ vpadl s důvěrou, vesele, „vy odtud nesmíte. S pantátou o tom promluví hned, jak přijde.“

II. VĚKOVÉ HLEDAJÍ POMOCI A PŘIJMOU NOVÝ KŘEST

Pršelo až do poledne. Václav vyšel po obědě z domu a neřekl, že jde otci naproti. Uvažoval, že když se na Opočně tak dlouho zdržel, že tam jistě má těžké jednání pro ten dluh, že snad tam shání jinde pomoc, jestliže na zámku nepovolili.

Otce došel na rozcestí k Mělčanům u kříže pod starou lipou. Bez úvodu, přímo se ho zeptal, jak pochodil na kanceláři.

„Maminka ti řekla —“

„Řekla, všechno, tatínku. Mluvili jsme o tom.“

„Naříkala —“

„Čeká vás s velkou starostí.“

„Nešel jsem nadarmo, tady by to snad šlo. Počkej, když jsem jim všechno vyložil, nový vrchní je citelný člověk. Ale to ještě není vyhráno. Je tady ještě jiné placení. A kdyby i v Praze,“ dodal kvapně, „u Stojespallů se to nějak srovnalo, co ty – Řekla ti maminka —“

„Řekla. Ale o mne se nestarejte, jen když vy byste nemusili odtud.“

Pověděl, co již matce řekl, a také hned vyložil, jaký jeho plán. Byl prostý, obyčejný, ale za těch poměrů, za obecné drahoty a nouze velmi odvážný.

Chtěl v Praze hodiny dávat, učit po domech hudbě, liternímu, s malými studenty opakovat.

„Najdeš-li jen co,“ namítl starostlivě Věk. „Kdo si teď vezme domácího učitele —“

„Jsou přec zámožné rodiny. Jen mít známosti. Pan farář dobřanský je jistě má a vy také, pantáto. Doktor Held vám k vůli snad něco udělá.“

Věk sám, už dříve, když o synově budoucnosti uvažoval, vzpomněl na své známé v Praze, a jmenovitě na třebechovického rodáka. Ale to vše měl za nejisté, za nedostačující a nechtěl syna pustit do světa jen tak beze všeho a nechat jej tam beze vší podpory, bez základu, nazdařbůh těžkému životu, v samé klopotě a nouzi. Ale teď, když Václav sám se k tomu odhodlal, nevyvracel mu to, ale také hned neschválil, připomínaje mu, že to těžký úkol, že ani netuší.

Věková stlala synovi večer toho dne s klidnější myslí. Věděla, jak muž pochodil na Opočně a že by Vašíkovi nebránil, jak sám jí řekl, že konečně co, ať to zkusí; také jí svěřil, že se pokusí Vašíkovi o pomoc, že s ním zítra zajde na Dobřany. Měl nazejtří neodkladnou obchodní cestu na Nové Město. Rozhodl se však, že se tam přímo nevydá, nýbrž oklikou přes Dobřany, aby tam s farářem Zieglerem pojednal o synově záležitosti.

Jitro bylo neveselé; studeně válo a mraky se hnaly nad krajinou ještě prosáklou včerejším lijavým deštěm. Čím dále za městem a výše kráčeli k Bačetínu a dále do kopců mezi ouhory a lesíky, bylo chmurněji. Nikoho nepotkávali, nikoho neviděli v pustých polích, leda tu a tam pasáka u stáda krav stojícího s pytlím přes hlavu a přes ramena nebo skrčeného u ohníčka, jehož bělavý dým nízko, plazivě se rozvíval nad půdou.

Věkové mnoho nemluvili; tu tam slovo o cestě, o směru, o faráři dobřan-ském, bude-li doma, a co kdyby nebyl. Staršímu Věkovi nebylo do hovoru; myslel na účel své cesty, na obchod v Novém Městě, na Dobřany, co Ziegler, jak bude —

Tato starost tak hrubě netížila mladého. Měl důvěru, kterouž mládí dává; byl spíše vzrušen a v napětí.

Rozhlížel se pohorskou krajinou; zajímala jej, poněvadž ji už přes rok neviděl. Rozhled však toho kalného rána neměl ani velký ani veselý. Rozvaliny starého Frymburka dále nalevo splývaly s černým lesem v pozadí; hřbet Vrchmezí a jeho sousedů na pomezí zmizely v mracích a v bělavých parách, jež se po nich a nad nimi válely, vzdouvaly, stoupaly a klesaly, hnaly se a třepily jako ohromné vlny vichrem štvané.

Stezníky nebyly dosti schůdné; proto šli oba Věkové silnicí přes Bystré, pak dolů do údolí Zlatého potoka, odtud opět do vrchu, již k Dobřanům. Pojednou prorazila výše před nimi špička věže mlhavým vzduchem; prorazila, rostla – Pak zaběhl se vedle ní kostel mezi košatými, starými stromy. Byli na Dobřanech; šli mezi roubenými příbytky malých oken, šindelových a doškových střech, prkenných lomenic po dešti ještě mokrých; u každého stavení prkenné bednění, „besídka“, kryjící v zimě část záspi a dvěře před sněhovými vánicemi. Obílené stěny chalup byly zarovnány naštípaným dřívím, otepěmi roští a pařezů. Nikde člověka. Jen z příbytků ozývalo se jeho dílo; tkalcovské stavy hlučely a rachotily, až se trásly stěny a okénka olovem spravovaná nebo papírem zalepená. Ze dvou stodol opodál, ze dvou humen zalehal ohlas cepů, jak tam přšely neúnavným taktem.

Kostel zavřený; bylo již dávno po mši. Na hřbitově také nikdo. Vysoká, košatá lípa prozloutlého listí šuměla nad ním. Ještě hlasněji druhá, košatější, silnější, ohromná, na plácku před kostelem.

Všechno to ticho pohorské vesnice s tím jednotvárným klopotem cepů a hlasem starých líp v tom příšeří kalného jitra dojalo mladého Věka tesklivě v jeho napětí, nejistotě a v dychtivém očekávání. A když zahlédl za starou lipou přes travnatý plácek dřevěnou faru s vysokou šindelovou střechou, s „besídkou“ přede dveřmi a zahrádkou v průčelí před okny, zabušilo mu srdce. Vzdychl, když přešedše záspi a pod „besídkou“ vstoupili do síně a z té do pokojíčku, v němž nejvíce místa zabíraly mohutná skříní plná knih a vysoký stojan o kolika odděleních knihami nacpaných.

Z domácích nikoho nepotkali, v pokojíčku nebyl také nikdo. Ale uvítal je tu známý hlas, vlastně směs hlasů. V pokojíčku čistě vybíléném visely kolikeré hodiny a také z druhého, rovněž vybíléného, do něhož byly dvěře otevřeny, ozýval se cvakot, tikot, tu volný, tam rychlý, chvatný, několikerých hodin, velkých, malých, starých i zánovních, miláčků to faráře Zieglera.

Toho spatřili v druhém pokoji sedícího k nim zády u stolu; byl bez kleriky, po domácku, v tmavém podvlíkači, v takových nohavicích, v botách vysokých, lesknoucích se holení. Psal horlivě, divže se mu netrásla velká hlava černých kučeravých vlasů. Ani se neohlédl. Teprve když Věk pošeptal synovi, že by mohli venku počkat, aby nevyrušili, obrátil se, zchmuřiv čelo. Ale hned se mu vyjasnila tvář svěží, zardělé barvy. Nevelký, mladý farář svižně vyskočil, odhodil brk a chvátil Věkům naproti.

Václav hned si všiml, že Ziegler za tu dobu, co ho neviděl, zmohutněl; zdál se mu silnější, ramenatější. Ve své vlídnosti, ve svém chování se však nezměnil. Potěšen srdečně uvítal hosty a vedl je hned dále do pokoje, v němž dosud pracoval. Věk se hned omlouval, že vytrhli, že chtěli počkat —

„Ne, ne. A to by bylo! Mám tu sice hosta,“ žertoval, „a vznešeného, Múzu, prosím, Múzu, ale ta bývá častěji; někdy ji sice musím tuze zvát, je to rozmarná křehotinka, no ale přijde přec, a teď dost často, a vy za uherský měsíc jednou, obzvláště tuhle dilectissimus studiosus. Tak vy, Vašíčku, jste se s Múzami v Litomyšli rozloučil. Ale nestýská se vám; doma u panímámy je líp, vidíte. No a jak bylo, co klassencetl – Husy přece ne —“ farář se smál.

„To ne, jemnostpane —“

„Samé eminenter,“ doplnil Věk otec a vytáhl z kapsy doklad, synovo vysvědčení.

Ziegler prohlédl je s upřímným účastenstvím, pochvalně zamružel i hlavou pokýval, Václavovi na rameno poklepal, a že je potěšen, opravdu. Vtom hospodyně zavolal. Věk se znovu začal omlouvat, že hrubě vyrušili, a zeptal se také, cože tedy Múza přinesla panu faráři —

„I pane, nevím, nevím, bude-li co z toho. Vyzývám ji dost,“ vykládal vesele, „ale moc na ní žádám. A ona, to víte, raději řecky, a znamenitě řecky, latině, francouzsky, německy, ale ne tak po našem, v naší milé mateřštině, to se jí ještě nedaří. Ale nutím ji, nutím. Tuhle vidíte, je to smělost —“ vzal knihu na stole na papírech ležící, „Telemachovy příběhy od Fénélon. Krásná kniha, plná básniřské důvtipnosti a kvetoucí čisté obraznosti; znáte ji?“

Věk přisvědčil, že četl Telemacha za studentských let.

„Krásná kniha,“ opakoval farář, rozehřívaje se, „a tu bych rád podal vlastenskému čtenářstvu. Ale napadlo mně – francouzský originál je vlastně hrdinská báseň v próze – a tu mně připadlo, abych tomu dal i básnické roucho —“

„Ach, ve verších —“

„Ano, napadlo mně, že by tu slušel šestiměr. A to není, pane, snadná věc, to je potýkání, ale milé tady v té samotě. Milá práce a kratochvíle zabývat se s takovým vznešeným duchem. A tak nezradí-li mne Múza – ale tak sedněte, sedněte – Ach, tak, tak,“ vítal spokojeně hospodyně nesoucí chléb, máslo a láhev vína. „Tak zatím tady pojezte, no, jedli, papali, bumbali —“ Pobízeli, naléval a zase s Václavem začínal, vyptává se ho na Litomyšl, na profesory piaristické koleje.

„A co dál, co teď, co jste si vybral,“ zeptal se pojednou, „co budete studovat, Vašíčku?“

„Rád bych práva —“ Věk otec začal o tom, proč vlastně přišli, že na radu a také požádat o podporu, když by byla možná.

Farář Ziegler byl mu přítelem. Nemusil se ostýchat vše mu povědět o sobě i o synovi. Ziegler naslouchal s účastenstvím; když Věk řekl, že by Václav snad musil ze studií, zavrtěl sebou a maně vyrazil: „Ne, to ne, to by byla věčná škoda!“

„Václav to chce zkusit sám, sám si hledat živobytí. A tu jsme chtěli vás, důstojný vlastenče, prosit a prosíme, máte v Praze známosti —“

„Mám, to mám,“ vpadl Ziegler, „hned jsem na to pomyslel, dřív nežli jste řekl. Rád, opravdu udělám, seč budu —“ Vida, že se Václav radostí začervenal, poklepal mu na rameno.

„Tak to je hezké, Vašíčku, že máte takovou kuráž. A vždyť já to taky znám, taky jsem zkusil, co je zle. Byl jsem pravý mendicus, nic jsem neměl, a přece se našli dobří lidé a nejprve nebožtík páter Vrba, pánbůh mu odplat! No tak, Vašíčku, chutě do boje. A nějaká rekomandace se taky najde —“

„Myslíme taky na doktora Helda —“ přidal Věk.

„A bodejť, bodejť. Medicus Ordinarius v tolika vznešených rodinách. No, sursum corda, Vašíčku. A co je nového ve světě?“ zeptal se pojednou Věka, „co Patrčka solničky?“

„Taky naříká, taky mu obchod uvázl. Tuhle jsem s ním mluvil, povídal, že by všeho nechal, že před tím bankrotem nakoupil draho zboží a teď mu kleslo na ceně, že prodělal hrůzu peněz.“

„To věřím, že by všeho nechal,“ opakoval farář, „kupectví ho netěší. Raději by se perem oháněl. Skládá,“ vyhrkl živěji, „básně skládá a slušné, opravdu, ač je vlastně samouk. No jezte, Vašíčku, papali, bumbali,“ pobízeli vesele a hned zase vážně pokračoval: „Ale z pera není živobytí, zvláště tohoto času. A co pan Polák,“ vzpomněl vyjasněně, „pan korouhev-ník nebyl teď u vás v Dobrušce?“

„Už od jara ne.“

„Čekám ho, psal, že přijede. To se u vás taky staví. Těším se na něj a na nové jeho básně. Ty snad dojdou dřív nežli on. Psal, že mi nějaké pošle a pak že sem přijede na popravu.“ Farář se usmál a hned zase nadšeně:

„Pane, to je básník, toho Múza miluje. Německou opustil nadobro. Slíbil mně, že chce a bude stati k straně věrných synů vlasti, že totus quantus se zasvětil českému básnictví. Už se také česky podpisuje, na to jsem jej také přivedl. Už Matěje nechal a je Milota, Mi-lo-ta,“ vyslovoval měkčeji, „a Zdirad nadto. Milota Zdirad Polák, český důstojník a básník. A bude teprva! Ten básnickým nadchnutím už teď mnohé převyšuje. Ale ad vocem Milota, Zdirad – příteli vlastenče,“ obrátil se k Věkovi, „vy byste se měl také dát překřtít. Nás novokřtěnců je už kupka, tady u mne to přijali, jak jsem ponavrhoval. Já jsem Liboslav, Polák Milota, páter Král Mírovit; Patrč-ka také, ten je Silorad, miluje fyziku, však víte. Silorad – a vy – co vy.“

„Nespisuje, pane faráři —“

„Na tom nezáleží. Ústecký doktor Koráb také nespisuje a přijal vlastenecký křest. Je Lékoslav. O to běží, aby se každý už svým jménem veřejně za vlastence přihlásil, aby okázal své smýšlení. Nač ty Fridolíny, Edmundy, Richardy, jak teď romantika dala módu, my máme svá jména a jadrná. Když se jen domácích jmen u nás užívalo, bylo líp. Tak jen světu ukázat, že jsme Čechové, že tu jsme, a to posílí také mnohé váhající.“

„To ano, vlastenče, to ano,“ posvědčoval horlivě Věk. „To se dám překřtít —“

„Už jsem na vás myslel. Jste muzikus, milujete lad, proto budiž vaše jméno Ladislav —“ Pojednou obrátil se k Václavovi. „A co vy, dilectissime – Vy ovšem máte české jméno, pravda, ale druhé neuškodí. Milujete vlast, to vím, proto se budete, doufám, rád psát Vlastimil. Václav Vlastimil.“

Tak – Jste do bratrství přijati,“ dodal vesele, potěšen a podav oběma ruku. „Teď ještě musím také,“ vzpomněl si, „dopsat Pepíčkovi do Malina, aby se také pokřtil —“

Věk rozuměl, že Pepíček je malínský lokalista Devoty, s nímž se tu na Dobřanech seznámil.

„Tuhle mi psal,“ vypravoval Ziegler žertovně, „takové důležitosti, že má poříz a že si koupil nový soustruh. On vám je truhlář, sekerník, soustruž-ník, všecko, pořád něco kutí, a hodiny také sbírá; psal, že teď sehnal troje nové, tj. tuze staré, něco zvláštního. Ale o Rautenkrancovi,“ čelo farářovo se zachmuřilo, „píše, že mu není valně, že pořád postonává. Chce z Nových Dvorů pryč, žádá o faru v Sedlci a snad ji dostane —“

„A co pan vikář v Častolovicích?“ ptal se Věk.

„Pan vikář Rayman? Ó, ten nás překvapí. Psal mně nedávno, že pracuje o veliké básni, že je biblická, ale víc ani muk, o čem, jaký bude její titul, to dosud tají.“ —

V pokoji, v němž od zaklopeného nebe bylo šero, pojednou prosvítlo.

Mraky se rázem roztrhly a kus modrého nebe zářilo. Věk vstal, že musí dál, na Nové Město, jak už řekl. Ziegler, chystaje se jej vyprovodit, obrátil se po Václavovi.

„Počkejte, Vašíčku, přijdu hned.“ Vzal čepici a vyšel za Věkem ven. Václav viděl, jak kráčeli po záspi, jak stanuli před zahrádkou a že otec sebou nějak trhl, jako by se něčeho lekl. Pak mluvil, jako by se bránil; viděl, že farář Ziegler se ohlédl po oknech a spatřiv Vašíka, že vložil ruku na paže otcovo, jako by jej upozorňoval a dále pobízel. Šli až pod starou lípu, pod její korunu u větru rozhoupanou, a tam se zastavili. A zase ten živý hovor a teď, hle, otec podává faráři ruku. Ale nejde, stojí, mluví živě dál. Až teď teprve – chvíle minula – se loučí a odchází.

Václav viděl, jak farář se chvatně vrací, skláněje hlavu bradou k prsům, neboť šel proti větru. Vzkročil všecken zardělý, mna si ruce.

„Vašíčku, to je tam vítr, zrovna jedovatý. Toho pantáta užije. Škoda, že musil jít. Nám tu bude líp, pěkně v teplíčku. Ale vyčasí se tam, do večera bude ještě krásně.“

„To se mně dobře půjde.“

„Nic se vám nepůjde; dnes ne, na to ani nemyslete. Ostanete tu pěkně na noc a zítra klopejte si zase spánembohem z kopců dolů.“

Nebylo zbylí. Václav zůstal na Dobřanech. Farář jej provedl farou, do zahrady, i koně mu okázal, celé hospodářství, a kolikrát vzpomněl, jak to ono mu pantáta, Věka myslil, poradil a dobře poradil. Z hospodářství zašel zase do Litomyšle, začal o Praze, o koleji, to že Václav uvidí mraky studentů, až bude chodit do Karolina poslouchat jura. I o profesorech se zmínil, nejlíp že zná oba Kopce, každý z nich však že je ne Kopec, nýbrž Kopet-z, to se ví. Také Veitha jmenoval, českého státního práva profesora, toho že tak nezná, jen jednou že jej viděl s profesorem Madrem, ten že má statistiku.

Václav upřímně poslouchal, bylot' pro něj, ale pořád také čekal, že uslyší, co prve před zahrádkou a pod lipou jednali s otcem. Než jako by vítr odnesl ten rozhovor; farář nezavadil o to ani slovem.

Po obědě zavedl Václava do předního pokojíka ke knihovně. Ze skříně vytáhl a ukázal mu několik staročeských tisků, které si za tento rok pořídil.

„Ani byste, Vašíčku, nevěřil, že jsem se jich dopátral tady, v těch chudých vesnicích. Uchovali je jako poklad a skrývali je za časů pronásledování, když ještě panovala temná zbedněnost a trestali je pro ty knihy, víte, před časy císaře Josefa. Nejvíce jich zachovali evangelíci. Taky od nich je mám.“

„Od evangelíků?“ podivil se bezděky Václav.

„A pravda, Vašíčku; co se divíte. Já s nimi dobře vycházím. O víru se nepřeme. Ať má každý své mínění a přesvědčení. Jen když je hodný a pořádný člověk.“

Po starých knihách došlo na novočeské.

„Tohle je nejnovější,“ vzal z řady pěkně vázaných knih dva svazečky malého oktávu. „Tu snad znáte. Jana Milтона Ztracený ráj,“ četl. „Tujsem včera zahlédl doma, budu ji číst.“

„Ach, pravda, objednal jsem ji také pro pantátu. Čtěte, Vašíčku, tu čtěte, to je vzácná kniha obsahem i tlumočením. To je řeč, to se podivíte. Víte, letos ten státní bankrot, strašná rána, ten rok budou lidé proklínat. Ale naše literatura bude mu žehnat, když nám přinesl takovou knihu. Překladatele Jungmanna, je profesorem v Litoměřicích, osobně neznám, ale P. Marek, jeho bývalý žák, mně psal, to že je ušlechtilý duch a Slovan, Slovan!“ —

Za soumraku a pak při světle, za večere i po ní seděli ve větším pokoji. Mluvili o literatuře, o spisovatelích. Václav uslyšel leccos zajímavého, poněvadž Ziegler mnohé znal osobně, s mnohými si dopisoval.

„Tady ustavičně píšu psaní; nejvíc do Prahy a po Čechách, ale i do Uher na Slovensko. I tam máme upřímné vlastence. A tak v této zapadlé samotě nejsem docela sám a opuštěn, obzvláště v zimě, když tu jsem zachumelený a máme závěje až do oken. No a na jaře, v létě mne zas navštěvují. Napřesrok v létě sem snad přijede dokonce sám jemnostpán, náš slavný Dobrovský.“

Václav překvapen tou zprávou bezděky sebou hnul.

„Ano, psal mně, že až bude v Častolovicích u hraběte Šternberka, že si zajede ke mně na Dobřany. Bože, jak bych si byl mohl pomyslit, já chudý studentíček, když jsem se s ním poprvé setkal v Nostické zahradě, podvečír, jako by to dnes bylo, když jsem ho slyšel, jak si tiše zpívá ‚Spasiž ny i uslyšiž, Hospodine, hlasy naše‘, když jsem se před ním svatým strachem zrovna chvěl, kdež bych si byl pomyslnil, že si budu s tím slavným mužem psát, že ho uvítám na své faře. Do smrti nezapomenu, Vašíčku,“ farář vzpomínkou rozehrát mluvil rychleji, „jak mně tenkrát v té zahradě, když mne propouštěl, řekl: ‚Milujte svoje vlastence a veškeren slovanský jazyk. S Bo-gom Hospodinem, zdráv bud’te!‘“ —

Nazejtří po snídání chystal se Václav domů. Než farář ho nepustil až po obědě. Zpáteční cesta byla veselejší. Nesl si z Dobřan jistotu, že mu farář napíše doporučení do Prahy, ta že pomohou.

Za slunečného, tichého odpoledne byla cesta pohorskou podzimní krajinou velmi příjemná. Václav se zpočátku mnoho nerozhlížel. Na faru myslil, na Prahu a zase na to, o čem asi farář s otcem jednal.

Když vešel doma do světnice, zastal tam jen matku. „Tak dobře pochodils, Vašíčku.“

Bylo jí na hlase, na tváři znát, že je jasnější mysl nežli včera. „Dobře, maminko.“

„A pantáta taky.“

„Co pantáta, jak —“ ptal se Václav dychtivě, pojat tušením, že matka snad ví.

Věděla. Začala s velkou, srdečnou chválou, jak je pan farář Ziegler hodný, že se pantátovi, když zvěděl, v jakých je kleštích, sám nabídl, že mu půjčí čtyři stovky a pátou že ještě sežene, aby mohl to, co nejvíc páliło, u Stojespallů v Praze nahradit, ostatní že snad už počkají.

„Ach, to to bylo, maminko! Ale mně pan farář neřekl ani slova. To je šlechtný člověk. A jak šetrně tu pomoc nabídl!“

III. MLADÝ VĚK SETKÁ SE S BÁSNÍŘI A VYDÁ SE DO PRAHY

Věkovi se povyjasnilo; ne však zcela. Pomoc přišla, pravda, nadobro však vyhráno neměl a musil se i nadále úzkostně ohlížet. A pak se pro Václava i tou pomocí nic nezlepšilo. I tak nebude možná počítat, aby jej v Praze vydržoval. Václav však se tak netrudil. Pevné odhodlání dalo mu klid. Mysl netížil starostí, a tak mu vagací čas ubíhal příjemně a rychle.

Hodně četl, doma ve světničce, na zahradě; oddával se volnému toulání polem, lukami, lesem. Mile se chodilo za podzimních slunečných dní plných klidu a záře. Otavy zmizely, osamělé však dolce, travnaté oupady ještě pěkně se zelenaly i táhlé břehy, na nichž tiše spočívaly stíny březin nebo mohutných javorů a buků. Rád pod ně chodil, rád pod nimi sedal, když byly vyzářeny proudem zlatého světla, když barevné jejich listí krouživě se snášelo a tiše připadávalo k zemi. Milé vzpomínky přicházely, nejasná, sladkobolná tesknota tu vanula. Než odlehlé ty kouty na pokraji háje, pod skupením starých stromů také mu oživovaly idylické scény Vergiliovy, Gessnerovy; tu vytvořovala mu obraznost nové spanilé postavy, pastýřky naslouchající za rosných jiter lahodným, touhyplným zvukům pastýřské flétny, pastýře čekající v zeleném mrákavu háje, nebo pod korunami věkovitých dubů, kdy splývaly soumrakem v tajemné, měkce zvlněné klenby.

Z té arkadické scenerie unášela jej básnivá mysl k osamělému ostrovu, k půvabným jeho břehům; vídal u nich v magickém temnosvitu nebo za úplňku ve stínech starých stromů nad tichou vodu skloněných přistávat v člunu dvě milujících, mladých a krásných, v antickém rozumu se rouchu, nebo se mu zjevovala z hlubin ostrovního háje (a ostrov byl jen jediný, starý háj s omšelým kamenem obětním) vznešená kněžka v průvodu sličných, urostlých dívek v antických účesech, v bílých, lehkých řízách s rouchou volně přes rameno přehozenou.

Líbezný pastýřky a dívčí zjevy v antikizujících kostýmech, roztoužení pastýřové, šlechtetní stařečkové bělovlasí sentimentálního arkadického světa jej opustili, když si zašel do rozvalin frymburského hradu, do jejichž smutného ticha šuměl podzimní les. Tu měl kde umístit postavy, jak je znal z Hájkovy kroniky a z Pelcla, zjevy skutečného světa, z dávné však minulosti, jež jim dala poetickou zář i dráždivé tajemno.

Tu mezi sesutými zdmi zjevovali se mu stateční rytíři, staročeští páni, něžná hradská paní krásného hrdla v bělostném krajkovém tuhém límci od řader do týla vztyčeném, hrající na harfu, jak ji vídal na titulních obrázcích německých rytířských románů a divadel. Tu v těch rozvalinách se zapadlou rytířskou síní, se zasutou tajnou chodbou i s hlubokým, hrozným vězením, při němž jistě, jak si to vše maloval, byla tmavá mučirna, okouzlovala jej minulost i leskem zapadlé slávy, jež lahodila jeho vlasteneckému cítění. A mysl ovanutá čarovnou romantikou hledala výraz těch dojmů a pohnutí.

Václav začal tu skládat české verše. Tlumočil své city i ohlas čteného, začal o harfě dlouho mu mlčevší, v rozvalinách při měsíci, o houkající sově, o rytířích za vlast bojujících, o bledé, krásné panně hradní.

Domů se vrátil jakoby s velkým tajemstvím, jako by něco spáchal. Hledal samotu. Při světle lojové svíčky přepisoval své první verše, předčítal si je šepem, polonahlas i hlasitě, jak jej pohnutí unášelo. Doma choval tu báseň v tajemství a pozejtří po jejím sepsání ji dokonce zapřel.

Toho dne vydal se na Opočen navštívit tetu. Nedošel však do jejího bytu. Pod stromy před klášterem františkánů zahlédl mladého, štíhlého muže v hnědém kabátě, v kastorovém klobouce, v úzkých nohavicích do bot. Měl licousy a na nose kulaté brejle. Přecházel zamyšleně.

Václavovi se zdálo, že je to solničky Patrčka. Než ty brejle jej mátlly. Věděl, že je Patrčka krátkozraký, ale v brejlích ho nikdy neviděl. Když se však mladý muž obrátil a smekl, aby si nevěda pohladil vlasy (měl rusé a mírně zvlněné), bylo po nejistotě. Patrčka, jistě. Václav se k němu rozběhl. Měl jej rád a již delší dobu ho neviděl. Pamatoval si jej od velkého požáru v Dobrušce před sedmi

lety, když jim Patrčka, tenkrát ještě kupecký, přivezl podporu, jmenovitě jemu, Václavovi, celý zánovní oblek a boty s podkůvkami. Ty si pamatoval i to, že měl Patrčka tenkrát na sobě zelený fráček úzkých rukávů a že měl červené, jako naběhlé ruce.

Pak se s ním za těch sedm let několikrát setkal u nich, u Věků; slychal o něm, jaký je čtenář, jakou má neobyčejnou paměť, že se sám naučil latinsky, ten že neměl být kupcem, nýbrž že měl študovat, a že také spisuje, básně skládá.

Proto se Václavovi té chvíle, kdy jej zahlédl před klášterem, ihned přimihlo, co by asi Patrčka řekl jeho básni, a což kdyby se mu o ní zmínil. Ale hned si to zamítl. Patrčka přimhouřil oči, když mladý Věk docházející se k němu hlásil, a byl rád, když jej poznal. Pověděl, že tu čeká na příležitost, že tu jest jeden od nich, s tím že pojedou do Solnice; ptal se na Věka, co dělají v Dobrušce a co on, Václav.

„Do Prahy,“ opakoval, když uslyšel, že tam Václav pojedou. „Taky se tam chystám, ale ne jako vy s knihami, k Múzám, nýbrž se zbožím a pro zboží, s fůrou.“ Kysele se usmál.

„Kdy tam pojedete, brzo? Tenhle měsíc?“ ptal se Václav.

„Ne, až v listopadu. Ach, kdybych se pak nemusil vracet, kdybych tam moh zůstat! Tam být a učit se, chodit mezi vlastence, pracovat; tady stát za pultem, kornouty dělat a tecf skoro ani to, když je tak zle, když všecko jde tak tupě a vážne —“

„Jste svobodný, moh byste se do Prahy odstěhovat.“

„Jsem svobodný, ženu nemám, ale mám matku, starou matku, a tu nutit do Prahy, ne, ta by tam nevydržela —“

Václav pocítil, jaká to vážná příčina, a líto mu bylo Patrčky. Ten rozhodiv rukama řekl rezignovaně:

„Tak co zbývá?“ Vykročil, ale vtom opět stanul a dodal:

„A kdyby tu ještě jiného nebylo. Ale tak, v takovém Kocourkově, mezi takovými zabeďnilci nafoukanými. Hlavně ti od „právať, vrchnost“,“ dodal s ousměškem. „Když člověk s nimi nepřede, a jak by moh, hned je pyšný. Toť se ví! A kdo kupuje knihy a čte, je rozhazovač, zaháleč, lenoch, a kdo se trochu odváží na vědění, na nějaký experiment, nebo dbá dobromluvy, tomu se vysmějí. A taky je hned neznaboh, když nechodí tak do kostela jako oni a nekrouť oči. Ale co tropí mimo, ach – Kroniky o tom. Počestnost! Poctivost!“ Byl pln trpkosti nad malicherností maloměstských poměrů; dlouho ji tajil, musil. Teď, když mohl si ulevit, vyrazila hned a nejostřeji v obžalobě správy, jak nakonec vybuchl:

„Obec by roznesli, vrchnost oškubali!“ Pošoupl kulaté brejle, pak ne tak prudce, ale ještě pohnutě dodal tlumenějším hlasem:

„A v tom žít, milý pane Václave, v tom ustavičně být – Jak jste šťastný! O Prahu!“ Povzdechl u stesku nespokojeného maloměšťáka, jenž v touze po hlavním městě vidí jen jeho krásy, vidí jej v oslňující záři bez rušivých stínů. „Moci chodit na polytechnikum, mašiny studovat, to mne totiž tuze těší, a do Expedice mezi vlastence a – oh —“ mávl rukou, „marno malovat.“ Náhle se zastavil, a dívaje se přes brejle Václavu do očí, zeptal se znenadáni: „Neskládáte taky, nejste básnířem?“

Václav se lekl, zčervenál, okamžik hleděl ve zmatku na Patrčku, pak vyrazil: „Ne, nejsem, neskládám —“

„Ale vlastenecké jméno máte.“

„Mám, na Dobřanech jsem je nedávno dostal.“ A pověděl. Vtom přihrčela příležitost, nekrytý vozík.

Patrčka na odchodu uložil Václavovi, aby doma pozdravoval, a také ještě na Prahu vzpomněl, že až tam teď přijede, že Václava vyhledá.

„Ale dosud nevím, kde budu ostávat.“

„Nechám vám v Expedici u Kramerů vzkaz. Přijedu tak okolo polovice listopadu. V tu dobu se tam přepetejte.“

Dva dni po tomto setkání, kteréž se stalo v druhé polovici října, vypravil se Václav na Dobřany dát spánembohem. Dosýpal se čas prázdnin. Farář Ziegler jej uvítal jako vždy rád a přátelsky; na

Dobrušku se však tentokráte tak obšírně nevyptával jako jindy. Měť sám novinu a s tou pospíchal. Hned začal, ví-li Václav, pamatuje-li se, jak tu byl s pantátou na začátku vagací, jak jim vypravoval o tom básníři oficíru, jak jim řekl, že jemu, faráři, ohlásil nové básně.

„Už je poslal, Vašíčku, před čtrnácti dny, hned druhý den po vaší poslední návštěvě, jak jste odešel. To jsou pokroky, pokroky, opravdu!“

Václav se zarazil, jak uslyšel o básních.

„Člověk se divil,“ pokračoval farář, „opravdu divil už dřív. To vy nevíte, letos na jaře, začátkem, tak okolo sv. Josefa, byl tu —“

„Pan Polák —“

„Ano, korouhevník, tj. přijel na Hrádek na konskripci, a při té kon-skripci, když sepisoval synky, kteří by mohli do bílého fráčku, básnil. A jak! Navštívil mne po konskripci a báseň ukázal. ‚Zbrojení se černých divochů k boji.‘ Tu mně dal a to jsem se divil, Vašíčku. Jaká řeč v té básni, plastika, obraznost. Ale teď zas, co mně poslal, jak jsem povídal, no počkejte, poslechněte —“

Vstal a rychle přinesl z druhého pokoje papíry.

„Tady to máte,“ sedl si proti Václavovi. „Vznešenost přirozenosti. V slávozpěvích na tvorce.‘ To je titul. Ale to není celá báseň, je to jen ‚vchod‘, tj. prolog. Bude to velká báseň. Ale poslouvejte!“

A začal hned pateticky:

K polím, jejichž pokryvů se ladné nedotknulo křídlo
duchů, v koH vznes se, Tvorce mocný kdel své rozbil sídlo!

V modřenině krajů jasných valné ohném znitá ústa
na obrubé hvězdostolce v slávě pějte nyní zhusta!

Harfy znovu postruněné, s věncem vonným, hlučné hřejte,
krásohlasům tvrdým provod větríkové bystrý dejte —

Četl dál „vchod“ a dále „mnohozpěv“ a zase „samozpěv“, jak se střídaly. Četl zanícen, s nadšením, jež zvučelo i v hlase, zvláště když přednášel poslední „mnohozpěv“:

Vznešenost panuje nad hvězdostolcem,
stvoření pokoř se před mocným Tvorcem!

K chrámovým klenutím nebe se dívej,
ustrň a v prachu mu rouhači zpívej!

I Seraji pějí,
al nebesa znějí!

Všecko, col pod trůnem vine se jeho,
všecko, col proválo dechnutí z něho,
na větru perutích k němu se vynes,
díky mu přines!

Václav se ani nehnul. Nejprve byl jen zvědav, dychtiv, i závist maně uhlodla, záhy však začal žasnouti. A žasl, žasl a byl pak jako zmámen. Nic takového dosud neslyšel, nečetl. Co byly proti tomu všechny ty básně, které znal. A co jeho! Verše hrnuly se proudem. Neobyčejná řeč, nová slova, z nichž mnohé neznámo, nejasno; žádné však se neozvalo naplano, nýbrž plně, silným, novým zvukem. Nerozuměl všemu, to ono znělo podivně, ze všeho však cítil smělost a sílu, jež zarážely, zvláštní sílu, oheň, vzlet a nadšení, jež uchvacovaly.

Ziegler zardělý v tváři dočetl; Václav seděl nehnuté, jako ztuhlý.

„To je krása, Vašíčku. Takhle česká harfa ještě nezazvučela. To bude náš Thomson, náš Kleist! A chce kritiku. Dám, dám, a jakou. Ale sám se stydím, sám před sebou. Nežli já šestiměr, hexametr ukovu —“

Václav se zarděl; pocítil palčivě, co farář řekl. Ten si jeho ruměnce nepovšiml; jen Poláka měl v hlavě.

„Škoda, škoda,“ povzdechl, „že tu v našem kraji už dlouho nebude.“

„Dostane se pryč?“

„Snad. Psal mně, když ty básně posílal, že se asi od svého nynějšího pluku, je u dvaadvacátého, dostane k jinému, že snad teď bude povýšen z korouhevníka na zástupníka, čili jak Rusové říkají, poručíka, tj. pod poručíka, a kdož to ví, kam by se pak dostal, ke kterému pluku.“

Farář Ziegler zdržel Václava dlouho přes oběd. Před samým jeho odchodem odevzdal mu dva listy s francouzskými adresami, z nichž jeden byl převoru křížovnického kláštera, druhý doktoru Janu Nejedlému, profesorovi řeči a literatury české, advokátu, bytem na Koňském trhu v č. 840.

„Pánbůh vám požehnej, Vašíčku, a taky aby ta psaní byla vám pro štěstí. A tuhle maličké viaticum – no co se bráníte, vezměte, no – V Praze je draze, to víte. Tak – studenti mají na farářích privilej na viaticum. No —“ Václav musil vzít. Farář jej vyprovodil až pod starou lípu, z níž listí přšelo, a tu srdečně se s ním rozloučil. Když mu naposledy tiskl ruku, řekl:

„A pamatujte na jemnostpána, na Dobrovského, pamatujte, co mně tenkrát řekl, víte, a co vám opakuji: Milujte svoje vlastence a veškeren slovanský jazyk. S Bogom Hospodinem, zdráv buďte!“

Václav odcházel dojat; ale kromě pohnutí cítil ještě také temnou, tísní-vou tíhu. Uvědomil si ji, když osaměl, když si vzpomněl na báseň toho důstojníka. Patetický hlas farářův se mu ozval, Polákovy verše, a jako by se mu v duši rozšumělo. A v to, co farář o sobě řekl, o svých hexametrech; také on, Václav, „skládal“, opravdu skládal, lepil verše. Zdály se mu tak prázdné, byly jako cvrlikání ubohého ptáčka, nevysokými a krátkými povzlety nad zemi se povznášejícího a hned zas usedajícího. Co s tím veršováním. Dobře udělal, že to Patrčkovi zapřel. Co s tím —

Šel horskou, vysokou cestou ponenáhlu se nížící. Teprve nyní sobě povšiml, že se na Dobřanech dlouho zdržel. Když vyšel pod Bystrým, z lesíka, slunce zapadalo. Než neviděl ho; ale znát je bylo na hradech a spoustách oblaků, na jejich zbarvení. Byla na ně podívaná již tak, třebaže měl rozhled omezený vysokým břehem vpravo u cesty. Dále však se mu divadlo celé otevře, pomýšlel, dále, tam, co se za břehem vznáší zlatě hnědá koruna starého buku, tam, kde cesta ostrou oklikou vpravo zahýbá a kdež také břeh ustoupí, kde bude vidět na širokou krajinu dolů, na podhůří, a dále na hladinu Broumara před Opočnem a dál za Opočen, daleko do kraje až k Hradci. Ale tam až teď už nebude vidět. Vzduch v obzoru kalný a cítit už, jak se šere nad lesy zamžívá.

V ohebu cesty se překvapen zastavil u starého buku. Spatřil dále za ním, vpravo od cesty na strništi rozlehle se svažujícím na nejvyšším místě toho pole, odkud byl daleký rozhled, jezdce na grošovaném bělouši.

Mladý jezdec, jemuž bylo něco přes dvacet, urostlý, vysoký, bez vousů, v šedém důstojnickém plášti s límcem, v kašketu, díval se na nebe nesoucí se zdola nad kraj v ohromném rozpětí. Jeho klenba jedno velkolepé fresko vzbouřených oblaků, zápasících s požárem západu, s jeho prosvity a prošlehy a s rudou jeho záplavou. Vítr, jenž šustěl v koruně buku i v závěji spadlého listí, rozvíval jezdcův plášť. Pod ním bělala se uniforma, bílý fráček, bílé přiléhavé nohavice v jezdeckých botách.

Mladý Věk zapomněl na cestu; jen důstojníka viděl, jenž jako přikutý měl oči obrácené na úchvatné divadlo nebes. Záplava západu rudě zalévala obrovský pruh oblaků dělící se ve dva proudy výše nad obzorem; tam oba proudy bledly, hasly a splývaly s šedou, temnou, tu onde sinavě prožehnutou zátopou mraků, jež v divém chvatu, letu a honu se převalovaly, zhlcovaly a měnily své podoby v úžasné tvary.

A hluboko pod nimi, v studeném posledním přísvisu tichý a smutný kraj. Kolem pusto, v polích u zčernalých lesů, ve svazích. Jen vítr svištěl. Mladý důstojník, jež oblaka i západ, pohled na nebe a na širý kraj přimrazily na větrném místě, kdož by byl? Jistě korouhevník Polák, kdož jiný! Jede na Dobřany, stavít se také asi v Dobrušce, u nich, a snad – Václav nedomyslí, neboť korouhevník náhle otočil koně, jenž několika skoky jej donesl na cestu. Tu teprve si důstojník povšiml Václava, jenž pozdravil. Nato se ozvalo s koně:

„Pan student?“

„Ano.“

„Snad pan Věk?“

Václav rychle přistoupil a prohlásil se.

„Stavoval jsem se u pantáty,“ vysvětloval důstojník, „slyšel jsem o nich, že jsou na Dobřanech. Je pan farář doma?“

„Je. Mluvil o nich.“

„Ach, těším se tuze. Škoda, že tam neostali. Ale chystají se do Prahy, slyšel jsem. Pozdravují Prahu,“ usmál se, „a také ještě jednou doma. Mají se dobře!“ Podal Václavovi ruku, pak pobodl koně a hned zmizel, jak zahrnul nalevo za vysoký břeh, nad nímž letěly mraky.

Václav se ohlížel za korouhevníkem básnířem jako za viděním, ale pak rychle vykročil, pospíchaje domů. Byl rád, že se s Polákem seznámil, mrzel se však, že mu neřekl, že farář Ziegler četl jeho básně. To dnes bude na Dobřanech – to se farář zaráduje, to budou večer sedět, číst – Snad nese Polák nový kus velké své básně —

Václav přišel domů už za tmy. Matka ihned, jak vcházel do světnice, se ptala, nepotkal-li toho pana oficíra. Václav o něm vypravoval, živě a obšírně. Byl novou známostí nadšen a těšil se, že se korouhevník u nich opět staví, až pojedje zpátky.

„Jistě, ale ty se ho už nedočkáš,“ mínil Věk. „Na Dobřanech ostane několik dní, jede se rozloučit, dostane se teď dál do kraje, a sice do Litomyšle. Tři čtyři dni ostane na Dobřanech.“

Václav měl odjeti pozejtří. Jak uslyšel zmínku o své cestě, ukázal otci oba listy do Prahy od faráře Zieglera. Věk pokýval hlavou a i se usmál, ale nějak skepticky.

Truhlice Václavova vypravena hned nazejtří po formanovi Svobodovi. Srovnáno v ní hodně prádla i šatstva, poněvadž vše pocházelo ze zásob z lepších dob. Modrý frak, který měl Václav v Litomyšli na svatbu mladého truhlářského mistra Vytlačila, byl tu kusem nejonačejším. I na „živobytí“ přidala Věková, co měla, i z toho, co v krámě se ještě uschovalo: hrneček slaneho másla, sušené i čerstvé ovoce z jejich zahrady, svazek brků, bochník chleba i soli kornout, také jehly, niti; Věk přidal pečetní vosk, balík lojových svíček, také knihu papíru a různé škartky a půlarchy poločisté na koncept a zápisky, poněvadž věděl, že tyto věci jsou v Praze ukrutně drahé, že za libru lojových svíček chtějí čtyři zlaté a tolik také za knihu* obyčejného kancelářského papíru.

Tak tedy truhlice nastávajícího juristy slušně opatřena. Chudě však jeho váček. Věk mu dal, seč byl; sumou však málo, takže i s tím, co si Václav přinesl z Dobřan, nemohlo nadlouho stačiti.

Svoboda forman měl truhlu složit u Zlatého bažanta, kdež vždycky stál a kamž také Věk za chlapeckých a studentských svých let chodíval za nebožtíkem Šulcem pro zásilky a psaní z domova. Věk hleděl na ty přípravy zasmušile; bylo mu smutno. Nedoufal, že se Václavovi za té strašné drahoty zdaří tak, jak najisto očekává. Strachoval se za něj a ptal se v duchu jako tenkrát, když jej vedl poprvé do školy, co život, jak se vše opakuje a vrací a nejvíce strast, a on aby se synem znovu prožíval starosti a zápasy, kterých už za mladých let dost užil.

Ke skrovné zásobě peněz přidal Václavovi ještě psaní adresované doktoru Heldovi. Když je psal, když se za syna přimlouval vzpomínaje přitom, jak doktor Held už předtím, před lety, přátelsky se jemu, Věkovi samému, osvědčil a pomohl, neubráníl se pohnutí.

Václava, který až do Hradce jel s nahodilou příležitostí a s nímž se Věková a Liduška rozloučily plačíc, vyprovodil až za městečko. Když se s ním skoro již před Opočnem (tak si pořád přidával) žehnal, zakalily se mu oči. To jindy nebývalo.

Václav se nenadál otcových slzí; ty mu přitížily nejvíc. Hluboce dojat obracel se z vozu, hledě za otcem, až očí jeho zmizel v ohebu cesty za skupinou žlutých javorů a jeřábů plných krvavě rudých hroznů.

IV. O TICHÝCH BOJÍCH

Když paní z Hanoldů za soumraku, v červenci t. r. 1811, osaměla u okna do zahrady v novém svém bytě, do něhož se právě přistěhovala, když líbezná prška tónů ze sousedství, z Heldova klavíru, se rozšuměla a zakví-lela árie Paminy, zapomněla na obavy a úvahy, jež ji tížily cestou do nového obydlí. Ve chvílích mistrné té hry přestalo ji vzrušovat pomýšlení, že bude s doktorem Heldem pod jednou střechou, opadly obavy, co si doktor myslí, že snad neví, že neměla ani potuchy o tom, jaký byt hraběnka Bubnová dala pro ni vyhledat a najmout.

Tóny dozněly, probudila se; přinesli světlo, dojem však nevychvěl se zvuky. Jak hrál! Z duše zas jako hrával; celé srdce v jeho hře, Heldově, a myslila, kdy jej uvidí, přijde-li už zítra, Held, a co asi řekl, on, Held; pořád on jen, na něj myslila, až sama si uvědomila. Vytrhla se, sháněla se po dcerce, a hned ji musili přivést; toho večera zabývala se s ní déle nežli jindy. Hrála si s ní, vypravovala jí, ne však s usměvavým klidem, ne plně odevzdána dítěti a jeho radosti.

Snažila se a nutila, maně však opět vzpomněla na Helda, co asi Jeanettě řekne, jak se podíví, až ji uzří, jak vyrostla. Viděl ji poprvé maličkou, nemluvně, tenkrát na podzim před třemi lety, když ona, paní Hanoldová, poprvé ujela od muže; tenkrát Held sám požádal, aby se směl na její dcerušku podívat. Až teď ji uvidí, až přijde – zítra snad – řekla si „snad“, věřila však, že jistě. Tiché zamrazení ji projelo, náhlý zážeh i zachvění strachu. Chytla Jeanettu, tiskla ji k sobě, líbala ji, hladila, jak by jí byla ublížila.

První noc spala v novém bytě poklidně. Když procitla, bylo jí, jako by se měla nač těšit, bylo jí jako po pěkném snu, jež i do dne cítit jako nejasné vědomí něčeho milého. Jeanettu sama dnes přistrojila i kadeř jí upravila. Od rána byla neklidná a neměla nikde stání. Jen jednou se na delší chvíli zamyslí a stála nehnuté, to když rovnajíc knihy, které si přivezla, dostala do ruky českou knížku nevelkou v deskách s mramorovým papírem, Jana Nejedlého překlad z Gessnera, Dafnys a Prwnj plawec. Kus minulosti jí vyvolala, několik pěkných chvil, kdy ještě byla svobodná, u tety, kdy se v zahradě u schodů terasy znenadání setkala s doktorem Heldem, kdy jí pak v salóně u klavíru četl z této knížky. Tak pěkně – a bylo tak pěkně —

Naráz se vytrhla a chvatně, prudce strčila knížku mezi ostatní. Ozval se z předního pokoje, do něhož byly dveře otevřeny, Heldův hlas. Kolena se jí zachvěla, srdce buchotalo. Stála chvíli čekajíc, pojednou však kvapně vykročila ku dveřím do druhého pokoje.

Held, vstoupiv do něho, zastal malou Jeanettu na židličce u dětského stolku, hrající si s porculánovým nádobičkem. Seděla sama. Doktor byl sličným, rozmilým zjevem překvapen. Nemohl minout hlavičku světlých kadeří tak moudře a vážně skloněnou nad hračkami. Naklonil se k ní a začal vesele o nádobičku, jak je pěkné, a co vaří, co chystá.

Začal jako starý, dobrý známý a nepřipadlo mu, že už je dost dávno, co Jeanettu viděl, že ho nezná. Neznala, bez ostychu však odpověděla s vážností, jež byla roztomilou a veselou, že vaří oběd, maso, polévku, dort – Jak k němu vzhledla, připomněl si velké, tmavé oči její matky.

A již do nich samých pohledl. Paní Hanoldová přišla. Vstoupila vážněji a volněji, nežli jak sem vykročila. Svého pohnutí však zplna neztlumila.

Held je cítil, ale sám také nebyl klidný. Pohledem na Lory ve smutku, na její štíhlou, urostlou postavu, do její ušlechtilé, přibledlé tváře, do tmavých očí, v nichž tolik oddanosti a pohnutí i tajemného smutku, zachvělo se mu srdce. Mlčky mu podala ruku, usmála se smutně i potěšena. Pohnutí až k slzám bylo v tom úsměvu.

„Nenadál jste se —“

„Teprva včera večer jsem se dověděl.“

„Hned první večer jsem vás siyšela hrát.“

„Ach, slyšela jste – To jsem ještě o vás nevěděl, teprve potom přinesl sluha zprávu. Ale že zde budete bydlet, slyšel jsem už dřív; jistě dřív nežli vy sama,“ dodal kvapněji a s úsměvem.

Uvolnilo se jí tou poznámkou a hned vysvětlovala, že hraběnka Bubnová jí psala na venkov o bytě jen tolik, že je zamluven, že je se zahradou, protože jej hraběnka vzala o své vůli, ostatek že zvěděla teprve včera, když přijela do Prahy.

„A kdo vám pověděl?“ vzpomněla pojednou.

„Pan rada Slívka, před týdnem. O zahradě také mluvil.“

„Teď se vám splnilo,“ vpadla živě paní Hanoldová, nedořekla však, jako by se zarazila.

„Co, prosím —“

„Teď když hrajete, nemusí pršet tóny do špinavé ulice, nýbrž mezi stromy —“

„Ach, vy jste si pamatovala! Tenkrát, ano, vyslovil jsem to přání; to bylo v zahradě zesnulé paní tety vaší, to jsme pak četli z Gessnera, z českého překladu profesora Nejedlého —“

„Ano,“ přisvědčila živě, ráda, ale hned se obrátila po dcerce tázajíc se, jak se s panem doktorem dohodli. Held cítil, že se v ten okamžik obrací k dítěti jako k útočišti. Schválně zamlouvala a nebyl tomu nepovdčen. Nepromluvil už ani slova o minulosti; jen nepřímě o ni zavadil, když podotkl, jak Jeanetta vyrostla od té doby, co ji neviděl. Pro první chvíle shledání byl hovor o dcerušce oběma vhod; dostaliť se jím z vln pohnutí a vzrušení na jistější půdu, kterouž hledali oba.

Ale hovor paní Hanoldové o dítěti byl hned opravdivý a vroucně mateřskou láskou; než i to ji blažilo, že ten, jenž s ní u dcerky sedí, nenaslouchá jen z pouhé zdvořilosti.

Vzpomínali na zesnulou baronku Skronskou i na staré známé, kteří chodívali do jejího salónu, na hraběnku Bubnovou, na starého rytíře Eisensteina, o němž Held pověděl, že cop už nenosí, na barona Stentsche, na barona Ehrenburga, na zemského radu Slívku, o němž paní Hanoldová srdečně a vděčně mluvila, jaký je oddaný přítel, jak pozorný a obětivý. O doktoru Blumentrittovi, jenž na se vzal právnické hájení paní Hanoldové proti jejímu muži, se Held z úmyslu nezmínil. A paní Hanoldová rovněž ne. Zato déle se zdrželi u rytíře Jeníka z Bratřic, na nějž se paní Hanoldová již těšila.

„Teď teprve rezonuje,“ pověděl Held, „a má proč. Nejvíce na vládu, na státní bankrot —“

„Pozbyl jím také?“

„Také, a myslím, že utrpěl značnou ztrátu.“

Hovořili, ale dvojí byla řeč: jedna v slovích, druhá tlumená v tajemném vzrušení, v tiché radosti ze shledání i v úzkostlivé snaze, aby ji nezjevili, aby se nedotkli minulosti, jejích stínů i světlejších vzpomínek. Ale vzruch, s jakým mluvili obyčejný hovor, zjasněné zraky i nádech ruměnce na tváři paní Hanoldové prozrazovaly tiché, ale vroucí srozumění.

Held se zdržel déle, nežli jak si umínil, když se na tuto návštěvu vypravoval. Když pak vstal a rozloučil se vesele s Jeanettou, pojednou se zeptala paní Hanoldová na jeho bratra.

„Kolikrát jsem na něj vzpomněla, co jsem s vámi nemluvila, jak s ním je, máte-li nějakou novou zprávu —“

„Srdečně děkuji,“ řekl vřele, „bohužel však nemám nic, žádné zprávy od té chvíle – tomu je už deset let – co přivezl ten cestující z Petrohradu bratrovy Mélanges de Musique, tištěné, ale bez letopočtu. Nedošlo nic a dojiti nemohlo, protože bratra Ignáce, myslím najisto, buď zavezli někam na Sibiř a tam bídne zahynul, anebo padl v boji proti Rusům.“ —

Když doktor Held odešel, paní Hanoldová zapomněla na Jeanettu. Seděla před se hledíc a myslila na doktora. Byla ráda, že se o bytu zmínil. Ví, že ho sama nenajala, že nevěděla, že se dostane sem do tohoto domu. Řekl to, šetrně naznačil. Rozumělo se samo sebou, nemohl si nic jiného pomyslet, a přece mu byla v duchu vděčna. A ona tu zůstane. Musí. Jak by mohla hraběnce Bubnové říci, že se vystěhuje – Co by řekla – Že se jí byt nelíbí, že není vhodný? Nebylo by pravda, nelze. A vyznati se, že kvůli doktorovi? Jak by mohla! A bylo by pravda? Proč se bojí?

Held je čestný, šetrný a nebude se s ním častěji scházet nežli před časy, kdy byla u tety. A zůstane pevná, aby bylo jako do této chvíle, aby mohla pevně pohledět muži do očí, když by se musila s ním setkat, aby sama bez viny měla sílu, jistotu a mohla jím opovrhovat —

Held však po té návštěvě necítil tolik důvěry v sebe. Upřímně si v duchu přiznal, že by pouhaslé plápolly se snadno vznály, že bude nutno silně se přemáhat, to že povinen především Lory samé, její cti, aby ani podezíravý tlach nenašel stínu. Bude nutno, aby se vyhýbal.

První týden jí nenavštívil a také ji nepotkal. I v zahradě ji málo vídal, ač za dusného vedra, jaké právě mořilo Prahu a rozpalovalo její zdi i bídné dláždění, často meškala na zahradě v chladivém stínu košatých, starých kaštanů. On sám pobýval za dne málo doma. Každého dne ráno odebral se do nemocnice Milosrdných bratří, kdež se zdržel dlouho do poledne, pak navštěvoval četné své nemocné ještě před obědem i odpoledne. Dříve chodil zpravidla denně podívat se do kavárny U hroznu proti Stavovskému divadlu a tam se zhusta omeškal mezi hudebníky a herci až do soumraku.

Nyní se vracel časněji. Ale nesedl k psacímu stolku, nevzal knihu do ruky, nýbrž stával opodál otevřeného okna a díval se, sám neviděn, dolů do zahrady, kdež pod kaštiny nebo pod lipou seděla paní Hanoldová v smutkovém obleku, bez klobouku, s vychovatelkou nebo s Jeanettou, pozorujíc, jak si dítě hraje v písku nebo u její lavičky.

Held vydržel chvíle tak stát a tajně pozorovati mladou paní, její přibledlou, ušlechtilou tvář, jak sedí čtouc nebo zamyšlena nebo zabývající se s dceruškou, jež ve světlých šátkách prokmitovala se mezi stromy jako motýlek a jejíž svěží hlas a smích mile oživoval ticho zamlklé zahrady mezi starými domy prejzových střech.

Paní Hanoldová, nezabrala-li se do čtení, byla jen Jeanettina. Okolí nedbala. Než po jeho okně se obrátila tajemným pohledem, to postřehl i doktor hned napoprvé; jako by maně se tam obrátila, jen po jeho okně. Pudilo jej, aby přistoupil, vyhlédl, aby ji pozdravil, než ubránil se.

„Co z toho,“ řekl si, „a jako student. A kdyby někdo ze sousedství —“

Jindy, kdykoliv se vrátil, zahrál na anglickou kytaru nebo klavír. Nyní v ty chvíle, za bílého dne, nehrál. Teprve když zahrada ztichla, když paní Hanoldová s dceruškou odešla, když pod kaštiny a lipami se smrákalo, usedl ke klavíru. Za těch vlhkých až dusných večerů hrál Mozarta častěji nežli jindy. Lory jej milovala. Myslil na ni a tušil, že tóny jeho hry neprší jenom do šera starých stromů, že nevyznají bez ohlasu, že Lory jistě naslouchá, a oddaně, s vroucím porozuměním.

Tyto hovory duší prostředkem tónů a harmonií, tyto intimní koncerty přestaly pojednou mimo nadání. Za týden poslala paní Hanoldová Heldovi lístek, kterým mu oznamovala, že přijela do Prahy hraběnka Bubnová z letního svého sídla, majíc v Praze nějaké neodkladné řízení, že ji, Hanoldovou, navštívila a pozvala na venkov a že pozvání přijala hlavně kvůli Jeanettě. Zítra že mají odjet, ale dnes pojednou že Jeanetta ochuravěla, že má trochu horečku, a proto že se obává vydati se s ní na cestu. Nakonec žádala o radu.

Held šel bez prodlení podívat se, jak je s Jeanettou. Zastal ji na lůžku a paní Hanoldovou všecku polekanou. Než Heldovo slovo naráz jí uvolnilo. Shledal, že není třeba se obávati, že bude Jeanettě do večera rozhodně líp a do rána tak, že bude možná, aby podnikla cestu.

„Jen ať jede. Jeanettě bude zdrávo a vám, paní baronko, v tento čas zajisté také.“

„Posíláte mne —“ Nedořekla, jako by něco prohodila, co nechtěla nebo neměla. Ale do očí si zahleděli a na okamžik se odmlčeli jako ve zmatku. Held první se vzpamatoval a lékařsky vážně opakoval, že jí na zdraví prospěje, bude-li v přírodě, na čerstvém vzduchu, a ne mezi rozpálenými zdmi města, v dusnu jeho ulic.

„A vy tu zůstanete; pořád v Praze,“ znělo starostně. „Jste tak zaměstnán celý den —“ řekla s účastenstvím, „od rána do večera. Ani vás není vidět.“

Usmál se, nevyzradil, že ji vídá každý den.

„A ještě po denní lopotě potěšujete lidi. Naslouchám vaší hře. Ale včera,“ vzpomněla, „co to bylo, co jste hrál? Ta první věta, ach, ta nitrem otřese, a druhá, tak milá, sladká melodie, s tím líbezným podloženým průvodem, smiřuje a tiší bolest —“ A tišeji dodala: „Beethoven snad —“

Held přikývl.

„Ano, osmá sonáta – A vy jste —“

Vtom vstoupila vychovatelka. Held opakoval lékařskou radu a oznámil, že ráno, před jejich odjezdem, u Jeanetty se ještě zastaví.

Stalo se, jak řekl. Přišel po ránu, když byly na odjezd uchystány. Přišel kvůli Jeanettě a také rozloučit se, to věděla paní Hanoldová. Proto i změnil svůj pořádek. Touto dobou bývá již v nemocnici. Pro dnes tu cestu odložil —

Stalo se, jak včera řekl. Jeanetta byla zase jako rybička a nemohla se již dočkat, až sejdou dolů ke kočáru, který čekal před domem.

Held se s ní rozloučil hovorně, s paní Hanoldovou skoro mlčky. Přál jí, aby ji venkov těšil, stiskl jí ruku a odešel. Jeanetta plná radosti a nedočkavosti žvatlala, repetila, když ji usazovali do kočáru. Paní Hanoldová se usmívala, srdce však jí zatrnulo tesknoutou, jako by odjížděla do daleka a nadlouho. Kvůli dítěti jela ráda z Prahy, sama by byla zůstala, třebaže „on“ ji posílal. Tak vážně lékařsky, ale přec — Obrátila se z kočáru; na konci Spálené ulice směrem k Perštýnu uviděla Helda. Právě stanul a ohlédl se za nimi. Za nimi — Bude vzpomínat. A ona —

V. O ZNÁMÝCH I NEZNÁMÝCH, JMENOVITĚ O „STARCI Z HOR“

Doktor Held ubíral se do nemocnice s myslí tesklivě dojatou. Myslí na paní Hanoldovou, uvažoval, jak vypuzena z Votavan, jak pokořena, a teď že musí k cizím, chce-li dcerušce a sobě popřátí svěžejšího vzduchu, a jak bude dál – Hned jak přibyla do Prahy do domu U zlaté hvězdy, chtěl se zeptati zemského rady Slívky, co paní Hanoldová hodlá, zůstane-li v Praze trvale. Rada Slívka však prodléval tou dobou na svém statku v horách. Také doktora Blumentritta, jenž býval hostem a také právním zástupcem nebožky baronky Skronské, nespatřil Held za delší čas.

Druhého však dne po odjezdu paní Hanoldové přihlásil se advokát Blumentritt sám. Bylo před samým polednem, kdy Held se ubíral právě Starými alejemi po levé straně směrem k Prašné bráně. Nedaleko Kolo-vratské zahrady se za ním ozvalo: „Kam, doktore, kam se ženete —“

„Ach, vy!“ zvolal Held obrátiv se. „Tam!“ a mávl pravicí, ukazuje přes ulici na palác donedávna hrabat Přichovských, nyní majetek velkoobchodníka a vojenského dodavatele Toškána.

„Tam?“ divil se doktor Blumentritt. „Kdo stůně?“

„Starý. Naříká na dech, kašle.“

„To se nastudil v kostelích,“ žertoval advokát, „proč i tam chce podma-závat. To jeho modlení není beztoho nic jiného. Ale, doktore, co kdybyste mu předepsal, aby si dal ustříhnout cop —“

„O, na ten recept by nic nedal. A ostatek byste měli začít vy právníci hubit cop. Zas už panuje a policajtská hůl,“ dodal Held vážněla trpce. Usmál se, když doktor Blumentritt na tato jeho slova dost hlasitě pronesená kvapně se ohlédl vpravo vlevo. Held hned přidal: „Víte-li, doktore, že jste v podezření a já také, my oba. U policie totiž, že jsme jakobíni —“

„Proč?!“ žasl advokát.

„Protože nosíme licousy; toho si policie všímá, o tom vědí, kdo nosí na spáncích vousy, o to se starají, o sekaturu, ale —“

„Ne tak nahlas, doktore,“ chlácholil advokát.

„Tedy o něčem jiném. Prosím vás, jak je se záležitostí paní z Hanoldů?“

„Začali jsme proces.“

„O rozvod.“

„Ano.“

„A co on —“

„Hanold? Je dosud na Votavanech a ta metresa s ním. Chystá se s ní, jak mně řečeno, do lázní. Ach, kavalír!“

„Jak proces —“

„Nebude těžký. Ale té ušlechtilé paní je mně líto.“

„Včera odjela na venkov k hraběnce Bubnové.“

„Vím. Všecko se rozjelo a ještě odjíždí. Víte-li, že také Cornova je z Prahy. Na liteňském záměčku je, u Brechlera. Brechler je také jeho žákem a vděčným, jak patrně. Vzpomněl si a Cornova jistě rád přijal. Jaké tu měl teď živobyť, co on v Praze s tou svou penzičkou, teď, za té drahoty. Jistě tu měl trochu nouze, on, jenž vychoval státu tisíce vzdělanců —“

Za tohoto svého horlení advokát vykročil. Šli kousek.

„Tak se stát odměňuje —“ Blumentritt se náhle zastavil a zvolal:

„Ale, Heldíčku, cožpak nevidíte? Celou cestu čekám a vy nic.“

„Co, prosím vás —“

„Mám takový vzácný nový klobouk a vy si ho nevšimnete ani pohledem. A je to vzácnost!“ Upozorňoval s důrazem, ale usmívaje se.

„No, je nový,“ Held přehlížel advokátův kastorový klobouk, „ale co na něm zvláštního, ledaže je asi hodně drahý.“

„Pětapadesát zlatých jsem za něj dal, musil, pětapadesát zlatých,“ opakoval zlostně, „za tohle, podívejte se —“ Nadzvedl klobouk, takže bylo vidět doktorovo bělostné čelo, odrážející se od ruměných tváří, a všechen účes á la Caracalla, jehož spousta kudrnek byla lehko sivě zaprášena. „To ukazuje —“

„To ukazuje,“ vpadl Held, „že vám není ještě tak zle jako nám u Milosrdných. Pane drahý, tam už je nedostatek všeho. Už i zásoba léků dochází. Jak bude na podzim, až udeří chlad, a pak v zimě, to nikdo neví. Převor už teď láme rukama a vzdychá, jak bude s nemocnicí a kam se poděje s bratřími. Nejmladší fráter chodí bos a druhý ve střevících, z kterých mu prsty lezou. Ř. ku jim, co převor; že prý jen naříká, že nemá na chléb, neškuli na boty, kdežpak, když jen za podšíť bot počítají si ševci dvacet, až pětadvacet zlatých.“

„Vláda by měla špitálu pomoci.“

„Ach, vláda,“ Held mávl s úsměškem rukou. „Zajde-li o několik nebožáků víc, což jim na tom.“ Podal advokátovi ruku a zahrnul napravo napříč do alejí, jejichž stínem dostal se na druhou stranu a zašel do paláce někdy hrabat Přichovských. Doktor Blumentritt bral se rovně dále směrem ku Prašné bráně.

Návštěvy u nemocných byly za těch veder velmi namáhavé. A doktor Held, jenž většinu každého dopoledne strávil v nemocnici a měl mnoho pacientů, nepřál si oddechu. Den co den vracel se domů velmi unaven. A ještě ani tu nemíval pokoje. Čekali na něj před domem, v průjezdu v poledne, často i odpoledne, někdy i ráno, když odcházel, pacienti opravdiví, než i takoví, kteří byli víc na kapse neduživí nežli na těle. Drahota, nouze je sem hnala.

Held se jednomu divil: že za celý ten čas nepřišla stará madame Butteauová, tchyně Tháмова, nebo že neposlala Jeana, vnoučka svého, syna Betyňina. Že stará paní žije, o tom nepochyboval; ale snad se Betyňe daří líp a dostává od ní podporu, nebo není v Praze. Tomu asi tak. Že není u Tháma, věděl najisto, poněvadž Paula byla od něho; toto zvěděl od Tháмова bratra Karla, „profesora“, s kterým se dosti často potkával, poněvadž Thám Karel bydlil také ve Spálené ulici a nedaleko, v domě U Ježíška. Více však o bratrovi nevěděl, kromě toho, že se dosud potlouká s divadelní společností; ale kde je teď, to nevěděl. Bratr Václav mu již přes rok nepsal. —

Held, vracaje se domů unaven, chmuřil zrak a vyhlížel, kdo na něj zase čeká, nevolají-li ho ještě někam k nemocnému, nestojí-li zas už nějaký prosebník. Jednou podvečer, když přicházel ku svému obydlí, byl zvláště překvapen. Na kraji průjezdu stál staroch ne malý, ale přihnutý, vetchý, hubený, jako věchýtek, v starém klobouce na tři facky, v otřelé kamizole, v nohavicích po kolena, v punčochách bezbarvých a spravovaných, ve střevících sešlapaných, člověk docela starosvětský, jenž zachoval bývalý kraj i v tom, že měl vlasy (byly do běla šedé) v týle zavázané černou mašlí. A košík na ruce.

Stál jako zmoklá slepice, zkroušeně přichoulen; zapadlé oči přizardělých víček se mu přimykaly jako usláblé, a jak vzhledly, byly plaché, pohledu smutného, bázlivého. Chvilku se ohlédl vpravo vlevo vyhlížeje, a kdykoliv tak hlavu otočil, zableskl se mu v uchu stříbrný cvoček. Lidé chodili kolem ulicí nahoru dolů a nikdo si ho nevšiml. Až Held, na kterého čekal a kterého by byl přehlédl, vložil mu ruku na rameno.

„Ceypku, jsou to oni? Opravdu?“ Doktor se neptal nevrle, nýbrž usmívaje se. Nebylo mu nemilo, že setkal se se starochem.

Ten začal se třást, klobouk smekl, ruku chtěl Heldovi políbit.

„Ale co jich napadá, Ceypku. A kam jdou – snad ne na koupi —“ Held ukázal na košík.

„Rád bych, bože, ale kdepak tenhle čas, milostpane, liběj dovolit, já – bože, poznali mne starého —“ Zardělá obruba víček mu rázem rudě naběhla, a hned vrchem dlaně do očí, aby setřel slzu. „Ach bože, teď nikdo nechce člověka znát, tenhle čas, a milostpán se sám přihlásil – Bože, kdyby tak nebožtík jemnostpán, pan páter Vrba —“

Právě pro toho, že mu starý Cypek věrně do smrti dosloužil, jej Held rád uviděl. Pozval jej do bytu. Held šel napřed, ale pořád se ohlížel po Cypkovi a jeho koši. Co s tím košem – Ani teď se od něho nerozloučí. Held věděl, že Cypek za lepších dob chodil s tím košíkem na koupi, že bez něho z domu nevykročil, třebaže šel jen cibulku koupit nebo trochu soli. A hle, i teď – Ubožák, co by kupoval, zač – koš byl prázdný, ani pířka v něm, ani špetka něčeho do kuchyně.

„Tak co si přejou?“ ptal se Held, když vstoupili do prvního pokoje. „Něco jim schází, mám něco předepsat —“

„Ne, nic, nic, milostpane doktor, děkuju, jsem zdravý, žaludek, všecko – Ale líbej vědět, tenhle čas, je zle; ale,“ začal chvatněji vida, že doktor sahá ochotně do kapsy, „Já, prosím, nechci obtěžovat, nejdu prosit, já, prosím, kdyby si koupili —“ Heldovi se za těch slov mihlo, co by chudák měl na prodej, ale vtom, jak mu připadlo, pověděl: „Snad nějaké knihy po panu páteru Vrbovi —“

„Prosím ne, ty jsem už prodal. Dost nerad, ale když ten pangrot, vědí —“ zasteskl si, „měl jsem dvě stovky, ale z těch mně tím pangrotem ostalo čtyřicet zlatých a z těch jsem leccos zaplatil za nebožtíka jemnostpána, na funus a tak – Pravda, odkázal mně pět stovek, ale tím pangrotem je to jen stovka. Zloději!“ vyrazil v náhlém záchvatu zlosti a rozhořčení, „a z té jsem už padesát zlatých protrávil, když tenhle čas, bože, a druhou padesátku mně —“ Křeč jej chytla v hrdle, ústa se mu zkrivila i celý obličej a víčka zrudla. První slovo, jež vyrazil, bylo v pláči, v křečovém zavzlykání:

„Ukradli —“

Held se pro ten pláč a pro to pohnutí jen stěží dověděl, že Cypkovi druhou padesátku ukradl jakýsi krajan, kterému dal z milosrdenství nocleh.

„Tak, chudáku, nemají nic, a přece nechtějí nic vzít – Jak, jak bych mohl pomoci —“

„Prosím, líbej snad vědět, já byl dřív dlouhá léta u pana obrštvachtmistra, u pana barona Materny, už je deset let pod drnem, u toho jsem byl kuchařem a hráli jsme taky dueta, už na vojně jsem s ním byl – Ten kdyby tak vstal, teď tenhle čas, v té drahotě, libra masa za zlatku a tenkrát, bože! Za to, co mně pan obrštvachtmistr dával do trhu, co bych teď koupil, nic. Ale tenkrát! A to jsem, prosím, podle knihy vařil, a dobře, jemnostpane doktor. Pan obrštvachtmistr vždycky mně nakazoval: Cypku, ať je to na repetici, a koření ‚bis‘, prosím, on byl muzikant, tak to tak říkal, jen mandle ne bis, ty on nerad —“

„Tak co, Cypku —“

„Prosím, já mám po něm krásné hodiny, štokúr se zlacenýma figurkama, verk v pořádku, jako nový, a hrají, čistě hrají, tři kousky, minet a Princeu-ženmarš a z Don Šajna kousek, nebožtík pan obrštvachtmistr, pan baron, vždycky při nich po obědě usínal, když jsem zatáhl za šňůrku a když to tak krásně hrálo, to pěkně usnul – Bože!“ V tom povzdechu vyrazil všecken Cypkův stesk nad zašlými lepšími časy.

„Tak se chtějí s hodinami rozloučit, Cypku, a mají je rád —“

„Rád, ale co naplat, tenhle čas, když —“ nedořekl, „když je hlad,“ jen opakoval: „Co naplat. Chtěl jsem je už prodat, ale když – Nerad bych, aby přišly kdoví do jakých rukou. Ale u nich by byly, milostpane, na dobrém místě. Přines bych je, kdyby líbili —“

„Ne, Cypku, nechci, nekoupím.“ Cypek se lekl.

„Ale vždyť, milostpane – Já bych je dal lacino – a jsou krásny, tři kousky hrají – Princeužen —“

„Nechci, ne, nechaj si je, jim by se po nich stýskalo. Ale vědí co, aby neřekli, aby se nedostaly do cizích rukou, já jim je budu uplácet. Teď jim něco dám a pak si přijdou vždycky za čtrnáct dní a hodiny mně nechají u sebe, budou je opatrovat; tak se vyrovnáme. Teď dostanou závdavek a první splátku —“

Cypek se začal třást. Těžko se vypravoval na tuto cestu, dlouho se bránil, protože se nemohl rozloučit s milými hodinami, kteréž měl na památku a kteréž i jej každé odpoledne sladce uspávaly. Už se s nimi v duchu rozžehnal, a pojednou měly mu zase zůstat a pomoc přišla též!

Hnal se po Heldově ruce, aby ji vděčně políbil. Held však nedal a zavedl jej do druhého pokoje, tam že mu zaplatí; vrátil se však hned a prošed prvním pokojem zmizel v kuchyni. Hned odtud přišel

a hned opět k Ceypkovi, s nímž se v druhém pokoji chvíli zdržel. Za Heldem přišla do prvního pokoje hospodyně a vzala Ceypkův koš; za chvíli jej opět přinesla a postavila jej, kde dosud stál. Jen zmizela, vykročil z druhého pokoje Cypek všecken popleten radostí, žehnaje, děkuje. Held se jen usmíval, dychtivě jej pozoruje a čekaje, až zdvihne koš.

Cypek ve svém radostném vzrušení nezpozoroval hned změny, ale jak zavěsil košík na levici, bezděky jej potěžkal, víko oddělal a nahlédl. Bochník chleba, dva balíčky papírové – Něco v nich – Zapadlé oči Ceypkovy vyjeveně se obrátily po doktoru.

„No starý, něco do kuchyně, trochu mouky a kousek másla, mnoho toho není; na jíšku –“, vysvětloval doktor vesele, ale vtom už se musil bránit děkování. „Nic, nic, ani slova, a již jdou, uvařej si polívku. Ať jim jde k duhu. A přijdou zas, jak jsem povídal.“

Ještě ze síně ozýval se Ceypkův hlas, výkřiky úžasu a díků, aby to pánbůh milostpánu doktorovi nastokrát zaplatil. —

Held neměl o paní Hanoldové po všecken ten čas žádných zpráv. Rada Slívka se dosud nevrátil do Prahy a doktor Blumentritt, s kterýmž se podruhé setkal v kavárně u Stavovského divadla, zmínil se za hovoru, že paní z Hanoldů, co je na venkově, nepsala, ostatek co by psala, když pře se počala a nezbývá nežli čekat.

Held v honu svého povolání nevzpomínal, ale když jej pojalo ticho mládeneckého jeho bytu, žil sobě a skoro pokaždé, kdykoliv se vrátil, vyhlédl do zahrady jako jindy, když chtěl uvidět paní Hanoldovou. Teď nemusil se tajit a mohl přistoupit a přistupoval až k samému oknu.

Než dole v staré zahradě bylo jinak nežli donedávna. Obě lípy měnily v korunách barvu, kaštiny valem žloutly. Zlaté i hnědé jejich listů poprchávalo již k zemi. Pod stromy ho celé závěje a lavička, na které Lory sedávala, zlatě jím posypána. A nikdo tam. Ticho, prázdno. Veselý hlásek Jeanettin se neozval. Ticho, teskno. Held vzpomínal. Viděl Lory ve smutku oděnou, jak něžně se sklání k Jeanettě, jak s ní hovoří, viděl, jak se za ní obrací, ohlíží, slyšel ji, jak ji volá, viděl ji čtoucí, viděl její hlavu tmavých vlasů v antickém účesu nad knihou pochýlenou, sklopená víčka dlouhých řas, štíhlé bílé hrdlo, půvabný týl – Mihlo se mu, jak zpod víček obrátila tajený pohled od knihy k jeho bytu —

S rozteskněním vzpomínal a v takových chvílích rozšumělo se tóny z chmur jeho duše. Hrával déle nežli jindy fantazie, nálady; často také ozvaly se zpěv Paminy i těžké, ponuré akordy i sladká, nesená melodie podložená triolovým průvodem Beethovenovy sonáty, o kteréž Lory mluvila s nadšením a dojatá. Hrál, jako by jí zase naslouchala, hrával dlouho za soumraku až do večera a s celou duší. Ale teprve když vstal od klavíru a vyhlédl otevřeným oknem do zahrady stopené v přítmí, nad níž kolem se tyčily černé siluety starých barokních domů, uvědomil si, že hrál jen tomu opuštěnému koutu pod stromy. Bylo tam pusto; listů šustělo ze tmy, ani proužek zardělé záře na ně neproklítl z Lořina bytu. V oknech tma —

Někdy se vytrhl a pokáral se v duchu, co blouzní, zase jako student – Odstoupil, zavřel kvapně okno, nazejtří však opět vyhlížel do ztichlého, tmavého zákoutí staré zahrady a vzpomínal a také očekával. Nevěděl proč, ale tušil, že dostane zprávu, že bude Lory psáti. S jakousi samolibou jistotou očekával její list a čím dál tím jistěji a nedočkavěji. Sám nepsal, nemohl; Lory však mohla, jak počítal, spíše si najiti záminku, kdyby chtěla.

Čekal však nadarmo. Když týdny minuly, byl zklamán a znepokojen. Toužil, aby o Lory něco zvěděl, je-li zdráva, co dělá a vzpomene-li také. Vzdal se naděje, že dojde list, a jen počítal, že Lory snad už přijede, už brzo. Než paní Hanoldová se nevracela jako skoro všichni, kteří meškali na letním bytu. Neměloť léto konce, třebaže již minula dobrá polovice září. Pohoda pořád převzácná; slunečno, jasně, krásně, teplo až horko, takže nebylo divu, že se nikomu nechtělo z venkova ze stínu, z lesů do vyprahlé Prahy, jejíž zdi sálaly jako pec.

V té pohodě bylo cos abnormálního, zvláště když ani počátkem října se neměnila. V zahradách kvetlo kvítí, leckde pučelo nové, svěží listy. Pak teprve všecko rozbujelo, když se strhla bouřka s velikým deštěm, jenž dal půdě hojnou vláhu. Pražané chodili do Kanálské zahrady houfem jako na jaře podívat se na kvetoucí záhony, na nové listy tu a tam rašící, na druhý květ, jenž nebyl

vzácností, chodili za brány přesvědčit se, že louky opravdu začínají nanovo prokvétati, chodili do polí u Královské obory hledat v osení chrpy, o kterých slyšeli, že tam kvetou.

Dni horké, noci vlhé až dusné, s neobyčejným světlem. Veliká vlasatice přezařovala od září měsíce noc co noc ostatní nebeská světla a vábila zraky všech. Strach z ní šel a lidé ji úzkostlivě pozorovali, jednotlivě i v houfcích, na prostranstvích, v ulicích, na pláckách i v podstřeší a ulekaně rokovali, že snad není dost na ukrutné drahotě, že uhodí ještě jiná trýzeň.

Vzdělanci, čtenáři novin, třebaže se komety nelekali a obavám pro ni a různým věštbám se pohrdlivě usmívali, očekávali také velké, neblahé události. Doba tak nejistá. V sousedství, v Němcích, znepokojení a tajená zášť proti Francouzům už zjevně propukávající; a nad Francií a Ruskem vyvstávala hrozivá bouře.

V kruzích intelligence mnoho o ní jednali; nejčastěji a nejživěji v kavárně U modrého hroznu proti Stavovskému divadlu, kdež se scházeli herci a zpěváci, četní lékaři, advokáti a profesori. I důstojnicka uniforma nebyla tu vzácností a cizinci se tu obyčejně také stavovali. Toho času docházelo sem také několik Prušáků v Praze usedlých; z vlasti odešli buď donuceni všemocným vlivem Napoleonovým tak jako jejich ministr Stein, jenž rovněž do Prahy se utekl, nebo dobrovolně se vystěhovali, aby volněji mohli agitovat proti nenáviděnému panství francouzskému.

U Modrého hroznu měli několikero novin, více než kterákoliv jiná pražská kavárna; než listy přece nestačily počtem čtenářstvu, zvláště v poštovní dny, dvakrát za týden, kdy přicházelo mnoho čtenářů na cizozemské noviny, zvláště na Bayreuther Zeitung a Hamburger unparteiische Correspondent, jež přinášely čím dále tím zajímavější a napínavější zprávy.

Všude čekali, jak je ve Francii, co Napoleon, co Rusko, každý dychtil zvědět, polevila-li nevole či dojde-li na meč. Soukromé zprávy z Vídně a z Paříže, jež docházely buď přímo nebo oklikou a již zkalené, přehnané, podpalovaly dychtivost po novinách, zvláště v čas po protestaci carově proti Napoleonovi, když o své vůli zabral Oldenbursko. Vypravovalo se, jak Napoleon hrozí Rusku, že mluví o válečném tažení do Petrohradu a do

Moskvy jako o vyjížděce do Fontainebleau, že se chlubí svými dvěma sty milióny, kteréž má ve sklepech na hotovosti, že se vynáší svými důchody, že má ročně devět set miliónů, ne franků, ale tolarů, jaké loďstvo si může pořídit a jakou má armádu, že je slávou jako zpitý, to že je tak zmámen od míru schönbrunnského, že už úmyslně dráždí Rusko, vyslance ruského že uráží i carovi že hrozí, že jej viní, že prý stahuje vojsko k Němenu —

Koncem léta mluvilo se o vojně skoro jako o jisté. Počátkem října přinesly noviny zprávu, že Rusko se opravdu chystá, všechno vojsko z Finska i z nitra země že táhne do Polska k hranicím a že v srpnu vykonán nový, veliký odvod k vojsku. A jádro Napoleonovy armády bylo připraveno.

Již pověsti o nastávajícím zápase obou obrů vzrušovaly a také úvahy, co z toho zápasu pro sousedstvo. Mluvilo se o Prusku, že nabídlo spolek proti Rusku. U Modrého hroznu a jinde rokovali o tom, hádali se; jedni spílali ministru Hardenberkovi, že je zbabělec, zaprodanec, Stein že by to neudělal, někteří, mnoho jich však nebylo, ministra hájili, že jinak nemohl, že Napoleon hledá příčinu, aby dorazil Prusko a ostatek že Rakousko také nepůjde s Ruskem, ale jistě s Napoleonem, že se jedná o smlouvu, není-li už sjednána a napsána.

Held sledoval všechno to politické vlnění s velikou pozorností, a proto nevynechal, teď, když byl volnější, co paní z Hanoldů meškala na venkově, ani jediného poštovního dne v kavárně U modrého hroznu.

Také druhého pátku toho měsíce října se tam chystal, později však nežli jindy, poněvadž se zdržel návštěvami u nemocných. A ještě, když vykročoval z domu, přišli pro něj, aby navštívil na Malé Straně v Mostecké ulici onemocnělou paní. Žádost pocházela od vážené rodiny, s kterou se znal už od studentských let, kdy bydlil na Malé Straně v Ostruhové ulici. S nejstarším synem z té rodiny studoval, s rodinou jeho samou seznámil se před lety o koncertu v sále hostince V lázních a známost ta udržela se až do této chvíle. Šel tedy.

Bylo pod mrakem, ale vlažno. Západ uhasl všečen v popelavých mracích, ani proužek řeřavý se jimi nezardíval. Petřín, Strahov, Hradčany zdvíhaly se do tichého soumraku jako obrovské siluety. Held bez pláště, v tmavém kabátě bral se rychlým krokem. Pospíchalť, aby co nejdříve si odbyl návštěvu a dostal se brzo k Modrému hroznu. Pojednou však musil zarazit.

Bylo na Kamenném mostě.

Lidí přecházelo v tuto podvečerní chvíli pořádku, takže mohl jiti rychlým krokem, ale hlas jej zastavil; zaznéloť od kříže, když k němu docházel, pateticky, zhluboka, napomínavě:

O vos, qui cum Jesu itis, non ite cum Jesuitis!

Říkal to muž v kastoru, ve fraku starého střihu, v úzkých nohavicích do bot, se španihelkou pod pažďí, hodně vlasatý, bradu zabořenou v široké kravatě.

„Ach vy, kolego!“ německy zvolal Held, poznáv doktora Srnku, s nímž se tak trochu znal a jež měl jako všichni za podivínského starého mládence. „Co tu děláte?!“

„Co může dělat terrae pondus inutile.“

„Vy?“ Held se usmál. „Cože tak zostra sám na sebe?“

„Máte pravdu,“ přisvědčoval doktor Srnka kousavě, „teď po tom bankrotu jsem také na něco dobrý. Teď mám taky co dělat. A nejvíc teď touhle dobou. Nerozumíte; no nejezdím ve fiakru k nemocným, chodím jenom tady po mostě vzhůru dolů a čekám, až budou volat, že zas někdo životem utěšený a finančním patentem posilněný skočil do vody —“

„Ach ano, tak – Nikdy nebyvalo tolik sebevražd. K nám do špitálu —“ Held nedomluvil. Srnka mu skočil do řeči:

„Jinde také. A to všecko má na svědomí pan hrabě Wallis. A slyšeli,“ doktor Srnka začal bezděky po česku, jak se dohrál tou vzpomínkou, „Jak si to předkládá, co řek, jak se trápí, chch – co řek jakoby nic, jako by fajfku vyklepával: Cože naplat, že jinak nemohlo být s tím financpatentem, to že je jako v bitvě: mnoho jich padne, mnoho jich raněných —“ Doktor Srnka mluvil rychleji, rozhorleněji. „Ano, ano, mnoho raněných, mnoho mrtvých —“ A pojednou vybuchl po německu: „Und diese hohnlachende Gewissenslosigkeit fand nicht einmal einen Spuck auf sein Wagenrad zum Lohn —“ Srnka se vyplivl a zase horlil po česku:

„Ano, nikdo mu nepliv ani po kočáru, neřkuli po něm. Oh, to my jen v duchu pliváme a do bláta —“

Held pospíchaje byl jako na trní; a také se lidé již zastavovali a po nich se ohlíželi. Chtěl dále, než doktor Srnka pokračoval v jednom proudu, česky, německy: „Eigentlich wir Mediziner měli bysme panu hraběti poděkovat. Soviel Selbstmorde a tolik šlakem raněných. Oni ve špitále mají taky z toho požehnání.“

„Oh, je zle, milý pane kolego – ale já —“

„Počkají,“ Srnka jej vzal za rukáv. „Podívají se,“ ukázal pravicí na petřínskou stráž černě rozlehlou pod večerním nebem. Vysoko v jejím svahu prokmitlo v tu chvíli zardělé světlo.

„To si ‚stařec z hor‘ rozsvítil,“ dodal doktor Srnka po německu s úsměvem. „Rozsvítil a teď začne rudkou řádit. A je-li pak, prosím vás, když tu katanskou cenzorskou službu provozuje, nahý?“

Held se tomu nápadu zasmál.

„No, vy jste jeho ordinarius —“ dorážel Srnka.

„Jednou jsem u něho byl —“

„A nebyl nahý?“

„Nebyl.“

„Ale chodí prý tam po Petříně ve stráni docela nahý jako Adam. Letos obzvláště, ty horké dni a noci —“

„Ale —“

„Nahý chodí.“

„Jak jsem řekl; ostatně, přesvědčte se,“ štípl Held žertem a již rozmrzen, že nemůže dál.

„Já? Já abych šel k takovému císařskému královskému cenzorovi? Ale kam jdou?“ zeptal se zase po česku. „Na Malou Stranu? Já jich na konec mostu vyprovodím.“

Ten průvod Helda hrubě netěšil; než bylo přece líp jíti nežli stát tu s tím podivou.

Doktor Srnka začal ihned opět o petřínském poustevníkovi, o cenzorovi Berghoferovi, tomu že dobře přezdíli „stařec z hor“, hloupí lidé že si myslí, že proto, poněvadž bydlí na vrchu, ve stráni, ale vpravdě že proto, poněvadž je jako ten náčelník tajné sekty v horách libanonských, těch assassinů, který za křižáckých válek dával vraždit a zabíjet, tenhleten že také morduje a zabíjí.

„Ano, zabíjí,“ vyrazil prudčeji, když zahlédl Heldův úsměv, „děti zabíjí, děti, plody lidského ducha; červenou tužkou všechno potírá, hubí a vraždí.“

„Není tak zlý, pane kolego, pokud vím,“ hájil Held, „a jak jsem seznal, je to učený muž, pravý polyhistor. A píše —“

„Ale co píše!“

„I verše.“

„Verše, ale za peníze. Enkomienfabrikant.“ Srnka se ostře uplivil. „Také epigramy píše.

„Všecko,“ přisvědčoval posměšně doktor Srnka. „Všecko, proč ne,“ a dotvrdil citátem z Juvenála: verše ty odříkával rychle, potrhuje při každém slově levicí:

Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes, augur —

„Augur,“ opakoval, nemoha si vzpomenouti na další slovo, jež mu vypadlo z paměti, ale hned mezeru přeskočil a citoval dále:

„— medicus, mágus,“ a vyrazil „omnia novit“, pak posměšně, s opovržením skončil: „Graeculus esuriens —“

Helda to začínalo bavit. Usmál se a náhle se optal: „Mluvili s ním?“

„Nikdá!“

„Co jim udělal?“

„Dítě mně zabil,“ a s trpkým úsměškem sám sobě dodal: „Mé jediné dítě, a v plenkách, v rukopisu —“

„Ach! O čem bylo —“

„O vojsku, pane kolego, o vojsku vůbec a o našem, o císařském zvlášť —“

„Nevím, co napsali, ale pepře tam bylo jistě dost.“

„Bylo. A když mne dopálila knížka, snad ji znají: Abhandlung uber Würde, Nutzen, Leiden, und der daher notwendigen liebwerten Achtung für den ganzen Soldatenstand – Umím to z paměti, jakpak ne!“ Doktor Srnka mluvil zas už německy. „Takové patolízalství, takové nestydaté vychvalování, takové ohavné zamazování všech hanebností, takové prznění pravdy —“ doktor se zas uplivil, „až se mně krev zpěnila. I sedl jsem a napsal jsem proti tomu, tj. popadl jsem zrcadlo, zrcadlo jsem jim nastavil a pravdu pověděl, a tu ten – váš polyhistor a básník, ten stařec z hor vezme rudku a už tekla krev a byl mord. Non imprimatur!“ V tom svém ohni se doktor Srnka po Heldovi ani neobrátil; hleděl přímo před se a zlobivě horlil. Po tom „non imprimatur“ náhle stanul, dotkl se prudce svého kastoru a zkrátka pozdravil: „Dobrou noc.“

Held překvapen se obrátil; chtěl zavolat, ale doktor Srnka byl už zády k němu, rychle kráčeje na druhou stranu a tam dále směrem ku Starému Městu. Held se za ním okamžik díval, jak jde přihrben, vlasatou hlavu v ramenech, bradu skoro celou v nákrčníku a španihelku pod paždí. Myslí na něj, jaký je fanatik pravdy, jak jen mohl pomyslit psáti proti vojsku, dnes, za této vlády, že zapomněl, že již nepanuje císař Josef. —

Doktor Held se nevrátil z Malé Strany tak záhy, jak si rozpočetl. Nemoc mladé měšťanky nebyla sice vážná, ale právě proto se omeškal, tj. její rodina jej zdržela jako dávného známého a přítele. U nich znovu vyslechl, toho dne již potřetí, o roudnické svatbě a slávě, tj. o slavnostech, které se tyto dny odbývaly v Roudnici na zámku o svatbě a po svatbě knížete Auersperga s princeznou Lobkovicovou. Vzali se již před týdnem, ale od té chvíle až do tohoto již dvanáctého dne oslavován jejich sňatek. A ještě nebylo slavnostem konce.

Praha zapomněla na cara i Napoleona a všude mluvili jen o neslýchané slávě roudnické, všude se vyptávali, jak co bylo a co ještě bude. Held tedy toho dne potřetí slyšel o svatbě, jaké kratochvíle byly a jsou na Roudnici, co hostí tam, co vzácné šlechty, jaké hostiny a bály, hony a štvance, koncerty, turnaje a zase bály, to že oči přecházely, co diamantů a perel a drahého kamení měly šlechtičny, a divadlo jaké bylo a hudba překrásná, že knížecí kapela rozhojněna sezvanými hudebníky a co také zpěváků tam povoláno – Takové svatby že nebylo již na sta let, jistě od časů pánů z Rožmberka.

Když se Held z těch svateb dostal na ulici, byl už večer. Nebe se všecko do temna zaklopilo a vítr pohvizdoval ulicemi, až se třásly zarudlé plameny olejových svítilen na rozích. Na mostě skoro již prázdném bylo vítr ještě více cítit. Než Held se přece zastavil, aby se podíval na petřínskou stráž, vzhůru k Nebozízku. Všecko tam ve tmě utonulé; světélko, na kteréž doktor Srnka prve ukazoval, svítilo dosud. Co „stařec z hor“, ten osamělý mrzout, dělá, „morduje-li“ červenou tužkou cenzorskou nebo skládá-li nějaký pamflet nebo cituplnou báseň, on grammaticus, rhetor, augur, mágus, geometres, aliptes a co všecko je a čím ho Srnka udělal.

Vtom ucítil studenou krůpěj na ruce opřené na zábradlí a hned druhou ve tváři.

Rychleji vykročoval, aby se dostal domů, prve nežli se spustí déšť. Bezděky pomyslel na počasí, teď že konečně nastanou deště, co pak venku, to že Lory také tam nezůstane, že bude musít do Prahy. Jindy v tento čas bývalo už všecko zase v Praze. O paní Hanoldové nadál se, že přijede dřív. A nejela, ani zpráv nebylo od ní, ani o ní. Nepospíchá, nebo co ji tam drží – přemýšlel a takto ne poprvé. Bylo v tom nedočkavosti i touhy víc, nežli si chtěl přiznati.

Do kavárny k Modrému hroznu toho večera již nešel. Za té nepohody, kdy kameny chatrné dlažby počaly se lesknouti mokrem, se mu nechtělo a také bylo již pozdě.

Po večeri sedl ke klavíru a hrál; dlouho však nevydržel. Přistoupil k oknu a vyhlížel do zahrady, v níž vítr po stromech povzdychoval. Stál a díval se jako jindy; pojednou se lekl. Do temna zahrady padlo světlo; zardělý pruh náhle prošlehl a linul se ze dvou oken, z oken Lořina bytu, do koruny staré lípy, do pletiva jejích snětí a haluzí, na její listí valně již prořídlé.

Přijela! Lory se vrátila! Nespustil oči z toho zardělého pruhu, z vyjasněných oken, jako plavec v bouři ze světa. Ve dvou oknech zář; třetí též jí prohlédlo, stín se v něm kmitl – zmizel, a zář za ním; ale v těch dvou zůstala. Přijela? Snad jen chystají byt; ale teď večer, tak pozdě?

Odtrhl se od okna a kvapně šel do předního pokoje, aby odtud zavolal do kuchyně na hospodyně. Nutil se do klidu, co je, že u paní baronky je světlo, že snad upravují pro ni byt, že snad už přijede. Mluvil lhostejně; odpověď však čekal v napětí.

„A ne, milostpane, nic nechystají, kdepak. To paní baronka přijela; baronovic přijeli teď v tu chvíli.“

„Věděli v domě, že dnes přijedou?“

„Ale kdepak, nic, žádný nic nevěděl, zčistajasna přijeli. Povídala haus-mistrová, že jí kuchařka, jako paní baronky, povídala, že nemyslela, že už pojedou z lontu, a najednou paní baronka včera, zničehonic, jako když to na ni sedne, poručila pakovat a pryč, do Prahy a nedala se zdržet; paní hraběnka Bubnová ji nechtěla pustit, a že pojedou spolu, jako s paní hraběnkou, že ona už taky brzo do Prahy, ale paní baronka ne, a do Prahy; a tak je tu.“

Held dále neposlouchal a vrátil se do druhého pokoje a zase k oknu. Byl vzrušen návratem Lořiným i tím, co si vybral z tlachavé řeči, že Lory se pojednou tak rozhodla. Proč? Stalo se něco, či z náhlé tesknosti po Praze?

Stál, oči upřené k oknům, v černu podzimního večera ostře zářícím, vyhlížel v pošetilé, nejasné naději. Ale hned je zase přimkl. Lořina okna zavřena; déšť šuměl, vítr pokviloval, stromy povzdechovaly. Nevrlý říjnový večer, ale Heldovi se pojednou projasnilo v mysli; bylo mu volněji, veseleji.

Sedl ke klavíru, začal; ale zticha hrál a nic určitého. Zamyšleně hrál, pozvukoval, nevěda ustával, až přestal. Maje ruce na klávesách, hleděl před se do prázdna neplně prozářeného světlem svíček, v němž se lesklo sklo černé rytiny se širokým, bílým okrajem v módním empirovém rámu z tmavého

dřeva, visící nad klavírem. Hleděl, přemýšlel, co zítra, uvidí-li Lory, má-li tam jít nebo čekat – -Jak se vrátila – A Jeanetta, milé dítě – Uvidí-li ji už zítra, měl-li by ráno zůstat doma a nejít hned pryč —

VI. JEŠTĚ O ZNÁMÝCH I NEZNÁMÝCH. KAPITOLA PONĚKUD TAJEMNÁ

Ale šel, jak obvykle, jenže se vrátil o jedenácté, kdežto jindy přicházel v poledne a často až po něm. Jak vkročil do prvního pokoje, přistoupil ihned k oknu nahlédnout do zahrady. Nespatřil tam nikoho; cestičky však byly volny, spadlé listí z nich odmeteno a lavička bez šustivého koberce.

Viděl to rád. Že to bylo Lořinou první starostí, pomýšlel, zahrádka především; už tam asi byla a bude zase tam chodit —

V druhém pokoji na stole ve váze kytky, nevelká, ne nádherná, ale přece vzácná, protože svítá ze samého polního kvítí v tento pozdní čas vykvetlého. Že ji snad Lory – Rychle zavolal hospodyně. Dobře tušil. Kytku přinesla malá Jeanetta.

„Kdo s ní přišel?“

„Vychovatelka.“

Jeanetta kytku přinesla, Lory ji poslala. Přišel domů dřív, kdyby snad přece se rozhodl navštívit paní Hanoldovou ještě dnes. Až do této chvíle váhal. Kytka rozhodla. Ihned svlékl kabát a oblékl tmavomodrý frak.

Za chvíli poté stiskl Loře ruku. Byl překvapen jejím vzhledem. Osvěžela venku, byla hezčí, plnější. Oči neutajily toho překvapení a radost ze shledání. I Lory byla jím jako projasněna. Okamžik stáli proti sobě mlčky v blaživém vzrušení. Held začal o Jeanette. Nebyla doma; odešla s vychovatelkou na procházku. Děkoval za kytku.

„Natrhaly jsnu — ji s Jeanettou před samým odjezdem.“

„Ve chvíli odjezdu jste si vzpomněla.“

Upřela na něj mlčky oči. „Teprve v tu chvíli —“ V hlase i úsměvu byla tichá výčitka. Hned však začala o letním pobytu, o zámečku hraběnky Bubnové, o pěkném parku, jak tam krásně, krajina že je půvabná.

„Ale rozvaliny starého hradu jste tam neměla.“

„Jako když jsem bývala u nebožky tety. Pamatoval jste si —“

„Psala jste o nich blouznivě. I na vesnický hřbitov jste tenkrát chodila.“

„Sterbegekannvoll,“ vpadla a s úsměvem citovala: „Und wählet zum Sitz ein Grab, und beschauet die Kreutze mit dem wehenden Totenkranz. Tenkrát jsem byla okouzlena Hölty, tenkrát, osamělé děvče marně toužící.“ A kvapně dodala: „Teď už žádné myšlení na smrt. Mám Jeanettu – S tou jsem byla nejvíc, skoro celý den. Tak jí tam svědčilo, byla tam blažena; i mně se tam líbilo, ale po Praze se mně často zastesklo. Vzpomínala jsem v samotě, pod stromy, v parku, v tom zrovna svatém tichu letní krajiny a lesa; také co vy tu zkusíte —“ Pozarděla se a kvapně optala se: „Hrával jste —“

„Hrával, každý večer; vám jsem hrál, Mozarta, Beethovena,“ bezděky tlumil hlas, „vaše zamilované skladby, vám —“

„A já poslouchala, sama, v parku nebo na terase. Věděla jsem, že v ty chvíle hrajete.“

„A nevěděla jste, že na vás vzpomínám.“

Vzal ji za ruku. Zalekla se, nevyvinula však své ruky z jeho.

„Tak dlouho jste nejela.“

„Měla jsem tam ještě zůstat, hraběnka mne nechtěla pustit.“ Mluvila ve zjevném neklidu. „Ale rozhodla jsem se pojednou. Musila jsem opět do Prahy —“

„Přec!“ řekl radostně.

Vstala kvapně a řekla tiše, prosebně:

„Pamatujte —“

„Přijela jste a kdy vás opět uvidím?“ povzdechl, jako by její prosby byl neslyšel. „Už snad ani ne na zahradě. Byla tak dlouho opuštěna —“ Nedbal, že se podřekl.

„Zahrada? Na zahradě?“ žasla. „Vždyť vy —“

Z předsíně sem zalehl jadrný hlas. Paní Hanoldová zchmuřila na okamžik čelo.

„Smím vás navštívit?“ zeptal se Held rychle a vida, že se žádosti lekla, dodal: „Rád bych malou Jeanettu uviděl.“

„Přijďte se na ni podívat.“

Komorná vstoupila, hlásíc barona Jeníka z Bratřic. Vešel v tmavém fraku, v přiléhavých nohavicích světlejší barvy, v botách s kopnými, vzpřímeně, ač ne strnulého držení těla.

„Přicházím vysoce váženou sousedku uvítat,“ začal položertem, polovážně, volně, jak bylo dovoleno dávnému příteli domu. „Ach, doktore, vy! Myslil jsem, že budu první, a jak vidím, přicházím pozdě s novinami. S hudebními najisto, to si teprve netroufám: tuto náš znamenitý muzikus doktor —“

„Nevím o žádné zvláštní novině, pane barone.“

„Tak! A – opravdu? O Tomáškově nic?“

„Že skládá operu. Ale to je už —“

„Známo, dřív, ano, ale že už složil, dokončil tu operu, to je jistě novinkou, i to, že bude ještě letos v prosinci provozována,“ oznamoval horlivě Jeník, jenž se zval paní Hanoldové sousedem, poněvadž bydlil v téže ulici, třebaže dál, blíže k Dobytčímu trhu. Byl potěšen, že svou novinou překvapil i doktora Helda.

„Jak se jmenuje nová opera?“ zeptala se paní Hanoldová.

„Serafina. Ale jen to vím a více nic. Tomášek dělá s tím drahotu, nic nepoví. No, dočkáme se; v prosinci najisto.“

Doktor Held se poručil. Druhého dne touže dobou přišel opět. Malá Jeanetta byla doma. Ale jen se s ní uvítal, jen přisedl proti ní a proti paní Hanoldové, hlásila komorná návštěvu, doktora Blumentritta. Held se dlouho nezdržel tuše najisto, že advokát přišel v záležitosti rozvodu. Odcházel nespokojen. Tak se těšil; nadál se chvíle přátelského hovoru, takové chvíle, jaké bývaly, kdy Lory poprvé ujela z Votavan a meškala u tety, baronky Skronské, v jejím domě v Ječné ulici, kdy kouzlo šetrné, diskrétní intimnosti prohřívalo jejich hovory, kdy nevzpomínali šerých stínů minulosti a nemyslili na budoucnost.

Held nemluvil s paní Hanoldovou po těchto dvou návštěvách několik dní, jen ji uviděl, dvakráte, v zahradě za vyjasněných odpolední říjnových. Pak uhodil nečas, pršelo, zahrada opuštěná pustla; vítr rval poslední listy jejích stromů a zavál zase stezku i vybledlý trávník.

Samý konec října setkal se Held s paní Hanoldovou ve společnosti u rady Slívky ze Slivic, jenž měl byt v Nových alejích. Přátelská ta společnost, jež se před lety scházívala také v salónu baronky Skronské, bavila se tu jako tenkrát hudbou, hovorem i hrou v karty. Této se obyčejně účastnil rytíř Jeník, baron Stentsch, hraběnka Bubnová, baron Ehrenburg a rytíř Eisenstein.

Novým členem společnosti byl kanovník Arnold, vážný starý pán silně prošedlých vlasů, duchaplných očí, na věk nápadně svěžích tváří, prokvetlých pletivem jemných, zardělých žilek, někdy vychovatel nejvyššího purkrabí hraběte Kolovrata, bratra hraběnky Bubnové. Byl milého, uhlazeného chování, učený, měl pěknou výřečnost; mluvil vážně, s jistou však koketní lahodou, debatoval živě, ale vždy s velikou šetrností a zdvořilostí vůči svému protivníkovi.

Rytíř Jeník rád vídal elegantního a k dámám vždy galantního starého kanovníka, poněvadž o něm věděl, že není žádný „liščí jezuit“, anobrž že je svobodného smýšlení. Ano, přišeptávali si o něm, že byl nebo dosud je členem iluminátského spolku, že jezdíval do Němec do tajných jeho schůzí a tam že se v těch schůzích stýkával s Herderem i s Goethem.

Záhy se dostal do politiky; z jeho hovoru jevil se rozhled velice zkušeného a vzdělaného muže a sálala zášť k Napoleonovi. Nenáviděl ho jako despota, jenž jmenovitě Německo uvedl v porobu. Uznával jeho génia a vážil i nesmírnou moc, ale vážil i vše, co proti Napoleonovi. Mluvil o boji,

který proti němu v Německu vybuchne jistotně, o agitačním díle pruského ministra Steina a pruských emigrantů v Praze.

„Pánové,“ řekl, „pruská vláda musila z rozkazu Napoleonova zrušiti Tugendbund, ale on pro to je a působí, třeba tajně; ale tím víc a vydatněji. Vím to, mám to z jistého pramene, jednoho z nejhorlivějších jeho členů, je tady v Praze, uvedu jej jednou s dovolením, abyste poznali skutečné smýšlení německé a zvláště pruské. Věřte, pánové,“ dodal vroucně, nikoliv však orátorsky, „že okovy nejsou navěky, že nad meč a pouta despotů je silnější právo národa a láska k svobodě —“

Nikdo neodpíral, všichni souhlasili; zvláště baron Stentsch přisvědčoval posledním větám a ještě víc, s radostnou horlivostí bělovlasý rada Slívka, vždy optimista v politických a válečných záležitostech.

Při tabuli osvědčil se starý kanovník jako znalec a labužník; tu starý rytíř Eisenstein zvláště přichvaloval, když kanovník znalecky vykládal o letošním víně, to že je neobyčejná sklizeň, letošní víno, Kometenwein, za světla veliké komety uzrálé, že na léta bude velikou, hledanou vzácností a že hrabě Kaunic, Adolf, Excellence, se již na ně těší.

Jeník z Bratřic se zasmál; mihl se mu starý hrabě, příbuzný nebožtíka starého kancléře, břichatý, krátkých nohou, hladce oholený, pověstný svými malými ústy, takže stěží mohl vypláznouti jazyk, mihl se mu, jak se mlsně, ale ztěžka obližuje. Pak, bylo po jídle, se i ostatní zasmáli, když starý kanovník vesele líčil disputaci, kterouž onehdy měl s hrabětem o Schillera.

„Amplissime,“ ptala se mne Excellence, Je-li vám znám ten škribent, jakýsi Schiller?“

„Škribent!“ Hrozím se. Jak můžete, Excellence, zváti tohoto velkého básníka, chloubu Německa, škribentem? Máme od něho klasická dramata, překrásné básně, vypsál třicetiletou válku, i jako historik vyniká. „A to je mně čistý historik,“ vpádl hrabě, „když se dopouští takových anachronismů jako v tom Vilému Tellu. Vystupují tam milosrdní bratři a tenkrát žádných nebylo. A jména falšuje! Wallenstein místo Valdstein!“ A já na to: „Pictoribus, atque poetis“ – Hrabě však se nedal, dorážel dál a vytýkal; obzvláště Thekla byla mu velkým proviněním, a koneckonců našeho sporu, že Jeho Excellence rozsoudil: „Schiller! Ano, kdyby psal jako Voltaire!“ A tu jsem už Schillera dále nehájil.

Held v tu chvíli stál stranou u okna s paní z Hanoldů, toho večera poprvé s ní sám. Dříve nemohli sami spolu promluvit pro společnost a také jako by se ostýchali a sebe se báli. Teď mluvili o Jeanettě a kdy bude zase společnost, tu u rady Slívky a později u hraběnky Bubnové. Počítali, aniž se přiznali, kdy se zas uvidí. Chtěli se navzájem sobě vyhýbat a těšili se, že se opět sejdou, chtěli sobě se vzdalovat, a přece se k sobě blížili.

Na okamžik se paní z Hanoldů zamlčela a hleděla na Helda. Zdálo se mu, že se o něco rozhoduje, jako by mu chtěla něco říci, a začala na jeho překvapení:

„Onehdy mne navštívil doktor Blumentritt.“

„Nepřinesl asi nic milého.“

„Přišel v záležitosti rozvodu.“

Naráz se odmlčela a nedomluvila, neboť mířili k nim starý baron Ehrenburg a rytíř Eisenstein, oba v černých punčochách a střevících. Zastavili se u nich, protože baron Ehrenburg přišel pro svědectví doktora Helda, aby dotvrdil, že ve Spálené ulici se usadili tajemní obyvatelé, pán s dámou, cizinci, a s děťátkem chlapečkem; ten pán že jest jen jako strážce a jako němý, že slova nepromluví, že hlídá tu malou rodinu, že všecko sic obstarává a platí, ale nic nemluví, a ta paní že je Francouzka, ví-li o nich doktor, a že tomu jistě tak —

„Ano,“ přisvědčil Held, „Francouzka, madame Dupasquierová.“

„Viděl jste ji? Viděl? Mluvil jste s ní?“ ptali se dychtivě staří páni jeden přes druhého.

„Viděl, ano, a mluvil jsem s ní. Zavolali mne k tomu dítěti, když ochura-vělo.“

„Tak, tak – a kde bydlí?“ ptal se rytíř Eisenstein. „Nad trinitánským kostelem, ten starý dům.“

„Vždyť jsem povídal,“ baron Ehrenburg do toho. „A pane doktore, není-li to lékařské tajemství, a proč by bylo – Co ten chlapeček, jak se jmenuje —“

„Leon, pane barone.“

„Leon!“ opakoval baron, „Leon, ach!“ Trhl sebou, jak mu pojednou myslí zablesklo. „Leon, to by snad bylo —“

„Tuším, co myslíte, pane barone,“ vpadl Held usmívaje se. „Ano, ano, alespoň poloviční Napoleon.“

„Jak to, jak to?“ ptal se dychtivě rytíř Eisenstein hned nechápaje a baron mu horlivě vykládal:

„Jak to pan doktor povídá. Napoleon – a poloviční je Leon. Slyšíte? Co jsem řekl? A nechtěl jste věřit; co jsem řekl! Povídá se, a je v tom vůbec něco záhadného. To všechno je tajemství. Francouzka, nemluvný muž, ne, muž ne, ale strážce, němý hlídač. Ten není otcem toho dítěte, toho Leona, vidíte, pane doktore.“

„Manželé to jistě nejsou.“

„Je ta madame hezká?“ ptal se mlsně rytíř Eisenstein.

„Velmi hezká.“

„Mladá?“

„Nejlepších let.“

„A ten —“

„Ten její společník? Asi čtyřicátník nebo něco starší. Víc o něm nevím; jenom to, že pořád stál v pozadí, mlčky, to se ví, a pak že mně platil, a to samými louisdory.“

Starší pání, jejichž zvědavost ještě víc podrážděna, žasli. Baron Ehrenburg obracel se k rytíři Eisensteinovi opakuje: „Vidíte?“ a pojednou se optal Helda, komu je ten chlapecek podoben.

„Tomu nemluvnému strážci, od něhož jsem neuslyšel ani slova, jistě ne.

docela ne. Ale,“ doktor mluvil naoko vážně, „mně by se zdálo, že jako Leon a Napoleon —“

„Vidíte? Hlele, co jsem říkal,“ vpadl vítězně baron Ehrenburg, „to jsem také slyšel. To že je podoba, ale nápadná podoba – celý Napoleon! Tadyhle doktor je téhož mínění.“

„Ale pane barone,“ ohrazoval se Held vida, že se baron bude dovolávati jeho žertem prohozeného mínění, a chtěl obrátit řeč. Nebylo však možná. Ano musil znovu vypravovat o svých vizitách v tajemné domácnosti u madame Dupasquierové, neboť ostatní společnost, přivábená živým hovorem starých pánů, seskupila se kolem nich.

Helda to netěšilo. Hovor s Lory tak přerušen a již nadobro, neboť cíle jednání o tajemném dítěti, o němž baron Ehrenburg najisto tvrdil, ačkoliv ho nikdy neviděl, že je podobno Napoleonovi, se protáhlo. Held byl z toho až mrzut a v duchu se zlobil na oba staré, zvědavé šlechtice. Je oba vzrušovala neobyčejná zvědavost, jej živé účastenství. Lory začala o doktoru Blumentrittovi, zmínila se o rozvodu; chtěla se mu s něčím svěřit. Něco se stalo, něco ji asi tíží. Snad už nebude možná, aby mu to tady řekla. A jiti s tou nejistotou domů —

Hleděl se vybavit z kroužku, hledal příležitost, aby s Lory samotnou mohl promluvit ti. Podařilo se mu konečně, když pání se chystali ke stolku na karty; v tu chvíli byla paní Hanoldová na odchodu. Chvatně k ní přistoupil, když zahlédl, že na okamžik osaměla.

„Něco se stalo?“ zeptal se rychle, s účastenstvím.

„Přijede z Votavan.“

Nejmenovala kdo; nechtěla ani vyslovit, že její muž. „Sem do Prahy k soudu?“

„Ne, chce jednat soukromě, aby nedošlo na soudní řízení.“

„Vy se s ním sejdete! A co – oč chce jednat —“ Held se lekl, jak se mu kmitlo, že Hanold snad by chtěl, aby se Lory k němu vrátila. „Snad o smíru —“

„Ne, jaký smír!“ – Její něžný obličej se zchmuřil a oči ztemněly tvrdostí a pohrdáním, že Held až užasl. „Nesejdu se s ním, nechci. Doktor Blumen-tritt jedná za mne. Hanold nebrání se rozvodu, jak mi doktor řekl. Ale – jde o Jeanettu.“

„Jak!“

„Kdyby ji chtěl —“

„Nemůže.“

„Teď nemůže, ale až by jí bylo sedm let, měl by na ni právo.“

„Jak by se mohl odvážit?“

„On, on! Ale ať ji žádá, nedám jí, nedám. Ale již to pomyšlení, že by ji požadoval, že by si ji vymíňoval, že by Jeanetta měla jít k němu – k němu – Ne!“ okamžik se odmlčela. Pak začala temněji: „Mám starost – Oh, od té chvíle, ty dni, co vím o nastávajícím jednání, nemám klidu —“

„Do sedmého roku Jeanettina ještě dost dlouho a pak by soud měl také slovo. Nestrachujte se,“ těšil, vřele povzbuzoval Held; a pojednou žádal: „Povíte mně, prosím vás, hned jak bude rozhodnuto —“

„Ano, povím. Děkuju vám. Ale již musím, hraběnka jde.“ Podala mu ruku, kterouž vřele políbil. Obrátil se do pokoje, kdež hráli v karty, přistoupil ke stolu, díval se jakoby na hru, ale neviděl nic; hleděl zamyšlený, roztržitě.

Slyšel smích, tlumené povzdechy nad nedobrou kartou; baron Ehrenburg prohráváje ulehčoval si svým obvyklým: „Wervmöcht das glauben —“ a starý jeho druh, rytíř Eisenstein, po česku, jako vždycky v takové situaci: „Šibeniční karta!“

Rytíř Jeník se smál, že ta osma, ta osma – Held ani retem nehnul, ani slova nepromluvil. Tíseň jej tu svírala a byl by nejraději hned odešel.

Chvíle se jen plížily. Myslil, kdožvíjak tu dlouho, a všichni se divili, že chce již odejít.

Novými alejemi pospíchal, ale ve Spálené ulici před domem U zlaté hvězdy se zastavil, hledě do oken Lořina bytu, do jeho části obrácené do ulice. V jednom okně mátožná zář, z hloubi pokoje; jistě tam sedí Lory u spící Jeanetty —

Hospodyně ráno oznámila Heldovi, že tu byl včera odpoledne zase ten student, ten, kterýž se dopoledne ptal po milostpánovi. Held mávl mrzutě rukou; tušil najisto, že to zase nějaká prosba. Když se vrátil po poledni, hlásila hospodyně, že tu ten student opět byl a že se po panu doktorovi sháněl a vyptával, kdy přijde domů.

„Měla jste říci, že nevíte —“

„Taky jsem, prosím, řekla. Tak odešel, ale nějak zarmouceně, ale vrátil se a žádal, abych odevzdala tu to psaní.“

Held psaní vzal, nemínil však je ihned čísti; jen na adresu pohleděl. Byla francouzská a psaná rukou nějak povědomou. Proto rozlomil pečť. Psaní české – Podepsán: F. L. Věk. Ach, že ten student jest jeho syn. Četl. Ano, jeho syn. Ale petice přec, a ne snadná v tento čas, a ne vzácná. Co už jich slyšel, co jich přečetl! Psaní však neodhodil; zavolal hospodyně a poručil jí:

„Přijde-li ten student, ten, co to psaní přinesl, pusťte ho. Musím s ním mluvit.“

VII. MLADÝ VĚK SE V PRAZE UCHYTÍ

Mladý Věk, vypravuje se z domova, míní, že pojede jenom až do Hradec Králové, odtud že se vypraví pěšky do Prahy. Než v Hradci naskytla se mu volná příležitost, jejíž vozataj vzal jej za malé spropitné k sobě na kozlík. V Chlumci zůstal na noc v laciné hospůdce. Spal na podlaze, na slámě, zato však zaplatil jen dva krejcare.

Časně ráno vydal se na další cestu pěšky s holí v jedné, s uzlíkem v druhé ruce. Bylo chladno. Šlo se mu dobře, zvláště když také hlavní silnice poskytovala mnoho nového jeho očím, nového a rozmanitého, nekonečná, široká silnice, ozývající se rachotem nejrozmanitějších povozů, pošty, diligencí, dostavníků, vysoko naložených vozů formanských, oživovaná jezdci, pocestnými, pěšáky, kramáři, krosnaři, olejkáři, trakaříky, rozmanitá velkými zájezdními hospodami, z nichž se ozývaly housle, harfa nebo cimbál potulných šumařů.

Docházejí k Brodu, již skoro za tmy, a pak v Brodě samém živě vzpomínal na dobránského faráře, jak se tu před lety jako chudý student také do Prahy mířící setkal s páterem Vrbou a jak tady v Brodě dostalo se mu první podpory a pomoci. Mladému Věkovi nic zvláštního se tu nepříhodilo.

Přenocoval v nevelké hospodě na náměstí. Ráno nevyrazil příliš záhy, poněvadž už neměl tak hrubý kus cesty před sebou a poněvadž po včerejší dlouhé pouti jej bolely nohy.

Pohoda toho dne mu již tak nepřála. Bylo sychravo, pod mrakem a vítr ostře pohvizdoval. Šlo se tíživě, a pustá pole, ouhory, všechna jednotvárná krajina neobveselila. Tíživě dojímala mysl teskností sklíčenou. To teskno přišlo pojednou a nespustilo se studenta osaměle kráčejícího. Poprvé pocítil starost a divný strach z Prahy, jak tam pochodí. Málo odpočíval, hospody míjel, aby zachránil svůj pokládek co možná celý.

Po dosavadní jednotvárné pouti rád uviděl za Brodem les Fidrholec. Zbarvené stromy, zlaté břízy, bronzové duby, třeba nejasněné sluncem, byly pestrá oáza v bezbarevnosti vyměřené krajiny pod šedými, jednotvárnými nebesy. Ale v tom lese jej pokropily první krůpěje dešťové; když se dostal z lesa na volnou silnici, už hustě mžilo.

Hůl strčil pod pažď, uzlík schoval pod plášť, jež přidržoval k tělu, a kráčel rychleji, aby se dostal někam do vsi nebo do zájezdné hospody prve, nežli se prudko rozprší. Sotvakoho potkal; před ním, za ním nešel nikdo. Až pak zaslechl rachot kol.

Zastavil se, ohlédl; připadlo mu, že by se mohl svězt. Uviděl fasuňák rychle se blížící. Spřežení bujných, mladých hnědáků běželo klusem ve voze s bělavou plachtou. Hlasy se ozývaly z vozu, veselé hlasy. Mladý Věk zahlédl jen kočího; jak dojeli, vychýlila se za kočím hlava mladého muže. Jen vyhlédl a zas už zmizel. Jeli, rychle přejeli, takže mladý Věk nemohl na ně ani zavolat, zeptat se, zdali by si nemohl k nim přisednout. Mrzel se. Co by jim bylo ublížilo, kdyby jej byli vzali na vůz; místa tam je jistě dost. Neochotní, nechají jej klusat v dešti.

Hleděl za vozem, jehož bělavá plachta, měnící barvu mokrem, rychle mizela v Šedu. Pojednou však povoz zarazil a stál. Kdosi se z něho vychyloval a kýval na Václava rukou, jakož kočí tak činil bičem. Václav se dal do klusu. Zardělý, v mokrému plášti stanul u vozu. Za kočím vychýlil se zase ten mladý muž v kastorovém klobouku, v modrém polizonu a řekl:

„Jsou student?“

Václav zkrátka pověděl, kdo je, kam jde.

„Tak honem, pane kolego, na vůz, svezou se s námi, honem.“

Mžiknutím ocítl se mladý Věk ve voze. Pod plachtou bylo za deště dosti šero, ale na první pohled seznal, že je v studentské výpravě do Prahy. Vůz studenty skoro plný a plno truhel a peřin v mohutných uzlech. Výprava jela z Chlumce; povoz panský, ze dvora. Chlumecký vrchní jej půjčil, aby chlumeckí studiízkové dostali se pohodlně do Prahy.

Nejstarší z nich, ten v kastorovém klobouku a modrém polizonu, medik Klicpera, vesele je představoval:

„Tenhle tu,“ ukázal na drobného mladíka kvetoucích tváří a čilých, hnědých očí, v nichž jen hrálo veselostí, „to je Francek Pacáků, filosofus, a tihle dva knoti,“ ukázal na dva studentíky v kabátech hodně venkovského střihu a v stejných čepicích se štítem vespod zeleným, „jsou fratres germani, vlastní bratři, oba primae clasís kandidáti, Josefus Nejedlý a tenhle Johanes Nejedlý, Nejedlý Jan; ale ještě nespisuje,“ dodal žertovně, „a tenhleten,“ ukázal do pozadí na mladíka, jenž seděl na prkénku napříč fasuňku provazy upevněném, zády se opíral o uzle strakatých peřin, „to je nastávající poeta, můj bratr Václav.“

Mladý Věk se skoro lekl, když mladší Klicpera vstal. Nastávající poeta a takový habán! Jonák jako hora, ramenatý, s ouplňkovými tvářemi pěkně růžovými, modrých očí a tmavých, hustých vlasů.

Všichni ve voze viděli se poprvé, ale za chvíli se sblížili, jako by se již dávno znali. Byli mladí, byli studenti, jeli za stejným cílem. Věk pověděl o sobě a pověděl také, že jede poprvé do Prahy, že má starost především o byt. Chlumečtí už byt měli na Linhartském plácku, ale tam už nebylo místa. Radili Václavovi, aby si něco našel poblíže Karolina, aby neměl daleko do koleje, a tam že najde, tam že je kvartýrů dost.

„Tam budou mít taky blízko do divadla,“ přidal filosof Pacák.

V divadle uvázli. Chlumečtí všichni zrovna oživli až na ty dva malé, kteří seděli jako bukáči a před se hleděli.

Medik Klicpera těšil se už zase na Bayera, to že je podívaná, jeho Max Piccolomini nebo Hamlet.

„A jeho Tell!“ vpadl Pacák nadšeně.

Mladší Klicpera se usmíval, ale ne tomu, o čem mluvili, nýbrž něčemu, nač asi myslel, až pojednou řekl klidně, ale s tím úsměvem:

„Copak to, ale Liebich! Ten to umí, to je opravdivé, ten umí figury postavit —“

Pražští studenti se rozhovořili o slavném herci a toho času řediteli Stavovského divadla a o divadle. Věk jen poslouchal; ale aby pořád nemlčel, prohodil za vhodné chvíle, že viděl Tháma hrát a že s ním také mluvil.

Hned měl všechny tři, a nejvíce Klicperu medika, hned nechali pražského divadla a dotazovali se na nešťastného spisovatele a herce, jež znali z pověsti i z tištěných jeho knih, z divadelních kusů i ze sbírky veršovnické.

Věk pověděl, jak se s Thámem setkal v Litomyšli, že je Thám dobrý přítel jeho otce, ten že mnoho o něm vypravoval a o českém divadle v Boudě na Koňském trhu, když tam byl Thám ještě v plném květu, tam že se s ním pantáta seznámil a s jinými českými herci.

„S Majobrem taky?“ zeptal se mladší Klicpera.

„Taky.“

„Toho taky dobře znám, ó pane, dobře —“ dodal mladý Klicpera s humorem. „U toho jsem zas já vystoupil, letos, když jsem dělal examen.“

„On je profesorem?“

„Je, už léta; když nechal divadla, šel ke škole.“

„A toho měli?“

„Letošní druhý semestr, v syntaxi. Já v prvním semestru jsem byl v gramatice privatista, no a na konci toho semestru jsem dělal zkoušku do syntaxe.“

„Tedy hned dvě třídy zajeden rok!“ zvolal Věk s uznáním.

„Ale na Majobrovi už není vidět, že vystupoval na divadle,“ zamlouval mladší Klicpera, „že taky zpíval a hrával veselé role. Teď jen gramatičku, pořád gramatičku. Ale ta mu neslouží; chudák, nějak schází —“

Medik Klicpera vytáhl dýmku a filosof Pacák také. Nacpali, zakřesali, a usadivše se vpředu, začali chutě dýmat... Déšť padal už jen drobně, ale hustě a tiše bubnoval o prosáklou plachtu nad nimi. Byli v suchu, za větrem; dobře se jim sedělo a povídalo.

Mladý Věk, který zpočátku skoro jen poslouchal, měl nyní na chvíli sólo, jak z Tháma, Majobra a „boudy“ došla také zmínka o Zieglerovi. Nadhodil, pověděl něco z toho, co od něho slyšel za svých dobřanských návštěv, o Dobrovském, o nebožtíku Krameriovi, jeho Expedici, o Pelclovi. Pražští studenti nevěděli o nich tolik jako on: rádi poslouchali a dotazovali se.

Ten hovor jako by všechny zahrál a rozehrál, potěšil a přiblížil. Seznali, že jsou všichni čtenáři českých knih a vlastenci; chlumečtí vzpomněli také kolegů stejného smýšlení. Věk několikrát uslyšel jména: Svoboda, Chmela, Hanka. O tomto mluvil medik Klicpera s jakýmsi obdivem, co bylo v Hradci, on že Hanku zná už z Hradce, kdež byli v stejnou dobu na gymnasiu, co bylo hluku a povídání, že Hanka odvádí jen české úkoly, česky psané, a že to po něm i jiní zkusili, a první on, Klicpera, medik.

„On pravda,“ dodal, „nebyl už žádné klouče, když přišel na gymnasium. To mu bylo šestnáct let. Do té doby pomáhal doma a stádo pásł —“

„A proto jsme ho vzali v Praze do řemeslnického cechu,“ vesele vpadl mladší Klicpera.

Teprve teď vyrozuměl Václav, proč tento dlouhý poeta, kvintán, s ním stejného věku, je tak pozadu ve studiích, že byl doma na krejčovně, pak že se učil řeznictví; ještě o jiném „řemeslníku“ uslyšel, o Chmelovi, vyučeném tkalci, nyní studentovi, ten že je také náramný český čtenář, až mu to někdy notně oslazuje strýc kapucín, ten že je v Praze kuchařem u kapucínů na Hradčanech.

Mladému Věkovi přibývalo tak hned kolik známostí, prve nežli zhlédl Prahu. Za těch hovorů pořád měl dvě otázky na jazyku; přednesl je však teprve, když už skoro dojížděl. Nejprve na profesora Nejedlého, Jana, se optal.

„O to je velký pán, jemnostpán, bohatý člověk!“ zvolal Pacák filosof.

„Mám k němu psaní, rekomandací —“

„Dostanou-li se k němu.“

Václav se zarazil a zeptal se nejistě:

„A což doktor Held —“

„Held?“ zvolal Klicpera medik. „Ó ten je, pane, in arte medicína chlapík. Také má praxi po celé Praze, a jakou! Samé panstvo. Ale na chudé je prý hodný, oučinnivý.“

Nikde se již nestavili, u žádné hospody. Jeli v jednom kuse a hovor skoro ani na chvíli neztíchl a divně přeskakoval. O drahotě jednali, o kolejném a zas o divadle, zas o herci Bayerovi, toho že Věk snadno pozná, že jej uvidí u Karolina, to že Bayer schválně se tudy prochází a ukazuje se studentům, když má před velikou rolí: také o Svobodovi, komikovi, uslyšel, kterého Klicpera medik viděl hrát a o kterém Václavovi doma otec někdy vypravoval, o jeho Honzovi Kolohnátovi z Přelouče, o jeho kouscích, a jaká míval extempore.

Zatím oba „bukači“, oba Nejedlí, primáni, sedíce na truhle, svalili se na uzel peřin v jejich zádech a usnuli. Neprobudili se, až když vůz zarazil v Poříčské bráně, obsazené vojenskou i policejní hlídkou. Mladý Věk musil jako všichni cestující udati jméno, stav, proč jede do Prahy a kde bude bytem. Za ten udal zatím Zlatého bažanta. Do vozu již nesedli, když jej ouředně prohlédli, přičemž chlumečtí studenti utajili zabitou kachnu a dvě kuřata, jež vezli své kvartýrské.

Věk šel s ostatními vedle vozu a přestal skoro hovořit. Hluk a šum velkého města, hemžení blátivé ulice, rachot vozů, pokřiky, spěch lidí, to vše na první chvíli zarazilo všechn hovor. Hleděl vpravo vlevo, na domy, na lidi, a nežli se nadál, zastavili se jeho společníci.

„Tak tuhle je Zlatý bažant.“

Chlumečtí se zkrátka rozloučili; že se brzo zas uvidí, dodal Klicpera medik, jistě při instalaci rektorově, kteráž bude za několik dní.

Zašli, jejich povoz zmizel mezi ostatními dále v ulici. Václav ještě stál, kdež se rozešli. „Tak to je Praha,“ pomyslel; byl zklamán. Jinak si ji představoval, jmenovitě ve chvíli, až bude dojíždět, až ji poprvé uvidí velkou, vznešenou s královským Hradem. Ale tak jí neuviděl, a když v ní samé stanul, zdála se mu v tom kalném osvětlení podzimního dne, v zamžení drobného deště nevlídná, nečistá, tuze blátivá.

Zlatý bažant, v jehož nádvoří stálo několik formanských i selských povozů, nijak nevytrhl Václava z toho zklamání. Ale nehrubě čistá ta hospoda s pavlačemi kolem nádvoří měla pro něj alespoň půvab vzpomínek. Tolik o ní doma slýchal, pantáta sem chodil už jako vokalista, za starým Šulcem, formanem, odtud si odnesl ty osudné koláče, tu pak i jako kupec býval bytem. Vrchní podomek se na něj dobře pamatoval, a proto byl k mladému Věkovi vlídnější a ochotnější. Bez rozmýšlení nabídl mu postel, když Václav začal o noclehu, a oznámil, že truhla Václavova tu již je, že mu ji dá k posteli přinést.

Zatím už šero přišlo. Na dvoře prokmitovalo zarudlé světlo olejové svítilny; chudým pruhem padalo na mokré, zablácené dláždění a ztrácelo se v černu mezi formanskými vozy bělavých plachet. V hospodské místnosti, kamž Václav zašel, aby sečkal, co zatím bude mu komůrka upravena, již také svítili. Na stolech zeleně natřených tabulí, bez ubrusů, hořely lojové svíčky skoro všechny v dřevěných svícnech s fidibusy. Stoly skoro všechny už zasednuty.

V koutě vpravo ode dveří starý harfeník a mladý houslista a při nich divný mužík hlavatý, štětinatých vlasů, široké opičí huby, nemladý, se strniskem po tvářích a bradě, vyvalených bledě modrých očí; na toho od sousedních stolů přes tu chvíli pokřikli: „Tomášku!“ Pokaždé se obrátil a pokaždé škubal sebou a začal i koktavě nadávat – ale nežli slovo vyrazil, vykotal, což se mu za to nasmáli!

Mladý Věk zasedl za stůl na druhém konci v koutě. Odtud na šumaře a na Tomáška neviděl. Vyšeptalá ta hudba, nesoucí se prostorou plnou kouře – mužští všichni kouřili z dýmek – tesklivě ovanula mladého Věka. V té místnosti a společnosti, večer, o samotě a v jistém zklamání nebylo mu volno.

Ale jedno neshledal do té chvíle, co čekal; Praha se mu nezdála tak německou, jak dle líčení otcova i dle vypravování faráře Zieglera očekával.

Všude dosud slyšel česky, a převahou, na ulici, ve bráně i tady v hospodě. Nepomyslel, že venku byl lid a tu u stolu řemeslníci, sprostší sousedé, kramáři, venkované, a že panstva, intelligence dosud neseznal. Než i tu zahlaholila na chvíli němčina, když pojednou vstoupil nevelký, suchý človíček v obnošeném fraku perníkové barvy, v bílém šátku na krku, ošumělý kastor v ruce, všechen dost sešlý, ale pečlivě učesaných vlasů žluté barvy, hladce oholený, uvadlý, asi padesátník. V pravé, ve které držel klobouk, měl rukavičky, také usmolené, a v levé starou hůl s černým střapečkem.

Vstoupil sebevědomě, bradu vzhůru, prsa vypjata, a rozhlížel se, jako by celý Zlatý bažant byl jeho. V té póze on malý, hubený, ošumělý, škvrlklý, nápadně žlutých vlasů byl k smíchu. Kolem se poštuchovali, pošklebně se po mužíkovi ohlíželi a od toho, od onoho stolu se ozvalo:

„Ach, Herr Baron!“

„Herr Baron!“

Tu tam také vstávali jakoby v reverenci a i se mu ukláněli a s úsměškem nehrubě tajeným zvali: „Bitte, Herr Baron!“

„Wollen nur weiter spazieren —“

Vtom na pokyn nějakého tlustého, zarudlého souseda spustily housle i harfa tuš. Všechno vstávalo, všechno dělalo poklony; „pan baron“ uklá-něl se důstojně vpravo vlevo, bradu vzhůru, divže nenastrčil ruku k líbání. Pojednou, když intráda dozněla, vykřikl kdosi z kouta:

„Baron Stroh!“

Toto jediné slovo rázem zchladilo sebevědomí „pana barona“ a podpálilo v něm zlost. Otočil se po koutě, odkudž ten pokřik vyrazil, a začal po německu, ale silně koktavě:

„S s-sss-sssie gg-ge-mei-ner —“

Vtom jej bodlo z druhé strany. Od jiného stolu vzkřikli: „Baron Stroh! Stroh!“ Jen se tam div neprskaje otočil, koktavě hroze a laje po německu, už zase „Stroh!“ přiletělo z kouta, kdež seděli šumaři a hlavatý Tomášek v divné krátké kamizole, v nohavicích po kolena a v punčochách. Ale ani on, ani šumaři tak nevykřikli. Než „baron Stroh“, jenž koktavého Tomáška nemohl ani cítit, rózčepejřený jako kohout, zlostí všechen rudý, hnal se do šumařského kouta a jako krahujec

popadl Tomáška, o němž myslil, že pokřikoval; dal se do něho česky, zapomenuv v tom vzteku na své „baronství“, pro kteréž němčil. Zavalitý, krátký, hlavatý Tomášek začal se bránit; oba jako dva kohouti vyrazili doprostřed prostorné jizby. Doráželi na sebe koktavě, sáпали se a křičeli. U stolů všichni se rozchechtali a zrovna se řehtali, až se zarudlé plameny lojových svíček třásly.

U Zlatého bažanta se v tu chvíli podařilo, co se vždycky nepodařilo, i když zbujná společnost hospodská o to se i dost a dost přičiňovala, že obě figurky ubohé, po Praze, po hospodách známé, do sebe se krutě daly.

Ani Václav, ač mu nebylo po chuti, jak prve oba tak dráždili, neubránil se smíchu, zvláště když hubený „baron Stroh“ před hlavatým Tomáškem začal ustupovat, když všečen už od sebe se před ním uplivil a pak se bleskem otočil a za řehotu celé hospody ven vyrazil.

Václav pak také pospíchal. Když přišel k vrchnímu podomkoví, byly už komůrka a lože připraveny. Byl rád, že zůstane sám. Ihned ulehl, aby se zahřál v peřinách. Nebyloť kamen v jizbici a zevšad čišelo sychravo říjnového deštivého večera. Zahrabav se, vzpomínal na domov; ale nedlouho. Záhy usnul a spal tvrdě celou noc.

Záhy ráno vydal se na výzkumnou cestu, obhlédnout Prahu, především však najít si byt. Na radu bratří Klicperů, aby si jej vybral poblíže university, nezapomněl. Proto nejprve zamířil podívat se na staroslavné Karolinum. Ráno nebylo pěkné. V noci přestalo sice pršet, ale za jitra se nevyjasnilo, zvláště v ulicích a uličkách Starého Města; dostal se do nich, když prošel klenutím Prašné brány, tenkrát ubohé, otlučené, s vysokou prejzovou střešou.

Temná průčelí starých domů ztrácela se rozplývavě ve výši, v zahnědle kalném vzduchu. Tam se Václav neřádkal, nýbrž ulicemi, jejichž dláždění se lesklo vlhkem a blátem, po spodcích domů, po jejich tmavých dveřích s těžkými klepadly, leckde ještě jako zabedněných, do hlubokých, šerých průjezdů, při jejichž krajích baby ve velkých čepcích prodávaly tu pučálku, tam boží dar; divil se těm sklepením, za jejichž černém prosvítalo, jako by se tam zabřeskovalo, to od proužku nebe nad nádvořím udušeným divnými, tmavými přístavky špinavými.

Mladý Věk se všude díval po dveřích, nezahléla-li se na některých cedule oznamující, že v tom domě možná najmouti byt. Za tím účelem chodil, ale také přitom bloudil. Místo ke Karolinu dostal se na Staroměstské náměstí, kdež postál u radnice, u tichého, zkaženého orloje; chtěl se zase vrátit, zašel však do Železné ulice a ocitl se tam, kam chtěl, u Karlovy koleje, a poznal také Stavovské divadlo. Ale ani kolej ani divadlo ho neulákaly. Nezdržel se, poněvadž chtěl a musil míti, jak si umínil, ještě dopoledne byt; také ještě dopoledne hodlal dojít ke křížovníkům, odevzdat převorovi list dobránského faráře.

Nešlo však tak rychle, jak si myslil a přál. Zapadl do hemžení a ruchu Královské třídy a Uhelného trhu, a tu mu zvědavost zdržovala krok, aniž pozoroval. Viděl tolik nového, kotce a krámy kolem dlouhého stavení hnědočervené, prejzové střechy. Vynášeli z něho sbalenou dekoraci, kulisy, malované stromy a skály. V krámcích podél toho stavení kotce a boudy natřené, každá s nějakým znamením malovaným, tu srdce, tu červené lišty, jedna vedle druhé, každá plná zboží; v té vyložil kožešník, vedle štětkář, vedle čepičkáři. A dál v pláce ševcovské boudy.

Mladému Věkovi připadalo vše jako veliký jarmark, jenže s jinými lidmi, nežli jaké doma a v Litomyšli vídal; ten rozdíl nejostřeji se jevil na Uhelném trhu u podloubí, pod jehož oblouky prodávaly baby kvasnice, odměřující je ze štandlíků plechovými sbírkami různé velikosti dle ceny, a kdež také báby i mladší ženy, všechny v čepcích nebo v šátkách, většinou zardělé, silné, tělnaté, ale všechny břitké výmluvnosti, smažily, ohřívaly polévky, kaše, jahelník i nudle, opečené brambory, jelita, jaternice, jichž stály tu tam plné putny.

Na to byla podívaná i na ty, kteří kolem těch „kuchyní“ se tlačili, kteří kupovali nebo jen dychtivě přihlíželi, sytíce se pohledem a mastným zápachem všude tu pronikajícím. Chudina ze sousedních ulic i ze vzdálenějších čtvrtí, dráteníci, dělníci, prodavačky a divné postavy starších i mladých mužů v kroji přerozmanitém, chudém i lepším, staromódním i módnějším. Nejedno třírohý klobouk ještě tu uviděl, nejedno copánek, v nejedné vlasech mužské hlavy trčel mosazný hřeben.

Tlačili se kolem dýmajících „kuchyň“, jedli z misek i třeba z ruky kaše kus nebo jiné jídlo, v pláštích, kazajkách, mnozí v nohavicích po kolena, v punčochách a ve střevících, jiní ve vysokých botách; ale ne jeden „flamendr“, módně přičesaný, s licousky, v polizonu, ve svrchníku s límcem nebo ve fraku měl úzké nohavice do bot s kopnami, ne jeden pantaloný.

A jako ve mlýně tu, jako v úle; hovor všude hlučný. Tu křičeli, tam se smáli, ti se ke kuchyním tlačili, ti se na sebe potrhovali a vedle stála těsná skupina v důvěrném hovoru. Do toho pokřiky a vyvolávání prodavaček a odkudsi od kotců duo ženského chraptivého a mužského mečivého hlasu, zpívajících tu unyle, tu pronikavěji o nějakém morytátu.

Nad strakatinou klobouků a čepic, čepců a tmavých i pestrých šátků tu tam sloupec modravého kouře; vanul zpod klobouků podsíní a nesl se nad ně, výš ke štítům domů, starým renesančním, barokovým i novějším, jak stály proti Uhlnému trhu i Kotcům, v jejichž pozadí tyčily se do kalného vzduchu věže kostela svatohavelského a dál Stavovské divadlo a kolej Karlova.

Mladý Věk chutě přehlížel vše a pozoroval; postupoval nedbaje kam, zastavoval se a zas se dal proudem zatlačit nebo nést, až se ocitl v Sirkové ulici. A tu jej uvábila cedule, přibitá na velkých, tmavých dveřích starého domu, z jehož průčelí v tom příšeří ulice a kalného dopoledne podzimního nejostřeji vyrazily bělavé rámy četných oken.

Na té ceduli bylo napsáno neumělým švabachem:

„Kwartir fir Herren Sstudenten. I. Sstok, in hof. Johan Prax.“

Mladý Věk četl znova ta slova znamenitou německou „dobropísemností“ napsaná. Ale byl rád, neboť chtěl mít už svůj vlastní koutek. A byt byl nedaleko koleje. Takový doporučovali bratří Klicperové. Proto, a protože neměl zkušenosti, dále neuvažoval. Nezarazil se ani pak, když prošel dlouhým průjezdem, v jehož výklenku napravo zapuštěna hrubá dubová truhla s dvěma visutými zámky a při jehož stěně nalevo stály dva vozíky, stanul na nádvoří sevřeném křídly domu a vzadu přístavky. Za těmi trčela sousední stavení, takže nevelký dlážděný dvorec, nad nímž se v levém křídle budovy nesla pavlač, měl více stínu nežli světla.

Vše zdálo se tu ještě temnější, poněvadž stavby kdysi oranžově-žlutě natřené oprýskaly a plné prachu a špíny chmurně ztemněly. V přízemku kolikero dveří, větší, menší, dvojce černé, železné, v koutě staré bedny a několik prázdných sudů. Pavlač byla masivní, spočívajíc na pilířích spojených těžkými, mělce vypjatými oblouky; stoupalo se na ni přímo ze dvora po schodech se zděným, kdysi obíleným zábradlím.

Na pavlači dvojí dvěře vedle sebe, třetí na konci, kde pavlač zahýbala náhle pravým úhlem napravo, jak tam křídlo stavení vybíhalo jako výstupek do nádvoří. Do toho výstupku vedly ty třetí dvěře.

Václav zastavil se u druhých, poněvadž zhlédl na nich čtvrtku papíru a na ní napsáno: Johan Prax, Ssneidermaister.“ Nerozmýšleje se zaťukal a vešel. Vstoupil do jakési kuchyně oddělené pažením od vlastního bytu. Pažení to bylo v hořejší polovici zaskleno.

V koutě u kamen u nenatřeného stolu ženská přebírající hrách. Václav v tom temnosvitu rozeznal, že není mladá, že ve vlasech ne hustých trčí vzadu hřeben, že má Šátek přes prsa. Omýlen tou německou cedulí na dveřích pozdravil německy, ale odpověď, uvítání, bylo české. Ta žena v kostkovaných šatech šedých, v zástěře, v pantoflích, dost velká, ale drobné hlavy, byla churavého vzezření a patrně dýchavičná. Nevelké tmavé oči ostře se odrážely od přibledlé tváře.

Když Václav oznámil, proč přichází, uvedla jej do pokoje. Byl velký, sousedského, nenákladného, ale slušného zařízení, s prádelníkem v čele, s tmavými dvěma skříněmi při stěnách. Stůl s několika židlemi stál prostřed. Vpravo vedly dvěře do menšího pokoje. Největší znamenitost celého bytu trůnila na židli, postavené na pódium ve výklenku jednoho z obou oken v levé stěně ode dveří.

To byl on, mistr Johan Prax, dlouhý, hubený, bez kabátu, bez kazajky, jen ve vestě rozepjaté, v nohavicích po kolena, v tmavých punčochách a domácích soukenných střevících, nitě kolem krku přes ramena, šití v rukou; dlouhá dýmka sádrové hlavičky stála za ním o zeď opřena. Snad už viděl

Abraháma; alespoň tak vypadal, ale švihák nějaký, parádník, soudě podle jeho hlavy, podle vlasů do rezavá hnědých, ne tuze hustých, obzvláště na temeni, přepečlivě sehnanych a učesaných, jakož i podle módních licousků na spáncích.

Nevstal, jen pokýval hlavou a hned in medias res, tady že je kvartýr tuze pěkný, krásný, pohodlný, jasný, čistý, žádné šváby a takový unkecír, nic, to že tuhle paní nestrpí, to že musí být čistota, to že mladý pán kvis zná, co je mít neplechu v kvartýru, to že on když pracoval ve Vídni, předloni, aigentlich, to že už nepracoval, to že byl velký fairumt furt a furt, to jak tam byli Francouzové, Napolion v Šenbruně, on že ho viděl, tam že páter Držmiška, landsmon —

„Ale Johan, muži,“ připomínala „paní“ oddechujíc; její tváří chladného výrazu svitlo něžným úsměvem.

„A dyť jo – dyť – no, no – to až jindy, mladý pane, až si zasednem, kvis, já bych moh vypravovat. Napoliona neviděli? Ne? Já ho viděl v Šen-bruně a moc jenerálů – ale špacírujou dál,“ a pohledl na dvěře vpravo, „podívají se na extracimr, to je rezidenc, to je pro mladé pány, pro pány studenty, jako v pürku – to tadyhle má paní —“

Ta se vtom rozkašlala; Věk vstoupil do té rezidence. Byl to dlouhý, úzký pokoj s chudým nábytkem, s vyhlídkou na pavlač a na špinavé, zasmušilé stavby nádvorní.

Mladý Věk se optal na plat. Paní Praxová začala vykládat o drahotě, že na všem přirazili a jak to mladý pán bude chtít, ke stravě-li nebo na půl stravy nebo beze stravy. Za řeči se vrátili do většího pokoje. Byl prázdný, mistr Prax z něho zmizel; ale vtom se vracel z kuchyňky, dlouhou dýmku v ústech. Držel ji skoro rovně před sebou, vykračuje si vážně, ale s tváří rozjasněnou libostí z dýmky, z vůně jejího tabáku. Patrně užil vhodného volného okamžiku, kdy se „paní“ nemohla bránit. Také z ohledu na návštěvu ani nehlesla, jen ostřeji zakašlala.

Mistr Prax zaslechnuv, že se jedná o stravě, hned přichválil, to že musí říct, jen co je recht, že paní vaří, to že by arcibiskup mohl mít na tabuli —

„Ale Johan —“

„Že ne?“ Hleděl jí do tváře usmívaje se a hned se po Věkovi obrátil. „Veřejí mně, to pak fajfčíčka šmekuje —“ Šel pokojem dlouhým, volným krokem tiše, v měkkých střevících jako čáp a divže se libostí a rozkoší kuřáckou v bocích ze strany na stranu nepohupoval.

„Paní“ jednala s mladým Věkem, až se dohodli, že se mladý pán dnes nastěhuje, že bude mít kvartýr, snídani a, to se ví, posluhu.

„Budou kvis spokojený,“ ujišťoval mistr Prax, rychleji pobafuje, „to by ani ve Vídni, kdepak —“

Ale Václav pospíchal, neměl kdy poslouchat; šel, aby si úkol, který si dal na dnešní dopoledne, odběhal. V tu chvíli, když „paní“ jej vyprovodivši se vracela, zabafal mistr Prax ještě prudčeji, na rozloučenou s dýmku, vstupuje zase na svůj trůn; tam postavil dlouhou sádrovku do kouta a chopil se zase šití.

„Ale Johan, ty zas —“ odkašlávajíc kárala žena stanuvší ve dveřích.

„Aber Annerl, copak ten drobet – to já kvůli tobě jen těch pár bafů, měl bych víc, já muším, kvůli zdraví —“

Neřekla nic, ustoupila do kuchyně a zavřela pokašlávajíc dvěře, aby jí tam nešel kouř.

Václav, vyšed na ulici, uvažoval o novém bytu, o kvartýrských, obzvláště o panu mistrovi, to že proboha jsou novomanželé, že nejsou jistě dlouho spolu, když on předloni ještě dělal ve Vídni za tovaryše. A ona že je starší.

je, je, bába. Že se jí vdavek tak chtělo! A on – z Vídne přišel, bábu si vzal. Je bez tovaryše, bez učedníka, sám; ale nouze tam není vidět. Jistě má stará peníze, nějaké jmění —

Přestal uvažovat, když opět musil hledati cestu a ptáti se, kudy by přišel ke křížovnickému klášteru. Vypletl se z ulic a uliček poblíže Železných dveří, jejich temným průchodem mezi boudami a starobylými krámkami s nejrozmanitějším zbožím zánovním i starým, dostal se konečně do Jezovitské ulice* a tou ke křížovníkům.

Měl štěstí. Převora zastal a byl k němu ihned puštěn. Starý mnich, čta psaní faráře Zieglera, pokyvoval šedou hlavou, upřel oči na Václava, jako by se chtěl přesvědčit v jeho tváři a zraku, pak vážně řekl:

„Vědí, takových žádostí máme tu celý stoh. Ale tuhleto psaníčko je od milého Josefa, od pana faráře, to něco uděláme. Sice ne mnoho, každý den není možná oběd, no – ale čtyřikrát týdně, to snad půjde —“

Václav se začervenal. Farář Ziegler jej připravil tak asi na tři obědy, a hle, jsou čtyři. Přes půl týdne zabezpečeno. Vřele poděkoval, a když převor mu dal rozvrh a poučení, odešel. Chvátal na Poříč k obědu, neboť se blížilo poledne, a pak aby si obstaral přestěhování.

Stalo se odpoledne. Pomocník podomkův zavezl truhlu od Zlatého bažanta do Sirkové ulice. Když ji donesl přes pavlač do bytu, dívala se paní Praxová zvědavě, jak je těžká; také mistr Prax sestoupil z pódia, aby obhlédl.

Než Václav nejenže neotevřel a nic neřekl, ale také hned odešel. Chtěl ještě za světla vynajít dům profesora Nejedlyho a kde doktor Held ostává.

Nejprve se dostal do Spálené ulice, přes Perštýn, a tudíž snadno našel dům U zlaté hvězdy. Poněvadž nebylo ještě pozdě, došel do bytu doktora Helda. Nestihl ho doma a také se marně ptal, kdy by jej zastal. Hospodyně odpověděla, ne zrovna nejvládněji, že neví, to že se nedá říci, protože milostpán nechodí v stejnou chvíli domů.

Václav odcházel zaražen; běželot mu o rychlé rozhodnutí. Na nějakou kratší dobu byl sice opatřen, zvláště co měl u křížovníků čtyři obědy, ale jak dál – S menším očekáváním, ač ne s menší odvahou bral se ze Spálené ulice na Koňský trh najít dům pod číslem 840. Zlatá hvězda tuze nesvítala; jak bude tam u Zlatého beránka —

Našel jej záhy, také ještě za světla. Byl velký barokový dům, čtvrtý v řadě od hospody U Špinku. Neváhaje stoupal do druhého patra, kdež profesor české řeči a literatury a spolu advokát doktor Jan Nejedly měl byt a kancelář. Srdce se Václavovi ozvalo, když zaťukal na dvěře.

Ocitl se v předsíni, z níž otevřenými dveřmi bylo viděti do velkého pokoje, ke dvěma psacím stolům. U každého z obou stolů seděl nějaký písař a psal.

Vtom vystoupil odtud starší člověk, rovnaje si pod paždí svazek listin; patrně sluha kancelářský. Václav jej zastavil otázkou, je-li pan profesor doma, mohl-li by s ním mluvit.

„To, mladý panáčku, nevím, já nic nevím, to pan Růžička, pan amanuensis, ten všecko —“

Jen dořekl a vykročil, už tu byl pan Růžička, pan amanuensis, dost mladý muž v ošumělém fráčku. Zakabonil se, když uslyšel, že Václav je student a že by rád s panem profesorem.

„Milý zlatý,“ vskočil Václavu do řeči, „to nevím, to nevím, teď chodí moc petentů, moc, tuze moc, pan doktor nestačí —“

„Já nejdu o podporu,“ vyhrkl Věk, jež dohřálo, že, ačkoliv neřekl dosud ani slova, proč přichází, byl takto odbýván. Amanuensis překvapen upřel na něj oči, ale hned zas a rychle, jako by měl naspěch, opakoval, že pan doktor, že pan profesor odešel před hodinou a že se ještě nevrátil.

Jen dořekl, vtom zavrzly vpravo v pokoji boty; dvěře se otevřely a v nich zjevil se urostlý, štíhlý muž, něco více nežli třicetiletý, elegantní, s bílým šátkem na krku na uzel uvázaným, lehce kadeřavých tmavých vlasů, v hře-bíčkovém svrchníku s límcem, v přiléhavých nohavicích a botách nevysokých holinek se světlými kopnami. Pod rozepjatým svrchníkem bylo viděti tmavý frak a vestu těsně napjatou mohutným životem.

Právě se vrátil a šel rovnou do kanceláře zavolat si písaře. Jiskrné, pronikavé oči doktorovy, v jehož obličejí zardělých tváří bylo znáti zažloutlý tón, utkvěly na správci kanceláře a na mladíkovi. Mávl lehce rukou, když amanuensis začal, že tuhle pan student – a dost mrzutě vyhrkl, oslovuje mladého Věka:

„Co se týče koleje, tady nic nevyřizuju, a ostatek je čas —“

„Já nesu, prosím, psaní —“

„Ach, to každý,“ vpadl Nejedlý ještě mrzutěji. Chtěl odejít, ale přece se optal, od koho to psaní, kdo je posílá. „Pan farář Ziegler z Dobřan.“

To jméno mělo moc. Nejedlý pohlédl zkoumavě na Václava, pak požádal o psaní. Když je přečetl, pozval jej, aby šel s ním do vedlejšího pokoje. Mladý Věk se nemohl ani rozhlédnout kabinetem pohodlně zařízeným. Jen to zachytil, že nákladný nábytek tmavých dyh má krásné žluté kování a židle i pohovka módního empirového slohu že mají světlé povlaky.

Nejedlý začal se Věka ihned vyptávat na domov, odkud je, na faráře Zieglera; zpočátku ne s největší ochotou a vlídností. Ale když mladý Věk vypravoval o Zieglerovi, o čem pracuje, když se zmínil o Polákovi a jeho básních, zmizel stín z tváře Nejedlého, jenž se pak i usmál a řekl:

„Vy jste prý velký a horlivý čtenář, jak pan farář píše. Co jste četl?“

Mladý Věk, jenž si povšiml, že Nejedlý mu neříká „oni“, nýbrž „vy“, jako by oživil. Vycítil, že vlastenec zvítězil nad mrzutým advokátem a profesorem. Jal se vypočítávat podle jeho přání. V té řadě staročeských i nových českých knih ozvaly se také tituly překladů Nejedlého, Florianův Numa Pompilius i Smrt Ábelova a Dafnis Gessnerovy, i Nejedlého zaniklý časopis Hlasatel; ale jmen těch nikterak nevyrazil. Vyslovil je stejně jako všechny ostatní. Když dokončil, Nejedlý pokýval hlavou.

„Takových vlasteneckých čtenářů není mnoho. Dobře, jen vydržte; to je svatá povinnost. Ale co hodláte tady v Praze, co chcete studovat?“

„Práva.“ Ale Václav neřekl, že chce také chodit do jeho přednášek o české literatuře.

„Přejete si nějakou kondici, vyučovat,“ navazoval Nejedlý sám. „To bude nesnáz tohoto času.“

„Vezmu cokoliv; třeba bych opisoval nebo psal v kanceláři.“

Na ta slova plná odhodlání pohlédl Nejedlý opět pronikavě na Václava, pak řekl:

„Sám nemám žádného místa v kanceláři, na tu chvíli ne, a nic jak žádáte. Ale zeptám se, poohlédnu se. Přijďte zejtra touhle dobou,“ a vlídněji, na povzbuzenou dodal: „Snad se něco najde.“

Mladý Věk odešel z domu U zlatého beránka veseleji nežli prve od Zlaté hvězdy. Alespoň dobrou naději si odnášel. Smrákalo se. V nedaleké vojenské strážnici i v oknech nevysokých domů vpravo vlevo táhlého prostranství rudě prosvítala okna do šera, do něhož výše v náměstí černě se týčila socha sv. Václava. Nahoře na konci té rozlehlé prostory, tam, kde táhla se napříč silueta hradeb, mrkaly mdlým světlem dvě lucerny u černého průjezdu Koňské brány.

Prostranství samo již tichlo; jen při domech, zvláště po levé ruce, mladý Věk se díval k bráně, před zájezdními hospodami u Špinku, u Charouzů, u Štočků, u Fabiánů bylo hlučněji a živěji, nejvíce kolem povozů, které stály nebo tam právě dojevy a kolem kterých prokmitovala houpává světla luceren.

Mladý Věk využíval dosud každé chvíle. Než co teď, kam jíti? Co by viděl? A snadno by zabloudil ve tmě ulic a uliček. Proto zamířil rovnou dolů Můstkem kolem Staré rychty, kolem jejích bud a krámců přistavených k ní v čele i v boku a chudě lucernami osvětlených, a dorazil hemžením Kotců do Sirkové ulice.

Paní kvartýrskou v čepci a ve velkém šátku přes ramena potkal na schodech pavlače. V ten okamžik, jak paty vytáhla, nechal její muž šití, a hmátnuv za sebe po sádrovce, sestoupil z pódia. Když mladý Věk vstoupil do pokoje, mistr Prax se jím už procházel tichým krokem a chutě si pokuřoval. Bylo mu blaho, zvláště když pak mohl začít o Vídni. Mladý Věk se mu namátl zrovna vhod. Začal s ním sice o Praze, kde chodil, nebloudil-li, ale touto otázkou zabloudil sám a hned do Vídně, že tam také první čas bloudíval, když tam před patnácti lety přivandroval, ale pak že tam byl doma, v „plodru“, v městě, všude, v Šenbrunu, všude, to že předloni, když tam zverbovali proti Francouzům frajbilichy a ti frajbiliši chodili na varty, že kolikrát vartu vedl, když nemohla trefit, a pak, když Francouzové přitáhli, když začali do Vídně pálit, to že Napolion ze Šenbrunu poručil, v Šenbruně v císařském zámku že ostával, tam že chodil každý den ráno na mši, páter Držmiška, landsmon, od nich, ten že ji Napolionu sloužil.

Ostrý, trhavý kašel zarazil mu řeč; ne jeho kašel, ale ten, jenž se ozval v kuchyni. „Paní jde,“ řekl mistr Prax s úsměvem, ne bez ironie, a hned postavil dýmku a hned do kuchyně, že se musí podívat, co přinesla paní k večeři, to že bude královská večeře.

Věk zmizel v pokojíku. Rozsvítiv svíčku otevřel truhlu. Vůně ovoce a chleba jej ovanula a s tou vůní vzpomínka na domov, na kterýž v tom ustavičném honu skoro po celý den nevzpomněl.

Ráno šel do koleje dát se zapsati. Musil dlouho čekat, nebo přišel právě do tlačenice; zato však uviděl kousek nového světa, houf akademických občanů mladých i starších, v pláštích, v polizonech nebo jenom v kabátech, v kastorových kloboucích, mnohé švihácky vystrojené, ale také nejednoho venkovského filosofa v kožených nohavicích a vysokých botách, jenž právě jako on poprvé se hlásil a připisovati se dal za syna almae matris.

Šum a směs hovorů; mluvili německy, česky o divadle, o herečkách, o kvartýrech, o penězích, o hospodě, o profesorech a přednáškách, o rektorově instalaci, o šatech. Mladého Věka to vše zajímalo, ale proto se přece tlačil, aby už byl ven, aby mohl včas dojiti k doktorovi Heldovi. Na Klicpery vzpomněl, dost se po starším medikovi ohlížel; než marně. Když vyrazil z kvestury, zamířil rovnou k Perštýnu do Spálené ulice. U Zlaté hvězdy však pochodil právě tak jako včera. Doktor Held nebyl doma a hospodyně zase nevěděla, kdy přijde. Už tomu nevěřil. Odbývá-li hospodyně z příkazu doktorova, nechce-li Held nikoho k sobě pustit – Ale k němu musí – Než jak?

Odcházel mrzut a pro tento nezdar přestával doufat, že u Zlatého beránka pochodí odpoledne líp. Přišel tam o mnoho dříve, nežli jak mu včera doktor Nejedlý ustanovil. Dlouho chodil před domem a dolů ke Špinkům a zase nahoru; když v určenou chvíli vstoupil v druhém patře do kanceláře, oznámil mu amanuensis Růžička, že pan doktor není doma, že musil náhle odejeti. Mladý Věk se lekl. „No ale,“ řekl amanuensis, usmívaje se, „počkají; je tu pro nich zpráva. Pan doktor jednal dnes dopoledne s doktorem Lískovcem; u toho by bylo místo. Tak když by chtěli za písaře —“

Mladý Věk ihned, bez váhání a rád přisvědčil.

VIII. MLADÝ VĚK SE DOSTANE NA PÍSAŘSKOU ŽIDLI

I to se mu hodilo, že nemusil čekat do nějakého termínu, že měl nastoupiti hned. Jak amanuensis Růžička udal, vypravil se nazejtří ráno hledat nové působiště své podle papírku, na nějž amanuensis napsal: „JDor Wenzel Liskowetz, Landesadvokat im Königreiche Böhmen, Postgasse No. 329.“

Mladý Věk uviděl nový kus Prahy. Ze středu města dostal se k vodě, k Vltavě; viděl ji blýskat se otevřenými průjezdy domů,* když se ubíral nevalně čistou, neširokou Poštovskou ulicí mezi jejími starými domy divných štítů s korouhvičkami a makovicemi, vysokých, rudě zahnědlých střech plných vikýřů, se žlaby do ulice čouhajícími, s divnými výstupky a obrazy nebo soškami svatých v průčelích, na zdi, ve výklenku, nade vraty, v průjezdech.

Nedaleko za hospodou U Kuchyňku, v jejímž nádvoří stálo plno vozů, byl dům advokáta Lískovce, neširoký, ale značné hloubky. V prostranné kanceláři nevysokého stropu, nápadně světlé (okna byla k řece a volné nebe do nich hledělo), přijal mladého Věka šedovlasý, málomluvný muž v kabátě šosatém a dost otřelém, v krátkých nohavicích, v černých punčochách a ve střevících, správce kanceláře, jenž měl na stole kulatou tabatěrku jako moučnici velkou a červený šátek. Překvapen rozšířil šedé oči pod hustým obočím, když Václav se hlásil po česku; ale nezarazil ho. Sám však po německu jej vyzval, aby počkal, a zmizel ve vedlejším pokoji. Věk se mohl v ten okamžik rozhlédnout.

Dva stoly uviděl, z nich každý u jednoho okna; jeden stál prázdný, u druhého seděl písař nebo kdo, černovlasý, ne starý, zardělých spánků, červených víček, jako nevyspalý. Hned přestal psát, když správce zašel k principálovi, a zívaje ohlédl se po Věkovi. Ale najednou sklapl ústa v novém zívnutí se otvírající, když správce se vrátil, a hned se zase naklonil nad arch a rychle namáčel brk.

Mladý Věk vstoupil do menšího pokoje, kdež v černé lenošce seděl u černého stolu s mřížkou doktor Václav Liskowetz, velkého nosu, asi padesátník, hladce oholený, s vlasy od týla přes temeno k pravému uchu česanými. Bledě modré jako vodové oči utkvěly na petentovi.

„So, so – Sie sind also – will ich sagen, es – schickt Sie der Herr Kol-lega, will ich sagen, pan profesor. To jsou nějaký Čech. No dobře, das ist schön, ob Sie aber auch ein Kalligraf sind, will ich sagen, sednou si a píšou.“

Mladý Věk tak učinil, doktor Lískovec sám však vstal. Zjevila se jeho celá postava zavalitá širokých plecí, v hřebíčkovém fraku. Mocné, nápadné žužů blýskalo se na pruhované vestě. Rozešel se mlčky pokojem nahoru dolů, pak pojednou začal diktovati jakousi žalobu vybásněnou nejprve zvolna, slovo za slovem jadrně, čím dále však tím rychleji; a také rychleji přecházel, až se mu žužů rozhoupalo a divže šosy hřebíčkového jeho fraku nepoletovaly. Mladý Věk se nutil, aby stačil; psal, až se mu hlava potřásala, brkové péro se jen kmitalo, až poskřípovalo.

Pojednou přestal doktor Lískovec diktovati, stanuv u Václava. Vzal jeho arch, prohlížel písmo, pokyvoval hlavou, až pak nahlas pochválil:

„So, so —“ a bezděky dodal: „Will ich sagen, ganz gut, leserlich, rein, fehlerfrei. Tak tedy můžou přijít, přijímám jich. Aber, hned zejtra.“

Mladý Věk vracel se z Poštovské ulice potěšen ne pro místo, jehož se mu právě dostalo, nýbrž proto, že jím bylo teď možná, aby se v Praze udržel. Dobře však cítil, že vstupuje do služby doktora Lískovce, přináší oběť a obírá své studium. Každého dne od rána do poledne bude sedět v kanceláři, místo aby seděl v koleji a poslouchal přednášky.

Vysvobození by přišlo, kdyby našel kondice, kdyby doktor Held pomohl.

by mohl vyučovat. Proto se nanovo zastavil ve Spálené ulici u Zlaté hvězdy, zase však nadarmo. Když se vracel s nepořízenou, napadlo mu na schodech, aby tu nechal otcovo psaní, že když by doktor Held je přečetl, že by se snad přece nedal zapírat —

Po obědě u křížovníků chvátal domů napsat psaní do Dobrušky. U samých skoro dveří, na pavlači, poprvé zahlédl své sousedství vpravo ve výstupku. Přibledlé děvče vytáhlé, mající tvář černým šátkem podvázanou, stálo u okna bokem k němu, v čtení zabráno. Zajímavý profil trpícího

výrazu. Ale čtenářka! Ani se nehnula, ani oka nepozvedla. Jistě nevěděla, že mladý soused stojí na pavlači. A on, vstupuje do dveří, ještě se po ní ohlížel. V bytě se však o ní nezmínil a nic se neptal. Měl dost na tom, co dosud zvěděl z hovorů a zmínek kvartýrské a jejího muže, že v sousedství, v tom výstupku ostává vdova, paní Lorencová (Frau von Lorenc jí říkal mistr Prax s velikou, ale s ironickou vážností), ta že má u sebe neter, náramnou Čtenářku, ta že by u knihy vydržela ve dne v noci a také že ji paní sousedka musí často od knihy honit, kolikrát že jí už svíčku sfoukla, když panna třeba ještě pojednává v noci četla, však že z toho čtení je už nějak perplex, celá zmatená, jako na jiném světě, u vyjevení.

To Václav už věděl; tec! pannu sám uviděl jako na doklad všeho, podvázanou, ale s knihou v ruce.

Psaní domů napsal. Pohovořil si v duchu se všemi; ne bez hrdosti jim oznamoval, že se jim z Prahy nevrátí, že se tu již udrží, kdyby snad i u doktora Helda nepochodil, že by to přece šlo, psaní pana faráře dobřanského že mu náramně posloužila, tomu že bude zítra zvlášť psát a tetičkám do Litomyšle později, až se jak patří usadí, zítra že začne práce v kanceláři, tam že bude každé dopoledne, jen pozejtří ne, to že si vyžádal, aby mohl jít na instalaci nového rektora, tím že letos je prelát Strahovského kláštera.

V doušce připsal, že teď, když psaní dopsal, podívá se na klášter u Sv. Mikuláše, aby viděl, kde pantáta jako vokalista přebýval, kam ty koláče dobrušské nesl, a pak že si najde také Českou expedici.

Tak se stalo. Nejprve se vypravil na Staroměstské náměstí. Hned u kostela sv. Mikuláše počal žasnouti. Dva fasuňky před kostelem; jeden z vozů plný pytlů, nabitých asi obilím, právě vytrhl a odjížděl, druhý, prázdný, dojížděl na jeho místo pod schody ke kostelu. Dvěře byly otevřeny a jimi vycházeli dva chlapi, každý přihnoutý, každý s plným pytlem na plecích. Pytle nesli k vozu a tam je složili.

Mladý Věk žasl, ačkoliv mu připadlo, co pantáta vypravovával, že když klášter u Sv. Mikuláše byl za císaře Josefa zrušen, že byl prodán i s kostelem. Teď v těch prostorách krásného chrámu, kdež hlaholily varhany a zpěvy zástupů i zpěv jeho otce, sklad obilí. Tam otec chodíval, tam – Nedomyslí, neboť z kostela vystoupil velký starý muž a ten uvábil jeho pozornost.

Letitý byl, ale statný, po staré módě oděný, v tupetu, s copem; na hlavě měl měkký, dost vysoký klobouk, na sobě dlouhý tmavý kabát, jenž zakrýval do polovice holinky bot. Obracel se do kostela, něco tam volal, a jak sestupoval ze schodů, poroučel zase pacholkům u vozu a na voze, aby si pospíšili; přikázal a šel náměstím, Šourem k Železné ulici.

Vtom se u vozu zastavil starší řemeslník chatrný, hubený, v zelené zástěře, ukázal k otevřeným dveřím kostela a s posměškem volal:

„Tam by se chudina modlila! Tam by bylo vyslyšení. Otče náš – pane Toškán – chléb náš vezdejší!“

Mladý Věk se ho otázal, čím ten sklad tam v kostele a kdo byl ten starý muž v copu.

„Toho že neznají? Bože, odkud jsou? To je pan Toškán, boháč, lifrant, lifruje vojsku voly a obilí, z toho si mastí kapsu, z toho kupuje domy, paláce. Nevěřejí, mladý pane? Tak sejdou podívat do Starých alejí, tam ostává, v hraběcím paláci! Jdou se podívat.“ Vykročiv, nedbaje Václava, bručel před se:

„Chléb náš vezdejší! Modlete se, lidičky, chléb náš vezdejší, lifranti, zloději! —“

Bezděčný ten výkřik nouze i hluboké nespokojenosti živě se dotkl Václava. Cítil, že v tom hlase ozvalo se hlasů tisíce. Než kdo si jich povšimne, kdo se ohlédne, zdali kdo pomyslí na pomoc? Hleděl za udřeným, přihrble kráčejícím řemeslníkem, a myslil na něj, i když zašel. Václav vstoupil do zrušeného kláštera u kostela, do bývalé prelatury krásné výstavnosti. Znal to vše zevrubně z otcových vypravování; kvůli němu sem šel pro vzpomínky na jeho mládí. Vídal jej v duchu jako studentíka, jako drobného vokalistu v rozlehlých, čistých chodbách, plných starých obrazů, v krásné, malované bibliotéce, vídal řadu tichých cel klášternických – A co spatřil: zpustošení, hrozný převrat. Místo

klidu a ticha nepokoj a hluk, všude samý chudý byt, plno dětí, ženské, slyšel křik hlasů, bouchání a řezání nástrojů z dílen při chodbách i na dvoře; všude hemžení a dost nečistoty – Pospíchal odtud.

Ještě pak hledal a našel Českou expedici v Dominikánské ulici. Již se smrákalo, když u ní stanul; v poloskleněných dveřích Krameriova obchodu zardělá zář. Nahlédl. Regály v pozadí plné nevázaných knih, za pultem na konci u stolku mladý muž něco píšící. To jistě mladý Kramerius. Ke dveřím nikdo z ulice nepřišel, v krámě placho, nikdo tam. A jaké tam bývaly besedy a schůze! Pelcl, Procházka, P. Vrba, vzpomínal si mladý Věk dle vypravování otcových, farář Rokos, doktor Ivan Šedivý, Nejedlý a kdekdo; a jak se tam kupci hrnuli —

Nějak zklamán a stísněn odcházel ode dveří. Do večera potloukal se ulicemi; trochu bloudil, myslil na Expedici, je-li tam tak pořád, že snad ne, a co Patrčka, tady že se s ním sejde, že už brzo přijede, v polovici listopadu povídal, a přinese noviny z domova.

V Sirkové ulici byla tma, když se vrátil, a v nádvoří domu, kdež bydlil, černo. Jen masivní pavlač se z něho rýsovala, jak zardělými okny na ni svítilo. U paní Lorencové měli okno při dolní polovici zataženo bílou plátnou záclonou. Stín se tam mihl. Václav však nerozeznal. Na pannu Lorencovu vzpomněl, má-li ještě bolení zubů a čte-li zas či ještě. A co asi čte.

Doma, v bytě dostalo se mu pozvání, aby si šel vzít s nimi, s takovou přišla paní kvartýrská pokašlávajíc, že nemají sice nic zvláštního, ale kdo by také mohl za té drahoty pomyslet na něco lepšího, že mají jen pár bramborů na loupáčku, ale že snad panu Věkovi přijdou k chuti, když je venku tak sychravo.

Přijal rád, poněvadž co odjel z domova, neměl teplé večere; netušil, jaký ouklad v tom pozvání. Zasedl ke stolu s mistrem Praxem, jenž, zatímco čekali, se těšil a vychvaloval, to že se budou mít, že se těší, paní že umí uvařit brambory, umí a že vybrala zrovna královské, takových že nemají ani u arcibiskupa – Mluvil tak, že nebylo znát, mluví-li vážně nebo ironicky, směje-li se královským bramborům a své „paní“ —

V oblaku páry z bramborů prozářené zarudlým světlem lojové svíčky zjevila se hlava paní kvartýrské. Brambory mladému Věkovi zrovna zavoněly. Než shledalo se, že „paní“ zapomněla na omastek, na sádlo, že na stole není nic nežli sůl a že jít pro sádlo je už pozdě; také mistr Prax rozhodně jako z velké starostlivosti prohlásil své Anince, že ji teď ven nepustí, že když kašle – Věk ihned pochytil, co je, že nezbývá nežli nabídnout své máslo k jejich bramborům. Chvály za to bylo do aleluja; mistr Prax mastil a také paní pobízela a podával jí, to že je máslo, takové že by v trhu nedostala, takové že nemá ani arcibiskup, to že mohl jíst Napolion, když byl v Šenbruně, to že je dobré pro kašel —

Věkovi zahořklo, když viděl, jak z hrnce ubývá, když si mistr Prax ještě také krajíc namazal a „paní“ pobízela, aby si iáke pomazala, to že je taky dobré pro kašel, že jí odlehne, a mazal, jedl, až dojedl, až si spokojeně oddechl: „Pánbůh zaplať, dobrý to bylo, zejtra zas tak. Teď bude fajfěička šmekovat. Annerl, jen pár bafů —“

Nazejtří ráno v osm hodin vstoupil Václav Věk do kanceláře doktora Lískovce. Zastal tam jejího správce, pana Kubecia. Právě posiloval nos ze své moučnice.

„Tak pěkně na minutu, tak to má být,“ přichvátil starý a hned také ponapomenul: „Tady pana Vogla,“ pohlédl ke stolu, u kteréhož Václav včera viděl rozezívaného písaře a kdež té chvíle nikdo neseděl, „neberou si za příklad, nikdá ne, dokonce ne.“

Přinesl papír, akta, ukazoval Václavu, co bude opisovat, co a jak, kterak papír složit, jak psáti text, jak rubrum.

„Kdyby si v něčem nevěděli rady —“

„Chtěl jsem už napřed požádat o dovolení, abych směl přijít o radu —“

„To jen přijdou —“ utřel si nos červeným velkým šátkem, „a nyníčko in Gottes Namen —“

Za hodnou chvíli přišel pan Vogel, velký, štíhlý, dobrý třicátník, v módním svrchníku. Švihácky učesané černé vlasy se mu jen leskly; zardělá tvář byla povadlá, oči měl nevyspalé, okraje víček červené po nočním bdění. Pozdravil německy, jinak nepromluvil, sedl, dlouho se připravoval, nežli vzal brk do ruky a začal psát.

Václav se dal horlivě do práce a sotva pozvedl oči od papíru; v kanceláři nastalo hluboké ticho. Brky vrzaly, někdy do toho zaskakal nos starého Kubecia, jak dychtivě, zrovna hladově a rázně vdechoval posilu z „moučnice“. A zase tři brky skřípaly; to trio však dlouho netrvalo. Pero pana Vogla dělalo pauzy, až přestalo nadobro; Vogel obracel arch, jako by přehlížel něco již napsaného. Přehlížel, ale neviděl, oči se mu klížily, dřímota jej obcházela v tichu a teple kanceláře. Naráz však vztyčil hlavu zmoženou nočním touláním, když vedle zavržaly boty a vstoupil principál.

Doktor Liskowetz přál velmi vlídně dobrého jitra, mnul ruce, promluvil s Kubeciem a hned k Václavovi. Vzal jeho arch do ruky, bedlivě jej prohlížel.

„So, so, gut, jen řádky ne tak hustě, víc od sebe, will ich sagen —“ Napoprvé uběhlo dopoledne dost rychle. A po obědě štěstí přálo. Když se Václav zastavil v bytě doktora Helda a zeptal se (bez naděje, že uslyší příznivou odpověď), je-li pan doktor doma, žádala hospodyně, aby počkal, že jemnostpánovi ohlásí.

Václav stál v napjatém očekávání; dost vzrušený vstoupil pak do Heldova pokoje. Doktor vstal od stolku a šel mladému Věkovi vstříc. Stanuv proti němu, podíval se mu bystře do očí.

„Je, je to,“ řekl s úsměvem, „je to pantáta z mladých let.“ Podal Václavovi ruku. „Četl jsem jeho psaní. Rád udělám dle jeho a dle vašeho přání, mladý příteli.“ Začal o Dobrušce, ptal se na Věka, pak na Václavovy studie a jeho poměry. Zakroutil hlavou, když zaslechl, že píše u advokáta.

„To by v studiích nedělalo dobrotu. V tu chvíli nevím o žádné kondici, je teď o ně nouze, mnoho potentů, ale budu pamatovat. Zatím —“ Šel k psacímu stolu, vzal něco do papírku zabaleného, patrně již přichystaného, a podal to Václavovi jako příspěvek na knihy a různé potřeby tak šetrně a mile, že Václav, který se začervenal a chtěl se bránit, neodolal. Held si napsal jeho adresu a vyzval jej, aby za nějaký čas jej opět navštívil. —

Co mladý Věk z domova, neměl poklidu; den co den samý vzruch a napětí, z dojmů do dojmů. Nové a nové se jen hrnuly, kolem samá nová, cizí tvář, nové okolí; pořád jen vnímal a pozoroval. A přitom starost, aby se uchytil, naděje i obava, jak pochodí, podaří-li se mu to, za čím se vydal do Prahy.

Začátky neměl zlé; ale to, že nemohl tak dlouho stihnouti doktora Helda, v kteréhož vlastně nejvíce doufal a na nějž spoléhal, jej rozčilovalo a působilo mu nepokoj. Než i s Heldem mohl promluvit. Odnášel si od něho slušnou podporu na penězích a také jistotu, že má a bude míti v něm příznivce, kterýž mu nějakou hodinu opatří. V tom bylo největší utěšení, tím se mu projasnilo.

Nazejtří po té návštěvě měl něco nevídaného. Do desáté byl v kanceláři, po desáté pospíchal na Staroměstský rynek k Týnskému kostelu, kdež se měla odbyti instalace nového rektora. Náměstí oživilo šumnou slávou, neobyčejným ruchem, zvláště část u domů a loubí před kostelem. Tam jako na mraveništi; zástupy studentů, houfy zvědavých. V hlučný šum čekajících rachotila kola dojíždějících kočárů; livreje se leskle míhaly z kozlíků a zapadly v temném proudu lidí plnicích prostranství i podsín i uličku před Týnem; výkřiky kočích a vystrojených běhounů houkaly do bzučivé, rozšumělé směsi hlasů, dvířka kočárů bouchavě zapadala. Páni v pláštích, v opeřených kloboucích, vysocí důstojníci, duchovní, úředníci brali se zástupem k hlavnímu vchodu. Breskné fanfáry starodávné, rachot kotlů vítaly je a zaléhaly až ven do náměstí.

Mladý Věk dotlačil se až do kostela a dostal se hodně dopředu, takže uviděl všecku slávu výše před oltářem v presbyteriu za slavné zpívané mše i po ní, kdy se konala vlastní instalace. Uviděl všecku společnost universitních profesorů a hodnostářů s lesklými zlatými řetězy přes prsa, nějakého generála v bělostném fraku a v rudých nohavicích, nejvyššího purkrabí a guberniální rady v plné parádě, kanovníky, městské hodnostáře; samý frak, zlatolesklá uniforma. Z těch vyrážel svou bělostí hábit a bílý hedvábný plášť strahovského opata, nového rektora, jemuž se zlatý řetěz s křížem blyskotal na prsou.

Lesklá, skvělá podívaná, zvláště venkovskému studentu. Mladý Věk měl oči všude; ale také chytal, co se tam mluvilo, přednášelo, všecko latinsky. Hleděl do presbyteria, k oltáři i po hostech,

dámách i pánech; pak vzpomněl i na Klicperu, na Pacáka, jsou-li tu, jak řekli. Než jak byl zaklínován v zástupu, nemohl se hrubě otočit.

Teprve když řeči domluveny, když zpěv dozvučel i fanfáry, když všechen zarudlý vynesena byl proudem ven se valícím a stanul před podsíní, zahlédl Pacáka filosofa, jehož trnková očka vesele zamžikala, když se Věk přihlásil.

„Kde je pan Klicpera —“

„Frantík? Medik? Šel se mnou sem, ale ztratil se mně.“ Rozhlížel se po hloučcích studentů, náhle sebou trhl a ukázal směrem k Železné ulici.

„Tamhle! Vidějí ho! Tamhle u Železné ulice. Stojí s tím velkým, v perníkovém kabátě. Vidějí?“

Václav zahlédl medika Klicperu i toho v perníkovém kabátě, urostlého, štíhlého mladého muže, jemuž nebylo ani třicet let. Vypadal dost elegantně, ačkoliv oděv jeho zdál se obnošený.

„Kdo je to?“

„Bývalý student, pak voják, legionista, pak páter vyklouz —“

„Takový mladý —“

„No, k legionu se dal před desíti lety, to mu nebylo ani dvacet, pak šel do semináře.“

„Vystoupil —“

„Vystoupil, v klerice nevydržel; tedje suflérem u divadla —“

„Ach —“ ,

„A Čech, našinec. Štěpánek se jmenuje, je z Chrudimě. Klicpera, Frantík, se s ním dobře zná, ten je samý tyátr, hned by se k němu dal —“

„A mladší myslím taky —“

„Václav? Ten teprve. To jim je komedie, když hrajeme doma divadlo, sami, jen tak; já musím s nimi, to jim kvartýrská dělá! Jezusmarjá, pane doktor, to jako starší, medik,“ Pacák cituje napodobil hlas i hrůzu své kvartýrské, „dyť mně s tím tyátrek rozbořej kamna, pane Wenc! To zas na mladšího – Tak zas voni! Hele, jdou pryč, do Železné ulice.“

Pacák hleděl za krajanem a za Štěpánkem.

„Musím s Franckem mluvit. Sbohem. A přijdou k nám někdy,“ obrátil se k Věkovi, „však vědí kam; Linhartský plácek, numero sto třicet devět —“ To mluvil už chvatněji, potřásaje na rozloučenou Věkovou pravici. Zmizel okamžikem za skupinou studentů na rohu Železné ulice.

Mladý Věk nešel rovnou domů. Poledne minulo, hlad se ozýval, a u křížovníků dnes neměl oběd. Aby laciněji pojedl, zastavil se na Uhelném trhu. U „kuchyní“ pod oblouky podsíně nebyla tlačenice. Hned dostal porci rýžové kaše do papíru a chtěl chvatně do nedalekého svého bytu, aby ve svém pokojíčku, tajně, aby mistr Prax neviděl, odbyl své lukulské hody a chlebem zajedl.

Pospíchal, ale přece se zastavil opodál u dřevěné boudy, když za ní zahlédl mužika v perníkovém fraku, žlutých, pečlivě učených vlasů. Skutečně, on, „pan baron Stroh“! Byl tam u tabule. Španihelku se střapcem pod paždí, sychravým chladem pobledlý, překládal rychle z dlaně na dlaň porci horkého jahelníku, ukusuje z něho a hltavě polykaje.

Václavovi bylo „barona“ líto a maně vzpomněl na Tomáška, na koktavého protivníka koktavého barona, Tomášek že se nemusí tak schovávat.

To byla poslední příhoda; nic nového pak už nepřišlo. Václav se dostal do všedních kolejí. Den jako den, obyčejně deštivý nebo alespoň kalný, sychravý. Byl ošklivý listopad. Mladý Věk v takové dni do kanceláře pospíchal. Doma měl chlad; paní Praxová tuze si pomáhala drahotou. Ta byla její štít ve všem. Topila málo, takže mladý Věk se večer ve svém pokojíku krčil zimou; a ráno zase. Chudá snídane, obyčejně zasmažená polívka nebo úkrop tuze ho nezahrály. Kávy teď ani neuviděl.

Zato když vstoupil ze sychravá, z vlhké, blátivé ulice do kanceláře čistě umetené, příjemně již vyhřáté, bylo blaho. Teplicko v jizbě a ještě topili; slyšel oheň v kamnech, jak praskavě plápolá. V kanceláři sucho, teplo. Přicházel proto na minutu, spíše ještě dřív, takže jej starý Kubecius vítával pochvalným mručením; spokojeně přitom bral z „moučnice“, cpal nos a ptával se naprázdno, před se:

„Aber Herr Vogel – Kdepak ten – Aber —“ to „aber“ znělo hrozivě.

Ale hned přestalo, když Herr Vogel vždycky po čtvrt na devátou vstoupil; starý Kubecius jen rychleji šňupal, prudce, zlobivé.

Mladý Věk se také nepotrhal prací. Psal pilně, ale přece s přestávkami. Ty byly, když starý Kubecius zašel k Šéfovi na poradu, nebo když „starý“ byl u soudu; za takových chvílí pan Vogel, nedostudovaný jurista z pražské, někdy dost zámožné rodiny, zíval a protahoval se na židli nebo dřímával. Mladý Věk zase hledíval oknem ven, na nerovný písčitý břeh volně k řece se svažující, na staré, zkřivené, nahnuté stromy na něm, na ohrady plné dříví, na rybářské chalupy u vody.

V ten čas bylo tam všude pusto. Stromy skoro holé, zahrádky u chaloupek prázdné, bez květu, sešlé. Rybářské sítě tráslly se ve větru na jejich plotech, před vrátky.

Častěji však nežli k pustému břehu obracel zraky za široký, volný proud Vltavy, na oblouky starého mostu, na proud lidí na něm, na výšiny za řekou, na Petřín, k Strahovu, královskému Hradu. Rád tam hledíval, ať vše jasně viděl, stráně zbarvené, skropené pestrými barvami podzimu, klášter, Hrad i Svatovítský chrám velebně vznešené nad spoustou zahnědle rudých střech Malé Strany, nad něž se prozelenávala bání kostela u Sv. Mikuláše, ať v lehkém zamžení deště nebo v kalném ovzduší pochmurného dne, kdy temná oblaka nade vším těžce visela nebo když se mraky hnaly divým letem nad Hradem k Petřínu a za něj dál jako vzdušné tmavé vlnobití, vysoko vzedmuté, podivných podob, divokých tvarů.

Na tom oči zůstávaly. Mladému Věkovi nebyly tyto výhledy pouhým divadlem na velkolepou scénérii.

Oživoval si ji, jako si oživil pusté rozvaliny frymburského hradu. Průvody vídal na Kamenném mostě, proudy bojovníků, skvělé družiny českého panstva a rytířů jedoucích nahoru na Hrad probuzený ze zakletí, mrtvého klidu a opuštění, na Hrad plný slávy jeho zamilovaných knížat a králů, českého Achilla, Otokara II. a Karla, Otce vlasti.

V takových chvílích zapomenul, že kousek dál u druhého stolu dříme kancelista Vogel, zapomenul na starého Kubecia i samého principála; za takových chvílí přicházelo také pokušení. Jakkoliv doma, když uslyšel vznešené verše mladého korouhevníka Poláka, se zařekl, že nikdy už nebude psát veršů, tady přece nedolal. Začal je zase lepit. Ale nikdy nedolepil; pokaždé jej něco splašilo: buď strašlivé zívnutí kancelisty Vogla, jenž si přitom bubnoval prsty na prohlubeň úst jako vrata rozevřených, nebo nějaká cynická poznámka, byl-li už Věk v Židech, zná-li tu neb onu vykřičenou místnost, nebo jej splášily kroky starého Kubecia vycházejícího z principálova pokoje. Někdy i principál sám, když znenadání, vystrčiv hlavu s nahnatými šourem přes lebku prameny vlasů, rozhlédl se kanceláří bledě modrýma, vodovýma očima, velký nos si pohladil a zavolal mírně a vlídně: „Herr Věk – will ich sagen —“

Někdy to „sagen“ bylo buď opsati nový akt, obyčejně však, aby pan Věk, když sluha Franc není doma, byl tak hodný a zanesl tato akta tam a tam, k soudu nebo k tomu neb onomu advokátovi.

Tak mladý Věk s lejstry pod pažďí putoval Prahou, nejvíce Starým a Novým Městem, za jasných dopolední, za deště a v blátě, chodil placy, ulicemi, uličkami, procházel šerými průjezdy a průchoditými domy, kdež slepec prosil, tu modlitbou, tam laškovným menuetem, jež pískal na flétnu, kdež v prastarých, zapadlých černých krámcích mrkaly i za dne lampičky nebo lucerny. Chodil živým proudem ulice, kterouž hlučel rachot kočárů a fiakrů, do níž zaléhal z nádvoří hlas niněry nebo zpěv žebravých zpěváků, pějících nějakou hroznou baladu nebo píseň o nešťastných milencích.

Vcházel do různých domů, z jejichž dvorů nebo přízemků zpěvavě vyvolával do pater dráteník hledající dílo nebo chudý žid s pytlem přes rameno, také zpěvavě, ale pronikavěji nabízejí obchody; vstupoval po dřevěných, tmavých schodech, nad nimiž ve výklenku rudě mrkala lampička pod starým krucifixem nebo zašlým, zčernalým obrazem Matky boží nebo sv. Jana, tápal v tmavých předsíních, vstupoval do vytopených kanceláří, jež všechny stejně páchly, kdež za stoly a pulty s dřevěnými miskami plnými posypátka, s ohromnými porculánovými kalamáři mezi akty a papíry a s dlouhými nůžkami po straně visícími seděli písaři, koncipisté, mladí, staří, uvadlí, šediví, nemluvní, mrzutí, často i hrubí.

Tyto návštěvy s akty nebývaly vždycky příjemné; než mladý Věk se nemrzal. Těmi posílkami byl volnější, chodil po Praze, leccos uviděl a seznal; někdy bloudil, někdy si zalelkoval, pozoroval, zvláště když se dostal do živých ulic.

Jednoho jasného rána v listopadu vracel se z Celetné ulice, z kanceláře doktora Wohlraba, z úmyslu delší cestou Prašnou branou, Starými alejemi. Tam ukázal před velkým, rozlehlým domem, jenž byl jako palác. Ale balíky z něho vynášeli a nakládali na velký vůz na ulici před domem. Než tentokráte vůz Věka neuvábil, nýbrž veliký kámen u průjezdu, mramorový kámen s jamkami. Že to patník není, usoudil; ale nač ty pravidelné, umělé jamky, neuhodl, nepřebádal.

Nevšiml si, že vůz s velkým nákladem zatím odjel. Od záhadného kamene obrátil se do velkého, světlého průjezdu, kterýmž bylo jasné vidět na dvůr také světlý a volný. A za tímto nádvořím jaká zahrada! Více háj nežli zahrada. Stromů tam jako v lesíku, mladých a starých, košatých. Byly většinou holé; jen sem tam svítily zbytky podzimního zlata a purpuru po jejich haluzích v zářivém světle jiskrného dopoledne.

Václav užaslý omámil se na netušenou zahradu, oddělenou jen nízkým plotem od nádvoří. Branka do zahrady otevřena a nádvoří té chvíle jako by vyplákl. Uváben postoupil až do něho. Mínil jenom nahlédnout, ale zahrada, její staré stromy vábily jako zakletý, čarovný ostrov. Pudilo jej podívat se, jak tam je. Nevěda stanul až u plotu, u bránky, a dychtivě vyzíral mezi tiché stromy, do jejich tajemství. Stezky mezi nimi se ztrácely, pestré závěje spadlého listí pod nimi, tu hnědé, zčernalé, tu zlaté, do ruda na slunci svítící. Tam nějaká socha za stromovím.

Ohlédl se plaše. V nádvoří nikdo a v oknech nahoře také ne. Nevydržel. Už se nad ním zastínilo od haluzí, už byl za branou pod stromy. Šel rychle šustícím listím, rychle, chvatně jako zloděj a neodvážil se podívat se za sebe. Strach jej poháněl i touha vše si prohlédnout. Chtěl jenom na kraj, ale vábilo, táhlo jej to dál. Zapomínal na Prahu, na spoustu kamenných domů, na dlažbu, na klenby průjezdů.

Nebe nad ním, modré nebe a koruny stromů; měkce kráčet pískem, listím, vybledlým trávnickem jako v poli, jako v lese. A ticho! Ruch ulice dozněl. Ale hlas sýKory jako v háji se ozval. Rád jej uslyšel, mile překvapen. Zněl jako pozdrav přírody, domova. Bylo mu volněji, veseleji. Pojednou stanul.

Prostora před ním, trávnick, v něm stromy zaražené jako „spády“! Ano, jako na čihadle. Václav užaslý se rozhlédl – velká zahrada a v sousedství vpravo vlevo také takové, podobné. Toť velký háj mezi domy, a ticho tu. Čihadlo však? Ale jsou to jistě „spády“ a tam mezi houštinami a stromy bouda, čihařská bouda, větry a deštěm již pocuchaná, ale pravá čihařská bouda. Klec tam u vchodu překocená a druhá dřevěná za ní. Jistě čihadlo! Tady v Praze v nejživější ulici.

Vtom kdesi zpředu, z domu, otevřelo se okénko zasklené pavlače a odtud ženský hlas zpívavě zavolal: „To-má-ši!“

Věk leknuv se vyrazil jako vyplašený zajíc, akta pod pažďí; několika skoky byl u branky. Chtěl tudy ven, ale z výšiny zasklené pavlače ozvalo se podruhé zase tak: „To-má-ši!“

Zdola tentokrát ohlas, odpověď, z přístavku v nádvoří. Starý kmoch odtud vystoupil v beraniče, v plátěné zástěře, v punčochách a střevících, a ten odpověděl nahoru:

„Už jdu, panímaminko —“

A šel, přihrben, těžkým, kolébavým krokem nádvořím do průjezdu.

Mladý Věk číhal, až staroch zmizel; pak, neohlížeje se vpravo vlevo, vletěl do průjezdu. Tam vrazil do nějakého velkého muže, hnál se však dál, ven, jako by jej stíhali; teprve na ulici uvolnil v kroku a ohlédl se. Nikdo za ním. Vydechl si; šel, ale ničeho nedbal, nic se neohlížel. Byl pořád ještě v zahradě, pod stromy, pořád ještě cítil stín jejich korun a jako by měl jejich haluze nad hlavou. A čihadlo, čihadlo —

Čí to asi dům a zahrada? V kanceláři se nemohl zeptat, aby se neprozradil, že se toulal! Ani ne na ten mramorový kámen s jamkami. Ale již po obědě zvěděl vše. Mistr Prax, jenž znal Vídeň lépe nežli Prahu, Vídeň i Schönbrunn, pokýval ulízanou hlavou a zeptal se s úsměvem, v němž byl

úžas i politování, bože, ten kámen? Takových kamenů on že viděl, ve Vídni, u paláců, to že takový kámen je na zhášení fagulí, to že když přijela vrchnost nebo její hosté k paláci, to že vždycky lauffi v livreji, v parádě, s fagulí v ruce, a ti jak doběhli k vratům paláce, hned obrátili světla a zhášeli je v těch dírách, v těch jamkách mramorového kamene u vrat, to že jich viděl, to že ve Vídni —

„Tak to ten dům v Starých alejích,“ vpadl mladý Věk, „je také nějaký palác.“

Tady zase byla paní kvartýrská jistější. Dle Václavova udání o poloze toho domu tvrdila, že ten dům je palác, či že jím byl a patřil hrabatům Přichovským, od hraběte Přichovského že jej koupil ten bohatý lifrant, Toškán, ten že teď ostává v hraběcím paláci a ta zahrada že je veliká, bodejť panská, čihadlo že by tam mohlo být, proč ne. Její Johan přisvědčil, že „kvis“; co takoví boháči – Václav v duchu hádal, kdo tam asi číhá, kdo, ten starý že sotva. Přikmitlo se mu, že ten v průjezdu byl sám starý Toškán, jak jej zhlédl u Sv. Mikuláše na Starém Městě, an vykročil z kostela, veliký, s copem.

IX. O PODIVNÉM POŽÁRU

Odpoledne dvanáctého listopadu rozhodl se mladý Věk, že půjde do České expedice v Dominikánské ulici poptat se po Patrčkovi, vědí-li snad, kdy přijede, a zanechat v Expedici pro něj svou adresu. Bylo načase, aby se tam vypravil, neboť v polovici listopadu chtěl Patrčka do Prahy. Mladý Věk však do Expedice nedošel, protože se na Malém rynku setkal s Patrčkou samým.

Mladý Věk se živě zaradoval z náhodného setkání. Krajan tu a tak znenadání; přivanulo s ním ovzduší domova, po němž sice tak netoužil v palčivé tesknosti jako před lety v Litomyšli, který však choval hluboko v srdci, třebaže ve shonu dne a hluku velkého města často na něj nevzpomínal a třebaže obraz jeho se mu tu v Praze jakoby zamžel. Teď rázem se mu zjasnil; radostně vzrušen zatoužil uslyšeti, jak u nich, jak doma, co tam, a skoro zdoluhavý se mu zdál Patrčkův výklad, proč přijel, dřív, nežli tenkrát řekl, že musil hlavně z ohledu na povoz.

Patrčka se právě ubíral na Staroměstské náměstí, kdež měl obchodní řízení. Václav jej vyprovodil až k tomu obchodu a počkal pak před krámem. O domově uslyšel, že jsou všichni zdraví, pantáta, panímáma, Liduška, že Patrčka v Dobrušce u nich nedávno byl, ale to že ještě neměli od něho,

Václava, psaní, zdraví že jsou i při té klopotě, té že je všude dost, zvláště u nich v kopcích, teď že tam je ukrutný čas.

Když Patrčka si svou záležitost vyřídil, obrátili se zase zpátky a rovnou do Expedice. Nežli došli, uslyšel mladý Věk také o Dobřanech, na které se hned optal, o faráři Zieglerovi, že se Patrčka u něho také stavil, že přivezl od něho do Prahy psaní, celý balík psaní, známým a vlastencům, farář Ziegler teď že sedí skoro pořád doma, co taky, kam, a ven že skoro ani nemůže, že tam nahoře na Dobřanech mají už sněhu; u nich, dole v Solnici i v Dobrušce, že ho ani tuze nenapadlo, ale na Dobřanech že jsou ho závěje, před farou až do plotu u zahrádky, takže je pan farář doma, přechází pokoji, řídí a natahuje hodiny a ještě víc že sedí a čte a píše, překládá Horáce.

„A Fénélon.“

„Taky, ale veršování zatím nechal, už překládá, jak je v originále, prózou. Tak mu to pěkně utíká. Je sice za světem, ale má práci, která ho těší a může se jí věnovat. Ráno odslouží mši a hned může sednout ke knihám a má svatý pokoj. Takhle pracovat, to bych si přál a nemít tolik starostí a takových —“

Patrčkovi se chmuřila tvář. Václav mu rozuměl; pamatoval si, jak si stýskal v Opočně, když se s ním tam o vagacích sešel. Chtěl mu říci něco na potěšení, ale nevěděl hned co. A vtom Patrčka v nechuti své a nespokojenosti vybuchl:

„Hned bych všeho nechal, hned – Jen kdybych to mohl prodat anebo někomu přenechat, vždyť při všem dření nemám z toho nic, ani zisk, ani volné chvíle, abych moh číst, učit se nebo něco napsat. Vždyť jsem vám řekl, jak to hned našinci omlouvají a vyčítají nebo se vysmějí. A kdo! Takoví!“ potrhoval prudce rukou. „Takový hloupý pulmistr, nafouklý správce – Ale,“ mávl pravicí, „co bych si kazil. Jsem v Praze; na tu jsem se vám těšil. Tady se jinač dýchá, tady je člověku volněji. Věřte mně, hned bych tu ostal, hned, a kdyby jen dost málo něco bylo – A jak vy,“ zeptal se pojednou, „vaši mají o vás velkou starost, jak jsem z jejich řeči vyrozuměl —“

Nežli Václav dopověděl na tuto otázku, došli do Dominikánské ulice k České expedici. Patrčka, jenž tu nebyl poprvé, uvedl Václava do krámu v přízemí vedle tiskárny. Mladý Kramerius v ní právě meškal. Zavolán přišel hned a rád uvítal vlastence z hor, horlivého odběratele a předplatitele, jakož i mladého Věka. Dědic Krameriův, ne starší nežli Václav, devatenáctiletý, nad prostřednost velký a statný, byl dobromyslnost sama.

Patrčka se ptal na jeho matku, kteráž vedla domácnost, ptal se na jeho mladší tři bratry, kteří studovali, a hned zas byli v literatuře. Václav uslyšel nedozpívanou píseň v nové variaci. Mladý Kramerius povzdechl upřímně, jak jsou ukrutné časy, co měl a má starostí, on i jeho společník, pan

Tomsa, v tiskárně že mají málo práce, když se všechno tak zdražilo, zvláště papír, na knihu, na nějaký spis že se skoro nikdo neoptá a noviny, však že ví, že četl oznámení, že musel Vlastenské koncem června načas zarazit; v půl letě!

Patrčka naslouchal zachmuřeně líčení těžkých a trapných poměrů literárních a obchodních. Doléhaloť mu na mysl a plašilo jeho sen o životě volného literáta. Hleděl zamyšleně, mlčky před se, až se oči neobrátil otázel:

„Tak to by nebylo možná, aby se člověk oddal spisovatelství?“

Mladý Věk vystihl, že to není otázka jen tak maně prohozená, nýbrž že v těch slovích se ozvaly nejtajnější přání a tužba Patrčkova.

„Což si, vlastenče, myslíte!“ Kramerius mávl rukou. „Leda by se sytil rosou a nechtěl jíst a se odívat. Není možná. Hýbl by mohl to dosvědčit. Jeho by spisování samo také neuživilo; zle by bylo, kdyby nebyl korektorem u nás a u Házů. A korektorství je namáhavé; nadře se dost. Na to musí být povaha, jakou má, takový veselý, no – Enšpígl třebovský, jak mu říkáme. Nikoho nezarmoutit a zármutek a starost si nepřipustit.“

Patrčka začínal být už neklidný; výklad mladého Kramcria byl mu nevhod. Jak mohl, přerušil ten hovor; ptal se na známé, a též chodí-li Hýbl ještě na Starou rychtu.

„A pořád, ten by bez ní nebyl a na Rychtě by se všem po něm stýskalo, obzvlášť u vlastenského stolu.“

Smluvili se, že se tam navečer sejdou. Když vyšli z Expedice, vyzval Patrčka mladého Věka, aby již domů nechodil a zůstal s ním. Ten přijal rád. Patrčku vyprovodil ještě do velkoobchodu na Koňském trhu; pak chodili do večera jen tak, bez účele, u volném hovoru. Věk začal o domovu.

Patrčka však záhy zabočil zase do Prahy, že by bylo přece jen nejlíp, kdyby tu mohl ostat a nechat vah a kornoutů a chytit se jen péra, to že by bylo jeho, na to že pořád myslí, že i ve snách se mu to plete; z nějaké psoty že by si nic nedělal, že by pro svou osobu všechno snesl, kdyby mohl vlastensky pracovat a pérem literatuře přispívat, ale když matka doma —

Povzdechl, chmurně před se hledě do ztemnělých Starých alejí, kterýmiž kráčeli a kterýmiž pohvizdoval ostrý listopadový vítr. Ani pak se mu hned nezjasnilo, když vstoupil do prostorné, klenuté jizby na Staré rychtě. Nesedělo tam tolik hostů jako jindy a u „vlastenského“ stolu skoro prázdno. Starého měšťana Fryče tam zastali a houslistu z orchestru Stavovského divadla.

Patrčku znali od dřívějších jeho návštěv, na Václavova otce se dobře pamatovali, a proto syna rádi uviděli. Patrčka se hned ptal na Hýbla, pak na ostatní stálé hosti. Hýbl že přijde najisto, povídal Fryč, ten že nevynechá, ale ostatních že se nedočká. Zima, mýnil spisovatele a knihtiskaře, ten že se vymlouvá na léta, že je starý a z Týnské uličky že skoro ani nevyleze, pan starý Hamous že stůně a ostatní že přicházejí jenom někdy.

„Teď je všude znát zlé časy,“ dodal, pokyvuje hlavou.

Václavovi se na Staré rychtě ihned zalíbilo. U stolu přijali jej srdečně a kolem všechno tak nějak sousedsky, jako doma, ne tak cizí jako v kancelářích, v koleji, na ulicích, a všechno tu české. Z hostů jeden jej překvapil. Seděl opodál u velkých zelených kamen u stolku sám a sám, vlasatý, zarudlý, v tmavohnědém kabátě, v širokém, černém nákrčníku staromód-ním. Seděl přihrble, zamračeně zamyšlen; chvilkou ramenem potrl nebo se uplivil zkrátka nasucho a zase zhluboka se napil dlouhým douškem.

Václav byl překvapen. Tohoto divného muže neviděl poprvé. V Sirkové ulici jej už několikrát potkal. Pokaždé se za ním ohlížel a byl by rád zvěděl, kdo je. Teď se na něj tiše optal.

„A to je podivín,“ pověděl starý Fryč, „nějaký doktor Srnka, ostrá huba, dělá si ze všeho pošklebky.“

„Bydlí v Sirkové ulici,“ vpadl Václav, jenž si vzpomněl, že mistr Prax mluvil o jakémsi doktoru Srnkovi, bydlícím v jejich domě, ale vpředu, do ulice, v nejhořejším poschodí.

„To jistě nevím,“ odvětil Fryč, „ale někde u Svatého Havla, to jistě.“

Náhlý šum kolem stolu; všichni se obraceli ku dveřím. Kacaírek, třebovský Enšpígl, Hýbl! Stanul u nich v šedém plášti, vlasy sčesané do čela, do spánků. Široká jeho tvář i modré oči se usmívaly a hned vesele vykřikl, když poznal Patrčku. Uvítal jej srdečně a také Václava, jehož se hned vyptával na Litomyšl, když uslyšel, že tam Václav studoval gymnasium i filosofii.

„Tam mne chytla zuřivá krvežíznivost,“ žertoval, „opravdu, když mě napadlo, že bych mohl také být Napoleonem nebo alespoň nějakým generálem. V Litomyšli jsem se chtěl dát na vojnu, dobrovolně, k landvér, proti Francouzům; také jsem na to byl, bodejť gymnasista, rétor. Vidíte, co mohlo ze mne být, kdybych byl nezhodil bouchačku a patronaš dřív, nežli jsem jich dostal —“

„No, ale nelitujete toho,“ řekl Patrčka vážně, ne bez úmyslu.

„Jak bych litoval, jsem jako pták, korektur málo, psát nemusíš, knihtiskaři to nechtějí – zkrátka, ležácké časy!“ Řekl to vesele, ale s trpkou příchutí. Pojednou vzpomněl, kde je Kramerius, cože tu ještě není; a hned si sám vysvětloval: „Že ho Amor postřelil!“

„Však by udělal nejlíp,“ mínil starý Fryč, „kdyby se oženil. Ať něco vyžení, aby si pomohl, do obchoduje toho potřeba.“

„Ale dřív se musí naučit v karty hrát, bulku,“ Hýbl se usmíval, „kdyby toho snad potřeboval jako nebožtík jeho pantáta slavné paměti.“

Všichni se obrátili po Hýblovi a ten hned jim vysvětlil:

„Jednou mně Rulík vypravoval, ale —“ vzpomněl přitom, „víte, že je stonavý, že teď z Hradčan ani nesejde, v Expedici už nebyl tuze dlouho.“

„Tak co povídal —“

„A, o těch kartách. No, že když si nebožtík Kramerius svou Vefinku, nynější vdovu po něm, namlouval, že starý Hecirius, její pantáta, zlatník byl a měl dům U Ježíška v Spálené ulici, že starý Hecirius vrčel, když slyšel, že nějaký literát mu chodí za Vefinkou. Huboval doma, huboval i u Vořechovských, kam chodil bulku hrát, kde měl oblíbeného společníka v kartách, který moc pěkně hrál bulku. Tomu si stěžoval, nevěda, že to je ten milovník. – No, konec víte. Ta bulka, že ji Kramerius tak pěkně hrál, všechno spravila.“

Vtom vešel mladý Kramerius. Všichni se dali do smíchu, jak jej zhlédli, a starý Fryč na něj volal a kýval, aby šel, tady ten kacafírek že ho žení.

„A ožení, a půjde pak za tlampače, a pomyslí si —“ Hýbl přestal, jako by utál. Všichni jako on ohlédl se po stolku opodál kamen, po doktoru Srnkovi. Drže sklenici za ucho, jezdil jí po stole, jak ji pozvedl proti svíčke v dřevěném svícnu, pohladil ji a s komickou vážností ji oslovil:

„Vypiju tě, vypiju, a víš-li, na čí zdraví! Na zdraví Jeho Excelencí pana ministra. Hoch das Millionen Bettelstäbe spendende Finanz-Patent! Hoch! Hoch!“

Vypil půl sklenice a hned se zas přihrbeně posadil, hledě před se tiše, nehnuté. Jen se několikrát nasucho uplivil. U vlastenského stolu nechali ženění, nechali žertu. Srnkova připomínka o miliónech žebráckých holí finančním patentem uštědřených je upomenula. Začali o drahotě, o těžkém živobytí. Jen Václav mlčel a Hýbl; ten si neposteskl, nežaloval, až za jiného se ozval. Vzpomněl si, co včera slyšel, že starý profesor Majober tře bídu, že plat nestačí a že pořád stůně.

„Ještěže má hodného, svědomitého lékaře; doktor Held k němu chodí.“

„Oh, ti se jistě znají, když Majober ještě hrál divadlo v Boudě a u Hybernů. To jistě,“ hádal Fryč.

„S Thámem taky,“ ozval se Václav a zeptal se, kde teď je, vědí-li o něm.

„Ten zapadl jako kámen do vody.“ Starý Fryč mávl rukou.

„A ne, včera jsem mluvil s jeho bratrem, Karlem; však to o Majobrovi mám také od něho, a slyšel jsem, že zase dlouho nevěděl o bratrovi, o Václavovi, herci, ale tuhle že dostal od něho psaní ze Znojma, že je u nějaké společnosti režisérem, že se mu teď vedlo trochu líp.“

„Co ona, Thámová,“ ptal se Kramerius, zapaluje si papírkem dlouhou dýmku.

„O té Thám nic neříkal. Buď mu bratr o ní nepsal, nebo nechtěl o ní mluvit. Ubohý Václav Thám! Když jsem ho tady poprvé viděl, tady —“ Hýbl ukazoval najeden ze sousedních stolů. „Když

si na to vzpomenu – Ubožák. To jsme tu vyváděli takovou bláznivou čertovinu, měl jsem kázání blechách a pak jsme udělali castrum doloris a položili jsme na to nějakého filosofa v koženkách, a do toho přišel Thám znenadání, a jak —“

Nedomluvil. Doktor Srnka šel je navštívit. „Meine Herren, páni vlastenci, liběji odpustit, jak se mně zdá, nejsou veselí, nejsou dost spokojeni, a přece nynčko, itzt ist lauter Fortschritt besonders in der Gleichheit der Verarmung a v dělání dluhů. Fortschritt! Lauter Fortschritt! A taky v tom: pan ministr má nový ajmolanc. Slyšeli? Dají pozor! Dvakrát dvacet je dvě stě, ale třikrát dvacet je čtyřicet nebo třikrát dvacet je dvanáct a taky třikrát dvacet je šedesát. Das ist die neue Multiplikation. A když tak počítáme – Poslouchají, znají nové exemplum regula de tri? Pozor, aby se v počtech nezmejlili.“

Strčil prsty pod nákrčník, přejel jimi po krku sem tam, potřásl vlasatou hlavou a ušklibnuv se přednášel vážně kantorsky, jakoby ve škole příklad:

„Nun also. Eine Elle Wallis ist werth einen Gulden C. Z. Was ist werth das ganze Stück von zwei und halber Elle —“

Již co ten pošklebný příklad říkal, vrtěl sebou měšťan Fryč; houslista

Kramerius se plaše ohlédl hospodou. Hýbl se usmíval tak jako Václav, jemuž se příklad i doktor pojednou zalíbil. Fryč začal zamlouvat, on že takovým počtům nerozumí.

„Tak jim to povím,“ vskočil mu doktor Srnka do řeči, usmívaje se jeho rozpakům. „Das ganze Stiick ist werth, ist werth: dreissig Kreuzer, ganze dreissig Kreuzer!“

Zachechtal se a šel zpátky ku svému stolu. Fryč si vydechl. Kramerius a houslista byli také rádi; ale pojednou se doktor Srnka otočil a šel zpět ku vlastenskému stolu.

„Nichts für Ungut, páni vlastenci, ale ještě něco, to asi taky nevědí, koho ten financpatent taky zle pošramotil a kdo taky zle naříká na Jeho Excelenci pana hraběte Wallisa. Nevědí? Já jim pomůžu. Těch nešťastných je tuze mnoho, schrecklich viel, ale nejsou tu, nikde na zemi, ani ne na nebi —“

„Tak kde by byli,“ víc odbýval nežli se ptal soused Fryč.

„Ani na zemi, ani na nebi,“ opakoval doktor Srnka, „ale taky ne v pekle, au contraire, tam mají ukrutnou radost z Jeho Excellence pana hraběte Wallisa, co jim tam duší nahnal. Ale —“

„Tak kde, pane doktor,“ ptal se Hýbl už zvědav.

„V očištcí!“ vyhrkl doktor, „duše, dušičky v očištcí, ty tuze naříkají, protože přestalo za ně modlení, přestaly mše. Bankrot spolkl fundace na zádušní mše, a zadarmo se mše neslouží. Fundace pryč, mše pryč, modlení pryč, a proto dušičky naříkají, pláčou —“ Doktor Srnka mluvil jako dojat, plačtivě, s ironickou soucností.

„Jen se smějí,“ zahodil Fryč, „i tu je zle. Jsou fary na venkově, při horách, slyšel jsem to, chudé fary, kde farář nemá teď ani na víno k oltáři, na mši, jistě.“

„Ano, ano,“ přisvědčoval doktor Srnka s přehnanou vážností, „a taky já slyšel, že už ten onen farář žehná kořalce, no, wirklich, co sebou šhubají, pane Fryč, wirklich wahr – aber nichts ihr Ungut, teď vědí, a pomodlejí se za duše v očištcí —“ Poklonil se jako v kostele, zamíhal pravicí před obličejem, jako by se křížem žehnal, pak se obrátil a šel přihrben ke svému stolu opodál kamen, bruče před se s úsměškem: „Ubohé dušičky! Armičky!“

Fryč vstal a rozloučil se. Mrzelot jej doktorovo sousedství, vlastně jeho řeči neopatrné a kousavé. Houslista šel s Fryčem. Za nimi brzo Kramerius, jemuž Patrčka slíbil, že se zítra ještě staví v Expedici, a jenž mladého Věka pozval, aby je tam někdy také navštívil. Všichni tři pozdravili doktora Srnku od svého stolu, mimochodem. Hýbl však, když s Patrčkou a Václavem za chvíli vstali, zašel přímo k doktorovi, aby mu dal dobrou noc. Ten hrábl do vlasů, okamžik hleděl upřeně do Hýblových usmívavých očí, pak jej pleskl po rameni a řekl: „Oni se neboje – a tito páni noví vlastenci také ne,“ podíval se na Patrčku a Václava, „so, das ist schön —“ a pojednou se zeptal Hýbla: „Co dělá pan Jungmann, vědí, ten pán, co přeložil Miltona, jak mně to v létě půjčili. Co dělá, co zas překládá —“

„To nevím; je v Litoměřicích, vyučuje tam pilně česky a jistě nezahálí.“

„Nein, nein!“ podíval se Srnka, ale víc před se, „solche Sprache, kdo by pomyslel – naše ubohá češtinka.“ A pojednou na Hýbla zhurta: „Tak to dělej! Za tím pěkně jdou, ten umí dělat slovíčka, ale

žádný ,krkopásl, vědí, kr-ko-pás a žádná ,lipová vejsada‘. Vědí, a takové zmetky a potvory a nestvůry – a teď jdou, pane vlastenče! Dobrou noc! Gute Nacht, meine Herm!“ Povstal maličko, poklonil se s obřadnou vážností, pak hned sedl, obrátil se zády a obořil se do své pinty do polovice vypité.

Žihadlo jeho slov bodlo Hýbla citelně; ale neozval se, mlčky je přijal, poněvadž věděl, že doktor Srnka nebodl z pouhé posměvačnosti a zlomyslnosti; a také již rozuměl jeho trpkosti. Když vykročili ze Staré rychty, pověděl o něm na vysvětlenou Patrčkovi a Václavovi, jak bylo s tím překladem Milтона Ztraceného ráje, jak ten překlad potřel Srnkovy pochybnosti.

Rozešli se před Modrou hvězdou v Starých alejích, kdež formané z Opočenská měli svou hospodu a kdež také Patrčka byl na bytu.

Václav se tam podíval ještě pozejtří záhy ráno, aby se s Patrčkou rozloučil, jak měli smluveno.

Stalo se po snídani, na kterou jej krajan pozval; rozešli se na nádvoří u formanského vozu, připraveného k odjezdu. V ranním šeru, v pokmitech svítlny stál pod rohoží a bělavou plachtou s velkým nákladem. Václav tu požádal, aby Patrčka, až přijde na dobránskou faru, pozdravoval pana faráře a u nich doma, staví-li se tam.

„Stavím, jistě.“

„A vzpomenete-li si, napište mně pár řádků.“

„Budu psát. Ale raději bych se tu s vámi zas sešel, ale abych se pak nemusil loučit.“

Václav mu potřásl rukou.

Od Modré hvězdy pospíchal do Poštovské ulice do kanceláře. Chodil tam pravidelně každé dopoledne vyjma neděli. Doma meškal vlastně jen navečer, když se vrátil z koleje. Se sousedstvím, s paní Lorencovou se Václav záhy seznámil a sice v pokoji paní kvartýrské, když náhodou vkročil ze svého pokojíka. Paní Lorencová si přišla vypůjčit trochu pepře. Byla urostlá, asi čtyřicátnice, vypadala však mlaději.

S kvartýrskou mluvila česky, po pražsku česky, ale když vstoupil Václav a mistr Prax jej představil, čehož také k tomu užil, že vstal ze svého krejčovského trůnu a sáhl za sebe do kouta pro sádrouvou dlouhou dýmku, spustila hned po německu. „Frau von Lorenc“, jak ji mistr Prax představil s velkou vážností, záhadně se usmívaje, byla hovorná a usmívala se a smála se ráda, snad proto, aby mohla ukázat své bílé, zdravé zuby. Hned také svou neteř uvedla do hovoru, co s ní má, jaká je to samotářka, že nikam nejde, že ji nemůže dostat do žádného hausbálu a že mohla, že měli tuze nóbl pozvání, ale Jetty jen číst a číst —

Tu čtenářku, pannu Jetty, Václav už znal. Potkal ji asi třikrát. Uviděl, že je štíhlá, hubená, pobledlá, světlých vlasů, velkých, modrých očí. Plaše na něj pohlédla, plaše se kolem mihla. —

Minulo čtrnáct dní, co Patrčka odjel z Prahy. Za tu dobu mohlo dojít psaní od něho, ale nedošlo. Zato z Dobrušky psali, Věk, také Věková několik řádek. Matčino srdce bylo v těch prostých slovech, a proto dojala. Za nějaký den přinesl posel zase psaní. Podle adresy poznal Václav, že je zase z domova, od otce. Lekl se, že se něco stalo, když tak záhy zase píše, když ještě on jim neodepsal. Psaní hlásilo vážnou novinu, neštěstí, ale ne u nich, u Věků, nýbrž Patrčkovu.

Věk z Dobrušky oznamoval, že solnického Patrčku stihla podobná rána, jako jej před sedmi lety; Patrčka že sice nevyhořel, stavení že má netknuto, ale že přece pohořel a že ten oheň způsobil mu škodu, ze které se ani nevzpamatuje, třebaže jindy by to neštěstí nebylo tak hrozné, ale tohoto času —

Už dříve byl Patrčka v úzkých, naznačoval Věk, tak jako on a všichni, poněvadž zboží před tím bankrotem nakoupené kleslo náhle a hrubě v ceně; tím Patrčka již mnoho ztratil, a teď teprve uhodila pohroma, když pozbyl a naráz, za chvíli, všeho zboží, jež si vezl z Prahy. Ani ho domů nedovezl, sotva na půl cesty.

Na první nocleh zajeli do hospody „na Velence“. Vůz zůstal na nádvoří pod velkou otevřenou kolnou; Patrčka šel si po večeri lehnout do světničky. Dlouho však nespál. Hluk jej probudil, bouchání na dvěře a křik, že hoří. Napolo ustrojen vyletěl ven, domnívaje se, že Velenka sama je v plamenech. Hnal se síní ven jako všichni z hospody, a tu ve zmatku a hluku někdo vykřikl, že stáje hoří.

Děsivě jasná rudá zář lila se proti nim z nádvoří a za ní valily se chumle, oblaka hustého, Čpavého dýmu. Jak Patrčka doběhl k zadním domovním dveřím, ihned seznal, kde je zkáza, že nehoří v stájích, nýbrž pod kolnou jeho vůz vysoko naložený.

Stál v černých mracích, jež se z něho valily; už chytily rohože i plachta a hořely plameníte. Lidé z hospody vyběhší i pacholci a kočí ze stájí vyrazivší křičeli a sháněli vodu, konve. Patrčka, jenž věděl, že jeho forman si ustlal na voze v seně a slámě, volal nejprve jeho, volal, křičel, žena se k vozu. Ale forman se neozval.

„Že zůstal ve voze!“ mihlo se Patrčkovi v náhlém leknutí. A jen mu tak děsivě blesklo, letěl k hořícímu vozu, nedbaje plamenů a kouře, nedbaje, že za ním křičí, ať počká, ať tam neleze, co dělá —

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.